

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ŽIVOT

2003 JANUÁR
STYCZEŃ

Č. 1 (535)
CENA 2,20 ZŁ

STOROČNICA ROZÁLIE GALUŠOVEJ

KRST MALEJ SLOVENKY

LÁSKA A POROZUMENIE

NOVÉ VÝBORY SSP NA SPIŠI

Spišský sídelný biskup Mons. ThD. František Tondra udelil 18. augusta min. roka v starobylej katedrále v Spišskej Kapitule sviatost' krstu malej Dorote Jovite, vnučke predsedu nášho Spolku prof. Jozefa Čongvu. Prinášame spoločný záber celej rodiny s otcom biskupom pred katedrálou krátko po skončení krstu. Podrobnejšie o tejto udalosti píšeme na str. 20-21.

V ČÍSLE:

Láska a porozumenie	4
Jurčákovci z Oravky	5
Trpká mladost (3)	6-7
Rodinné jubileá	8
Storočnica Rozálie Galušovej	9
U nás mnoho nového	10-11
Sviatok harkabuzských požiarnikov	12-13
Vo Veselom veselo	14-15
Nová Belá: veľké zmeny	15-16
Zaujíma mladých Život?	18
Krst malej Slovenky	20-21

Poviedky na voľnú chvíľu	22-23
Trnavská univerzita v Trnave (2)	24-25
Novozvolené výbory MS SSP na Spiši	26-27
Čitatelia – redakcia	28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým – mladším – najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava – humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespol: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodášiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lídia Mšálová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Novoročný príhovor ku krajanom

Je už zvykom, že sa pred každým zjazdom nášho Spolku zamýšľame nad problémami, ktoré nás trápia, nad tým, ako ich môžeme prekonať, už menej nad úspechmi, o ktoré je v tejto súťaži komplikovaných časoch stále tažie.

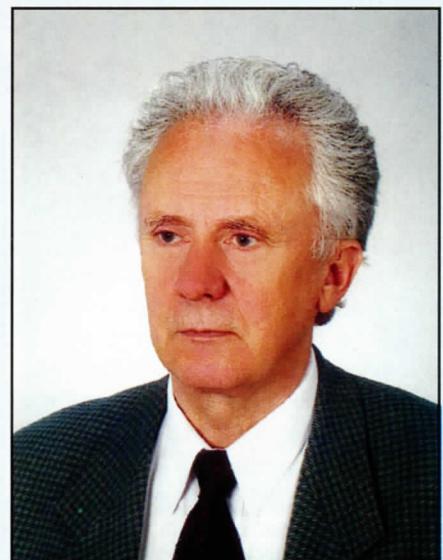
Jednou zo základných otázok je predovšetkým stav našej národnostnej menšiny, t.j. vlastne koľko nás je a akí sme. Síce ešte stále nepoznáme výsledky všeobecného sčítania ľudu a nevieme, koľko našich krajanov neváhalo priznať slovenskú národnosť, ale aj tak sa zdá, že sme na ústupe. Vo výzve adresovanej krajanom ešte pred všeobecným sčítaním sme uviedli, že podľa štatistik žilo v roku 1946 na Spiši a na Orave vyše 26 tisíc Slovákov. Obrovská väčšina obyvateľov týchto pohraničných území sa priznala k slovenskej národnosti, aj keď vtedy bolo treba čeliť násiliu, tyranii a psychickým príkoriám. Naši rodičia a starí rodičia statočne bojovali za svoje práva. Za slovenskú vec boli odhadlaní prinášať aj tieto najťažšie obete. Nezradili. Postupne odchádzali do večnosti verní sebe a odkazu svojich slovenských predkov. Mohli právom predpokladať, že ich t'ažké obete neboli zbytočné a prinesú ovoce, že v Poľsku bude naďalej žiť odnož slovenského národa, teda aspoň tých 20 tisíc uvedomelých Slovákov.

Žiaľ, život sa uberal iným smerom. Viac sme sa venovali hmote, ako upevňovaniu národného povedomia. Slovenské presvedčenie sme považovali skôr za zbytočný, neveľmi významný dodatok, ak vôbec nie za príťaž, ktorá nám prináša straty. Možno, že viacerých presvedčili naši neprajníci, ktorí tvrdili a naďalej tvrdia, že Slovák v Poľsku je umelý pojem, že nič také neexistuje, teda že mal pravdu knieža kardinál Sapieha, podľa ktorého Slováci vznikli v Poľsku v dôsledku politickej propagandy. Nie je vylúčené, že veľa krajanov odradiť bezohľadne a nevyberané útoky na

našich funkcionárov a na náš tlačový orgán Život. Veď sme údajne zhrešili rozbújaním prirodzenej jednoty poľského obyvateľstva v podtatranských krajoch. Situáciu komplikovali navyše niektorí kňazi, vytrvalí školitelia v našich obciach, ktorí kázali od oltára, že sa nám len zdá, že sme Slováci, veď používame poľskú reč. A na školách sa robilo všetko, aby bolo čo najmenej žiakov zapísaných na slovenčinu. Nie div, že za takých okolností viacerí podľahli. Nemám morálne právo na kritiku tých, čo odišli z našich radov. Veď každý z nás má svoju mieru psychickej sily a odolnosti. V poslednom čase na nás útočia aj tí, ktorí kedysi boli našimi priaznivcami. Mám na mysli napríklad to, že v Jablonke našich krajanov vychádzajúcich z kostola po slovenských bohoslužbách tamojší „Poliaci“ verejne urážajú.

Na národnom poli sme utrpeli veľký úraz, totiž na Orave sa už v žiadnej základnej škole nevyučuje slovenčina. Mám veľké pochybnosti, či sa túto stratu dá ešte vôbec napraviť. Povedzme si otvorene, že túto traumu sme si zapríčinili sami. Veď liberalny poľský školský zákon umožňuje začať vyučovanie slovenčiny, keď sa prihlási aspoň sedem detí. Treba však tuná poukázať aj na naše úspechy: naši šikovní, vysokovzdelení učitelia píšu slovenské príručky, pracovné zošity a učebnice, ktoré potom vydáva Školské a pedagogické vydavateľstvo vo Varšave. Je mi naozaj veľmi ľúto, že sa tieto príručky už nebudú používať v oravských základných školách.

Natíska sa tu otázka, či v tejto krajině nepriaznivej situácii máme ešte akúkoľvek šancu vyhrať tento nerovný zápas. MÁME. Len buďme svorní a nebojme sa. Veď sme sa dožili lepších čias od tých, v ktorých žili naši predchodcovia. Dnes už nikomu nehrozí trest odňatia slobody len preto, že je Slovák. Aj dnes platí to, čo povedal predseda Matice slovenskej - Vladimír Mináč počas osláv 40. vý-

Predsedu SSP Jozef Čongva

ročia nášho Spolku v Nedeci: „Ja nevidím žiadne príčiny ani na zemi, ani na nebi, aby sa tu Slováci mali niečoho báť“. Najvyšší činovník Matice slovenskej sa vtedy spýtal krajana Jozefa Krišká, koľko rokov ešte prežijú Slováci v Poľsku. A veľmi sa potešil, keď mu kajan Krišák povedal: „Ešte aspoň tých tisíc rokov“. Nuž, kiežby tak bolo. Žiaľ, tieto Kriškove slová už vtedy zazneli príliš optimisticky. O to menej reálne znejú dnes, keď si uvedomíme, že nás rapídne ubúda.

Situácia nie je beznádejná. Len sa treba viac venovať najmladšej generácii a vychovávať ju v láske k svojej domovine a slovenskému rodu. Tak, aby nás tito mladí mohli kedysi vystriedať. Aby nenastali časy, keď historik už len skonštatuje, že tu, v južnom Poľsku, žili kedysi Slováci, ale, žiaľ, všetci sa popoľštili. A jediným dôkazom, že tu boli, sú slovenské nápisu na náhrobkých kameňoch.

Skutočne, ani si nevieme uvedomiť koľko závisí od nás samých. Od toho, či sa nám podarí vstupovať našim nástupcom slovenské povedomie a národnú hrdosť Slovákov.

Nevzdávajme sa. Veď ešte stále sme. Ešte sme nedobojovali.

JOZEF ČONGVA
predseda Spolku Slovákov
v Poľsku

LÁSKA A POROZUMENIE

„Šťastný si, ak si takého druhu vybrať vieš, s ktorým aj šedinami obelený až do samej staroby dožiješ“ - hovorí Ľudové porekadlo.

Skutočne, výber partnera na celoživotnú púť je dôležitým krokom v živote každého človeka. Každý sa pritom pridržiava iných pravidiel. Jeden hľadá pekného a bohatého, iný uprednostňuje povahové vlastnosti, ako dobrosrdečnosť, veselosť, úprimnosť, obetavosť. Tie-to charakterové črty určite napomáhajú porozumeniu v partnerskom vzťahu. Tentokrát sme sa zastavili v Krempachoch, kde žijú manželia Mária a Ján SURMOVCI, ktorí si pred päťdesiatimi rokmi 28. októbra 1952 slúbovali lásku a vernosť až do smrti. Ako vidíme vybrali si dobre a už pol storočia nažívajú v láske a porozumení.

Detstvo a mladost'

Mária, rod. Brižeková, sa narodila 22. augusta 1930 v roľníckej rodine Jána a Anny Brižekovcov. Mala tri sestry Annu, Alžbetu a Margitu a brata Jána, ktorý zomrel, ako päťmesačný, podobne ako Alžbeta. Anna išla slúžiť do Svitu na Slovensku, kde sa neskôr vydala a dodnes býva v Levoči. Mária a Margita, ktorá už zomrela, ostali v rodnej obci.

Mária už od detstva musela pomáhať na gazdovstve. Chodila pásť kravy, pomáhala v domácnosti a neskôr aj v poľných prácach. Na školské roky si milo spomína: - *Rada som sa učila, mala som dobré známky. Keby bolo viac peňazí a aj možnosti, bola by som sa učila ďalej, ale to boli ťažké časy.*

Roky sa mînali a Mária vyrástla na pekné dievča, súce na vydaj. Svojho budúceho manžela Jána dobre poznala, veď bývali v jednej obci. Ján sa narodil 29. marca 1925 v roľníckej rodine Márie a Valenta Surmovcov. Mal troch súrodencov, sestry Annu a Irenu a brata Valentu, ktorý už zomrel. Sestra Anna je vydatá v Krempachoch a Irena žije v USA.

Detstvo mu ubehlo na pomáhaní rodičom i na práci a školskej dochádzke. - *Navštevoval som sedemročnú základnú školu, - hovorí Ján, - ale popri škole som musel pásť kravy a pomáhať v poľných prácach. Dnes deti majú ľahšie a nemu-*

sia sa toľko narobiť. Naše gazdovstvo bolo skromné, preto otec išiel do Ameriky, aby niečo zarobil. Kým bol v Amerike, museli sme sami s mamou urobiť na gazdovstve všetky práce. Keď sa otec vrátil, dokupil viac poľa, ktoré neskôr rozdelil medzi nás.

Manželia Mária a Ján Surmovci

Človek žije nielen prácou. Ján si spomína, ako po nedeliach chodili na zábavy do Novej Belej, Tribša a iných okolitých obcí. - *Z času na čas ma zobraťi so sebou starší kamaráti a išli sme na muziku. Na takýchto zábavách hrávali sláčikové kapely a všetci sa dobre zabávali.*

Ján sa naďalej vyhol vojnovým hrôzam. Dostal sice povolávací rozkaz do Levoče, ale to bol už koniec vojny a Krempachy boli opäť pripojené k Poľsku. - *Moji kamaráti - hovorí Ján, - ktorí boli na Slovensku, išli na front a poniektorí aj zahynuli.*

Spoločný život

Po vojne, keď sa situácia trochu stabilizovala, začal Ján pomýšľať na ženie. Jedna Krempašanka sa mu zvlášť zapáčila a onedlho zistil, že ani on jej nie je ľahostajný.

Dlhho nerozmýšľali a spojili svoje osudy 28. októbra 1952 v krempaškom kostole sv. Martina. Svadbu nemali bohatú, ale ako hovoria, nechýbalo na nej nič. Vtedy sa na svadby všetko pripravovalo doma. Gazdiné si samé napiekli a navarili.

Po svadbe sa prestahovali k Máriinym rodičom, kam Ján prišiel za zaťa a spolu sa pustili do práce na hospodárstve. Postupne sa im narodili tri deti - Mária,

Ludmila a Valent, ktoré im boli vždy veľkou oporou, najmä keď im bolo ťažko. Snažili sa ako vedeli zabezpečiť deťom čo najlepšie podmienky. Preto si obidva chodili privyrobiť mimo Spiša počas senokosov buď žatevných prác. - *Ja som kosil a manželka hrabala. Oj, boli to ťažké časy - spomínajú. Okrem toho Ján chodil spolu s inými chlapmi tesáriť. Robili strechy, stavali domy a pod.*

Deti vyrástli a postupne si založili svoje rodiny. Všetky ostali v rodnej obci. Dnes spolu s rodičmi býva syn Valent s rodinou.

Manželia Surmovci už po päťdesiatke sa rozhodli postaviť si nový dom, pretože v starom bolo málo miesta. Pri stavbe im pomáhali deti, ba aj Máriin otec Ján. Robota im išla od ruky a tak sa aj čoskoro nastahovali do nového domu. Táto namáhavá práca však podlomila zdravie oboch manželov. Napriek tomu dnes zhodne hovoria, že aj keď im bolo niekedy veľmi ťažko, nikdy nezabudli na to, že sa musia navzájom podporovať. Dnes pokojne žijú v kruhu trinástich vnúčat. Ešte rezko vykračujú ku každodením povinnostiam a ich želaním je, aby takto ostali až dokonca.

Vždy sa živo zaujímali o krajanské dianie. Sú členmi MS SSP v Krempachoch. Časopis Život čítajú od jeho vzniku a každý mesiac s netrpezlivosťou čakajú na nové číslo. - *Radi čítame o osudech našich krajanov, z ktorých väčšinu poznáme. Zúčastňujeme sa aj všetkých podujatí, ktoré sú organizované u nás, ako napr. Fašiangy, prehliadky dychoviek a pod. Dnes už sice zriedkavajú, pretože nám to zdravie nedovoľuje, ale v minulosti sme sa snažili byť na každom podujatí. Aj deti sme vychovávali v slovenskom duchu.*

Opýtali sme sa ich, čo by poradili mladým ľuďom, ktorí sa dnes tak často rozvádzajú? - *Myslím si, že mladí ľudia často zabúdajú na to, čo si sľubujú. Mali by sa podporovať, dôverovať si a tešiť sa sebou. A keď je zle, netreba hneď myslieť na rozvod - hovorí Mária. - My sme spolu už päťdesiat rokov a v tých najhorších chvíľach sme svorne stáli vedľa seba. To by sme priali aj mladým, ktorí len začínajú spoločnú cestu.*

Prajeme manželom Surmovcom ešte veľa spoločných chvíľ, pevného zdravia a radosti v rodinnom kruhu.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

JURČÁKOVCI Z ORAVKY

Našim čitateľom pravidelne predstavujeme manželské dvojice z Oravy a Spiša, ktoré oslavujú polstoročie spoločného života. Sú pre nás názorným príkladom, že manželský zväzok môže vydržať dlhé desaťročia. Tentokrát sme sa vybrali manželskou dvojicou Eugenom a Johanou JURČÁKOVAMI z Oravky, aby sa podeliли s čitateľmi Života svojimi životnými skúsenosťami.

Eugen Jurčák sa narodil 17. februára 1931 v Oravke v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Karolíny (rod. Kašprákovej) Jurčákovcov. - Som najmladší z troch súrodencov, - hovorí, - mal som dve nevlastné sestry, Margitu (zomrela ako 6-ročná) a Annu (Polaczekovú), ktorá so svojou rodinou býva v Oravke. Moja mama sa po smrti prvého manžela Antona Spišiaka vydala za Jozefa Jurčáka a z toho manželstva som sa narodil ja. Podobne, ako väčšina detí, v detstve som pásaval kravy a pomáhal rodičom pri poľnohospodárskych prácach. Ako 7-ročný som začal chodiť do ľudovej školy v Oravke. V prvej triede, do vypuknutia 2. svetovej vojny, sme sa učili po poľsky a potom po slovensky. Školskú dochádzku som ukončil v roku 1944 siedmou triedou v Jablonke. Zo svojich učiteľov si spomínam na Gizelu Verčekovú z Jablonky, Ambrózu Hajduku, p. Zat'kuliaka zo Zákameného, Jána Harvánku a p. Mezešovú. Vážim si ich o.i. za to, že nás naučili nielen čítať, písat a počítať, ale všepovali nám aj lásku k rodnému Slovensku a silné národné povedomie. Hoci som sa chcel učiť ďalej, rodičia ma do meštianky v Jablonke neposlali. Bol som jediným mužským potomkom, ktorý mal zostať pracovať na hospodárstve.

Eugen si ďalej zaspomína na obdobie pred koncom 2. svetovej vojny, kedy boli v Oravke niekoľko týždňov ubytovaní evakuanti z Veľkej Lipnice. V dome jeho rodičov vtedy našla úkryt jeho teta Jozefína Vnuková, rod. Kašpráková, so svojou rodinou. Spomenul tiež na mládencov z Oravky, ktorí bojovali na východ-

nom fronte, hlavne na jedného z nich, Antona Brzákala, ktorý padol kdeľ v Rusku. Porozprával mi tiež o neľahkom období po vojne, kedy už Orava opäťovne patrila k Poľsku, hlavne o krajanoch, ktorí kládli základy našej organizácie.

- Jedným zo spoluzačladeľov Spolku v obci - pokračuje, - bol môj strýko Peter Jurčák, prvý predseda MS, ktorý spolu s Ignácom Kučkovičom, Jozefom Cegelným, Ignácom Grobarčíkom a ďalšími krajanmi založili mestnu skupinu SSP. Na mnohé krajanské schôdze a podujatia som chodil spolu s ním.

Eugen sa dodnes živo zaujíma o krajančie dianie na Orave a Spiši, vedľa spolu s manželkou Johanou je dlhočinným členom našej organizácie. Spomenul tiež veľký požiar na jar 1949, ktorý zničil v Oravke sedem domov. Eugen ako jediný živiteľ rodiny nemusel rukovať, takže odšiel za zárobkom do bývalého Československa, kde vyše šest a pol roka pracoval v Pozemných stavbách v Ostrave. Potom bol určitý čas v Kopřivnici a keďže sa medzitým rozhodol založiť si rodinu, vrátil sa domov. Už predtým mu totiž padla do oka jedna pekná dievčina.

- S mojou budúcou manželkou Jahanou, - pokračuje, - sme sa poznali už od detstva, ale naše priateľstvo a láska, ktoré sme napokon spečatili manželským sľubom, sa mohli rozvinúť až oveľa neskôr. Ona totiž bola z chudobnej a početnej rodiny a ja z bohatšej. Moji rodičia sa spočiatku z nášho rozhodnutia netešili, ale napokon súhlasili. Sobášili sme sa 11. februára 1952 v kostole sv. Jána Krstiteľa v Oravke a do kostola sme sa museli predierať cez snehové záveje. Po svadbe sme začali bývať u môjho otca, keďže naša mama zomrela už 29. augusta 1950. Otec zomrel 10. októbra 1980. Spolu s manželkou odvtedy bývame v rodičovskom dome, ktorý sme si postupne prestavali.

Eugen sa po svadbe zamestnal v istej krakovskej stavebnej firme, od kiaľ chodil po stavbách prakticky po

Jubilanti Johana a Eugen Jurčákovci

celom Poľsku. V Jablonke medzitým ukončil niekoľkotýždňový pekársky kurz za pekára, takže ďalšie štyri roky odpracoval v jablonskej pekárni. Trojzmenná práca mu však nevyhovovala, takže prešiel robiť do Okresného stavebného podniku v Novom Targu, kde pracoval o.i. na výstavbe obuvníckeho kombinátu. Manželom Jurčákovcom sa medzitým narodili štyri deti: Jozef, Krištof, Lucia a Marek. Synovia Jozef a Marek s rodinami bývajú v Oravke, Krištof s rodinou žije vo Vratislavi a Lucia (Skucińska) s manželom Jánom a deťmi býva vo Woli Morawickiej neďaleko Kielc. Eugen medzitým naďalej pracoval, vo voľnom čase sa stal rád o gazdovstvo a výchovu detí.

- Ked' sme stavali fabriku v Novom Targu, - pokračuje, - kde robili tisíce ľudí z Oravy a Spiša, ani nás napadlo, že neskôr bude mať táto firma veľké problémy, že veľa ľudí v nej stratí prácu. Mrzí ma to veľmi, ale taký je už dnešný život. Ako murár som pracoval na výstavbe novej ZŠ a rekreačného strediska v Oravke Na Danielkach, predtým som však niekoľko rokov robil hlavne mimo obce. Domov som sa však snažil prichádzat prakticky každý týždeň. Musel som dbať o hospodárstvo a pomáhať manželke pri výchove detí, na čo by sama nestačila. Do dôchodku som prešiel v roku 1993. Odvtedy sa starám o naše neveľké gazdovstvo, spolu s manželkou pomáhame detom a tešíme sa z našich 12 vnukov a troch pravnúčiek.

JURČÁKOVCI...

DOKONČENIE ZO STR. 5

Eugenova manželka Johana, sa narodila 30. mája 1932 v početnej slovenskej roľníckej rodine Antona a Márie (rod. Heteniakovej) Joniakovcov v Oravke. Prednedávnom sa teda dožila 70 rokov.

- Moja mama, - spomína, - rodáčka z Jablonky, sa vychovávala v Oravke u svojich starých rodičov Jána a Jobany Kilianovcov. Ja som najstaršia zo siedmich súrodencov. Dva bratia Anton a Jozef už nežijú. Sestra Angela (Zavorová) a ďalší bratia Alojz a Stanislav s rodinami žijú v Oravke a Mária (Králová) spolu so svojím manželom je už niekoľko rokov v USA. Do slovenskej základnej školy v rodnej obci som chodila v rokoch 1939 až 1945. Poslednú, siedmu triedu, som končila v Jablonke, keďže u nás bolo len šesť tried. Hoci som sa učila rada a dobre, rodičia ma neposlali na ďalšie štúdiá, keďže ako najstaršia som im bola potrebná na hospodárstve. Až do svadby som teda pracovala na rodičovskom gazdovstve a starala som sa o mladších súrodencov. Zbierali sme bríby, lesné jabody a iné plody, ktoré sme potom spolu s vajíčkami, maslom a syrami predávali bud' na trhu v Jablonke alebo ženám, ktoré ich nosili na predaj do Krakova. Takto sme si privyrábali.

Johana si pred svadbou stihla ukončiť 8-mesačný krajčírsky kurz, takže potom vyše 14 rokov pracovala ako krajčírka v podniku v Jablonke, ktorý, žiaľ, dnes už nefunguje. Keď jej čas dovolí, ešte aj dnes niečo ušije, hľavne vnúčatám, ale ako hovorí, zrak už nie je taký ako kedysi. *Život, - hovorí, - si však spolu s manželom prečítam rada.*

Manželia Eugen a Johana Jurčákovci sa živo zaujímajú o dianie v obci a v krajanskom hnutí, dlhé roky sú vernými čitateľmi Života. K ich peknému životnému jubileu im želáme veľa zdravia a mnoho spokojných a šťastných chvíľ v kruhu rodiny.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Mama pribala vlniak a ruženec. Doniesol mi to starší vojak. Po čase mi pričaroval aj stoličku. Ďalší výsluch. Vyhrážali sa mi, že zhniejem v pol'ských baniach, že už nikdy neuvidím svoj rodny kraj. Keď videli, že som teplo oblečená, nariadili vojakom, aby mi šatstvo zobraли. Musela som sa vyzliecť do kombiné. Asi po hodine ma priviedli takú polonahú do humna, kde bol dereš. Na ten mi kázali ľahnúť, zobraли korbáče a tak ma vypočúvali. Chcela som sa pred bitkou zachrániť a začala som vrieskať v nádeji, že to počujú občania, ktorí celkom blízko žali. Znova ma dali do pivnice. Ľudia začuli krik a povedali mojej sestre: *- Marienu museli veľmi bit', lebo bolo počut' krik.* Sestra bývala v susedstve vojta. Pred jeho oknami bola studňa, kde chodila aj sestra po vodu. Pri naberaní vody hlasno plakala. Z domu vybehl vojtova žena a opýtala sa, prečo pláče. Sestra odpovedala: *- Tri dni vám tu zadarmo pracovala a teraz ste ju dali zavrieť.* Vojtova žena jej povedala, že ide za poručíkom... Večer mi bola zima. Učupila som sa na stoličku a začala som plakať. Počul ma vojak, čo mi doniesol stoličku. Prišiel do pivnice a povedal mi, že počul, ako sa radia, že ma pustia. Asi pred polnocou mi doniesli šaty a prepustili ma. Keďže tieto domy neboli v interviláne, išla som cez pole na bočnú ulicu. Na ulici stál hlúčok pol'ských vojakov. Začastili ma a pýtali sa, či ich ešte budem na hranici ignorovať. Šťastne som sa dostala domov. Ráno o pol ôsmej som išla na pole. Len čo som vyšla z dvora, bolo počut' bubnovanie. Vtedy sa dávali takýmto spôsobom občanom na vedomie rôzne oznamy. Bubnovali chlapci, ktorí boli uväznení ešte predo mnou. Boli zbití, mali opuchnuté tváre a oči sa im javili ako čiarky. Sprevádzal ich ozbrojený vojak. Keď sa ľudia z okolitých domov zhromaždili, skončili bubnovanie a ohlásili: *- Boli sme Slovákm, ale už nikdy nebudeme.* Ľudia s pláčom odchádzali do svojich domov. Sprievod prešiel celou dedinou. Takto zaobchádzal Slovan so Slovanom.

Cely deň sme pracovali na poli značne vzdialenom od dediny. Mohlo byť okolo šiestej, keď na susednom poli začala krstná mama Gombošová hlasno nariekať. Išli sme k nej. Povedala, že všetkých mužov naložili na vozy a odvážajú ich do väzenia v No-

wom Sączi. Vtedy mi povedala: *- Diet' a utekaj, lebo tým sa veriť nedá, môžu prísť večer po teba.* Nuž som sa s rodičmi rozlúčila a s bratom Jožkom sme bežali domov. On prichystal voz a zapriahol koňa, ja som sa zatiaľ rýchlo zbalila. Vzala som vrece kníh, šatstvo, periny a bielizeň. Asi tri kilometre od dediny v Podokulnom sa dalo prejsť cez rieku i s vozom. V polovici rieky kôň zastal a nechcel ísť ďalej. Brat skočil z voza a snažil sa potlačiť, ale nedarilo sa mu. Naraz som začula v lese praskot suchých konárov. Dominievala som sa, že nás Poliaci zbadali a teraz nás postrieľajú. Naštastie to bol sused, ktorý zbadal, čo je s nami a prišiel na pomoc. Dvom sa to podarilo. Hned' za riekou bola lesná cesta, ktorá po pári metroch viedla do hustého lieskového porastu. V tme sme zapadli do bahna. Darmo sme sa snažili potiahnuť voz späť, nešlo to. Mokrý od blata, učupení vo voze sme prečkali do rána. Keď už bolo vidno, podarilo sa nám voz i koňa vycúvať z blata. Zavčas rána sme prišli na Vojtasovu pol'anu, kde bola československá colnica. My sme tam mali nás dobýtok na paši. Asi dva týždne som pásala kravy. Potom som došťala správu, že sa mám dostaviť na Okresný úrad v Kežmarku, kde majú pre mňa miesto. Dostala som odporučajúci list pre riaditeľa štátnych kúpeľov v Tatranskej Lomnici. Zamestnali ma v cestovnej kancelárii Slovakanotour v Tatranskej Lomnici.

Moje Vianoce po odchode z Jurgova

V cestovnej kancelárii Slovakanotour som nastúpila 17. septembra 1945. V cudzom prostredí sa pomaly mňali dni, ale najmä noci, lebo som celé preplakala. Blízili sa Vianoce a ja som si nevedela predstaviť, ako ich prežijem sama v cudzom prostredí. 23. decembra som sa pustila pešo do Jurgova, 28 kilometrov. Priepustku som nemala, ale veľká túžba po domove ma hnala, hoci som nevedela, ako sa dostenem cez hranicu. Už v Ždiari ma predbiehal konský povoz. Zastal pri mne. Bol to môj strýko, ktorý išiel zo Slovenskej Vsi, kde mal majetok. Opýtal sa ma, kde idem. Ja reku domov. A máš priepustku?

TRPKÁ
POKRAČOVANIE

Odpoveď znala nie. A ako sa ta chceš dostať? Neviem. Tak sadaj. Kým sme prišli na colnicu, bola tma. Bol to voz s košinou. Na spodku bolo trochu sena. Ešte pred colnicou som si ta ľahla a prikryla sa pokrovcom. Na colnici nebol nikto vonku. Už išiel k okienku, tam mu potvrdili návrat a pokračovali sme v ceste k poľskej colnici. Situácia sa opakovala. Št'astne sme sa dostali až domov. Ked' som sa zjavila vo dverách, miesto radosti prepukol strach. Mama hovorí: odkázali sme ti, aby si sa neopovážila prísť domov, lebo sa zastrájajú

mniči, som dostala od pána farára kartu, kde okrem pozdravu napísal: „Nežijem, tlačím káru života“.

Ked'že k jurgovskej farnosti patril majetok, lesy, lúky, pasienky, ba aj rybолов, išiel raz pán dekan na rybačku. Tam ho napadol odrodilec Ján Gurka-Ciuta, polámal mu udicu a veľmi ho dokopal. To im nestačilo, uväznili ho v Novom Targu. Tam ho tiež týrali. Z väzenia ho prepustili v noci. Takto v noci išiel peši do Jurgova. Nevedel, či ho niekto neprepadne, preto išiel párok v celom vpred a párok v celom vzad, čiže pospiatky. Na následky tohto týrania predčasne zomrel. Rozprával mi o tom pán Michal Pačnár, ktorý bol jeho priateľom. Bol hospitalizovaný v nemocnici v Martine. Ked' bola choroba v pokročilom stave, žiadal sa previezť do nemocnice v Liptovskom Mikuláši. Bolo tam tichšie prostredie a okrem toho bol Mikuláš jeho posledným pôsobiskom. Pán Pačnár ho previezol svojím autom. Ked' uložil pána dekana na lôžko nemocničnej izby, išiel k autu. Na chodníku sa však pošmykol a zlomil si nohu. Po ošetrení ho niesli na izbu. Ked' prechádzali okolo izby pána farára, poprosil zdravotníkov, aby otvorili dvere jeho izby. Vtedy sa ho pán Pačnár opýtal, či ho prijme na izbu. Súhlasil. Takto ležali priatelia vedľa seba. Ked'že to bola komplikovaná zlomenina, musel pán Pačnár ležať s vyvesenou nohou. Nemohol preto pánu farárovi v ničom poslužiť. Ked' sa blížila posledná hodina pána farára, poprosil priateľa, aby mu zaspieval pieseň Gurolu, ci či ne zoľ... Na Jurgov nezatrpkol. Hovoril, že trpí spolu s Jurgovčanmi. Pán Pačnár mu učí nemohol zatlačiť, lebo bol pripútaný na lôžko, ale tichučko mu spieval pieseň, o ktorú ho umierajúci požiadal. A pri tom speve navždy odišiel mučeník zlovole bratov Slovanov. Bože, osláv ho!

predškolskom veku. V Tatranskej Lomnici ma stretol pán prednosta stanice. Po zvítaní sa ma opýtal, kde idem. Ja reku domov. A ako, máte prieplatu? Ja hovorím, že sa bude v ten deň voľne prechádzať. Neverte tomu a chod'te si do Smokovca po prieplatu. Tam mi potvrdili, že bez prieplaty to nebude, ale vydať mi ju nemôžu, lebo nemám trvalý pobyt v oblasti Tatier. S pláčom som odchádzala, ale nádeje, že sa s mojimi drahými uvidím, som sa nevzdala. Autobusom som sa dostala do obce Javorina a u známych som požiadala o nocľah.

Ráno sme išli peši na Lysú Poľanu. Tam už bolo na našej strane plno Poliakov, ale našich sem nepustili. Vyvolávali sme na seba cez rieku. Ja som plakala. Mama s chorým srdcom podnikla trojhodinovú cestu cez veľký kopec a hovoríť sme spolu nemohli. Ked' to trvalo hodiny, všimol si ma jeden Poliak a opýtal sa ma, prečo toľko pláčem. Odpovedala som mu otázkou: máte tu nejakých príbuzných alebo priateľov? Nie. No, vidíte. Moja chorá matka podnikla veľkú túru, ja tiež, a teraz tu pláčeme každá na svojej strane. O chvíľu mi prišiel povedať, aby som sa upokojila, že po obede bude možnosť sa stretnúť. Po obede skutočne dávali odznaky občanom, ktorí boli zapísaní v nejakých zoznamoch. Stačilo povedať priezvisko a bydlisko a dali toľko kusov, o kol'ko požiadal. Predo mnou na ne čakal môj bývalý kolega z notárskeho úradu. Poprosila som ho, aby zobrajal tri kusy navyše. Ignoroval prosbu. Vtom začali padat' veľké kvapky dažďa. Úradníčky však d'alej dávali odznaky bez kontroly. Nabrala som odvahu a zahľásila: Cibrínová, Starý Smokovec. Dostala som odznaky a mohla prejsť s deťmi cez most a konečne sa zvítiať so svojimi drahými. Ďakovala som Bohu, že zosnal kvapky dažďa, ktoré mi umožnili stretnutie. Pravda, bolo to len na pol hodiny. Potom už začalo veľmi pršať a museli sme sa rozlúčiť. Srdce mi krvácalo, ked' som si pomyslela, v akom nečase musí mamička putovať. Taký bol deň československo-poľskej vzájomnosti na Lysej Poľane na jeseň 1955.

MÁRIA CIBRÍNOVÁ-GOMBOŠOVÁ

Mladost (3)

Č. 12/2002

t'a zavriet'. Štédry deň vyplnený poslednými prípravami sa rýchlo minul.

Na polnočnú sme išli všetci. Ja ako v minulosti – medzi dievčatá. Po skončení bohoslužieb sme si zaspievali slovenskú pieseň. Ked' sme vychádzali z kostola, poľskí vojaci strieľali, nevedeli sme, čo sa deje. Nastala panika. Našťastie sme sa všetci stretli doma. Nikomu sa nič nestalo. Na sv. Štefana, 26. decembra, som sa už musela chystať na cestu do Tatranskej Lomnice. Radi sme sa, ako sa ta dostať. Otecka napadla spásna myšlienka, že pôjde za veliteľom a vyprosí prieplatu pre mamu, ktorá vraj náhle ochorela a musí ju odviezť do kežmarskej nemocnice. Podarilo sa, otecko prišiel s prieplatkou. Ja som nasadla do saní dobre pozakrývaná dekami. Na hlave vlniak, že mi ani oči nebolo vidieť. Takto ma otecko dovezol až do Tatranskej Lomnice. Nevošiel sa ani zohriať, otočil koňa a uháňal do Jurgova. Mal pred sebou dlhú cestu. Vďaka ti otecko.

Prenasledovanie vdp. Karola Kubala

Osobitnú spomienku chcem venovať dnes už nebohému vdp. dekanovi Karolovi Kubalovi. Učiteľov Poliaci z Jurgova vyhnali, ale pána farára nemohli, ten musel počkať na rozhodnutie pána biskupa. Bez neho totiž nesmel opustiť farnosť. Preto mu miestni odrodilci strpčovali život. Asi v októbri 1945, ked' som už bola zamestnaná v Slovakotoure v Tatranskej Lo-

Deň československo-poľskej vzájomnosti

V roku 1955 som mala s rodinou trvalé bydlisko v Banskej Štiavnici. Dostala som z domu správu, že sa bude oslavovať deň československo-poľskej vzájomnosti a v ten deň budú hranice otvorené. Ked'že som sa od roku 1949 s rodinou nevidela, rozhodla som sa cestovať. Vzala som so sebou dve deti v

RODINNÉ JUBILEÁ

Nestáva sa príliš často, aby polstoročie manželského spolunažívania, čiže zlatú svadbu, oslavovalo naraz niekoľko manželských dvojíc z jednej rodiny. To ti vzhľadom na vysoký vek sa nie všetky manželské páry dožívajú tejto významnej udalosti. Niekedy odíde z tohto sveta jeden z partnerov a niekedy aj obaja manželia. Sú však výnimky.

Koncom januára roho roka (26.1.) budeme svedkami takejto neobvyklej rodinnej slávnosti. Pred hlavným oltárom fridmanského kostola sa opäť postavia spolu a budú si znova slúbovať vernosť a lásku manželia Vladislav a Žofia (rodená Brinčková) BARNÁŠOVCI a Ján i Alžbeta (rodená Brinčková, Žofiina sestra) MARKOVIČOVCI. Neveľa chýbalo, aby spolu s nimi tento sviatok oslávila ďalšia spríbuznená manželská dvojica Anton a Mária (rod. Barnašová, Vladislavova sestra) MYŠLIVIECOVCI. Žiaľ, Mária sa toho nedočkala a zomrela 29. apríla 2002. V ten istý deň sa však polstoročia sobáša dožíva ďalší pár Pavol a Štefánia (rodená Balarová) KRAMÁROVCI.

Vladislav Barnáš mal od skorej mladosti veľkú záľubu v práci s drejom a tesárske, ktorú zdedil iste po svojom otcovi, známom tesárovi. Nie div, že tejto záľube venoval každú voľnú chvíľu. Keď išiel na vojenčinu, ktorú absolvoval v rokoch 1951-1952, aj tam sa snažil využiť možnosť zdokonalisť si tesárske schopnosti. Prihlásil sa na stavbársky kurz, ktorý úspešne absolvoval a získal

diplom kvalifikovaného stavbára – tesára. Po návrate z vojenčiny v r. 1952 sa teda zamestnal ako vyškolený tesár a v tom istom roku sa aj oženil so spomínanou Žofiou Brinčkovou.

Nadišli šesťdesiate roky, o ktorých sa hovorí, že sú obdobím, keď sa začala znovuvýstavba a prestavba poľského vidieka. Skutočne stavbárskej a tesárskej práce v tomto období na dedinách naozaj nechýbalo. Vladislav teda pilne tesáčil a prechádzal zo stavby na stavbu. Preto neprekvapuje, že celá farcha a zodpovednosť za vedenie hospodárstva, ktoré Barnášovci zdedili, spadla na Vladislavovu manželku. Nielenže viedla domácnosť a starala sa o výchovu detí, ale musela zastúpiť manžela aj v najťažších poľných práciach, pri kosbe, mlatbe, obriadovaní dobytka a pod. Samozrejme Vladislav, kedy len mohol, prichádzal domov a snažil sa jej pomáhať.

Napriek fažkej práci na stavbách, ale aj na gazdovstve, sa Vladislav Barnáš aktívne zapájal aj do spoločenskej, verejnoprospešnej činnosti v rodnej obci. Pôsobil dlhé roky v miestnom dobrovoľnom požiarnom zbere, v ktorom bol mechanikom motorovej striekačky. Aktívne sa podieľal na organizovaní fridmanskej dychovky, v ktorej samozrejme aj hral.

Nechýbal ani pri opravách a konzervácii miestneho pamiatkového kostola, keď bol pokladníkom osobitného výboru pre opravu tohto sakrálneho objektu. Ažda najdlhšie, lebo takmer 40 rokov, pôsobil v Urbárskom spolku vo Fridmane. Najprv bol hájnikom, potom tajomníkom urbárskeho výboru a nakoniec vyše 12 rokov predsedom urbaru v obci. Napriek

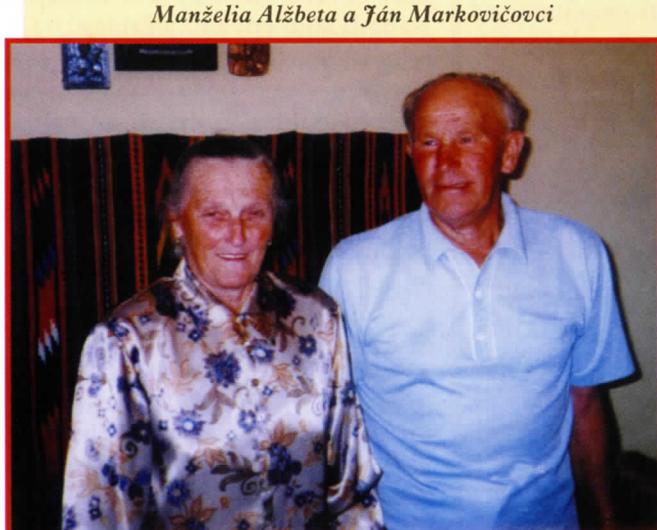
Manželia Žofia a Vladislav Barnášoviči

množstvu práce si vždy našiel čas na spoločenskú činnosť v prospech obce. Pripadol teda aj k výstavbe Základnej školy vo Fridmane, miestneho zdravotného strediska, k adaptovaniu hasičskej zbrojnice, opravám a skrášľovaniu fridmanských ulíc a pri iných akciach. Nie div, že sa dodnes teší všeobecnej úcte Fridmančanov. Poznamenajme ešte, že Vladislav Barnáš spolu s manželkou sú dlhorčními členmi Miestnej skupiny Spolku Slovákov vo Fridmane a horlivými čitateľmi Života, na ktorý každý mesiac netrpezlivo čakajú. Napriek pokročilému veku sa dodnes živo zaujímajú o krajské hnutie.

Ján Markovič s manželkou Alžbetou, podobne ako Anton Myšliviec s nedávno zosnulou manželkou Máriou (Vladislavovou sestrou) sa zaoberali vedením svojich hospodárstiev, ktoré zdedili po rodičoch, ale ani oni sa nevyhýbali spoločenskej činnosti v prospech svojej obce. Vrátime sa k nim v jednom z nasledujúcich čísel nášho časopisu. Naproti tomu spomínaný Štefan Kramár bol v päťdesiatych rokoch učiteľom slovenského jazyka na Základnej škole vo Fridmane. Po jeho sobáši so Štefánou Balarovou sa obaja manželia vystáhovali na Slovensko, kde žijú podnes.

Každý manželský pár sa teší zo svojich detí, potom z vnukov, a keďtí dospievajú, veria, že sa dočkajú pravnukov a snáď aj prapraprnukov. To, ako aj pevné zdravie a mnoho krásnych chvíľ v kruhu rodiny zo srdca želám našim jubilantom a so mnou aj členovia miestnej skupiny nášho Spolku.

JÁN BRINČKA

Manželia Alžbeta a Ján Markovičovi

*Len málo ľudí na svete
sa dožije takého krásneho veku.
Len málo ľudí si svet váži tak,
že ich nechá po sebe kráčať
100 a viac rokov.*

*Preto otvorte tašku s mladosťou,
dozadu nech plynne čas.
Už viete ako chutí
tvrdá práca,
viete ako vonia pot.
Mladosť sa kdesi vzadu stráca
tak, ako sviečky knôt.*

*Dnes Vaše ruky t'ažké od práce
už majú právo na oddych.
Vítame Vás s radosťou,
Podte sa tešíť medzi nás.
Nech Vám úsmev na tvári
kvitne ako lúčny kvet,
ešte dlho užívajte
s nami tento krásny svet!*

Týmto krásnym príaním chceme pozdraviť našu krajanu Rozáliu GALUŠOVÚ, rod. Surmovú z Krempáčov, ktorá sa 23. januára 2003 dožíva 100 rokov. Zašli sme za ňou, aby sa s nami podelila svojimi životnými skúsenosťami a spomienkami, a prezradila recept na dlhý život. Zaspomínala si v spoločnosti dcéry Ľudmily a prapravnúčika Tomáška.

Pásla kravy ako ostatné deti ....

Rozália sa narodila v roľníckej rodine Jozefa a Anny Surmovcov v Krempachoch. Mala štyroch súrodencov, sestry Annu, Máriu, Alžbetu a brata Jána, ktorý zahynul ako 19-ročný na fronte prvej svetovej vojny. Aj sestra Mária zomrela veľmi mladá. -Dávnejšie sa mladé dievčatá schádzali na priadkach. Aj moja sestra Mária chodila priast' a jedného večera pri pradení náhle zomrela.

Sestra Anna odišla natrvalo do USA, kde sa dožila vysokého veku, zomrela ako 94-ročná. Alžbeta a Rozália ostali v rodnej obci a pomáhali v práci na rodičovskom gazdovstve, ktoré bolo dosť veľké.

Ako sedemročná začala Rozália navštievať maďarskú školu. Dodnes si ešte pamätá niektoré básničky, ba aj viaceré maďarské slová. Popri škole pásala kravy ako ostatné deti a starala sa

o súrodencov. Spomína si, že keď otec odišiel za prácou do Ameriky, museli si nájsť sluhov, aby im pomáhali v hospodárení.

Vydala ma mamka ...

Roky rýchlo utekali, Rozália vyrástla na pekné dievča a začala pomýšľať na vydaj. Svojho budúceho manžela Valenta Galuša veľmi dobre poznala, keďže bývali v tej istej dedine. Svoje áno si povedali v roku 1920. Svadbu mali dva dni a spolu s nimi sa veselila takmer celá dedina. Valent prišiel za zat'a k Surmovcom a spoločne sa pustili do práce na rodičovskom gazdovstve. Tažkú prácu im osladili deti, ktoré sa im postupne narodili: Valent, Ľudmila, František, Mária, Ján. Osud im však nedo-

Krajanka Rozália Galušová

Rozália bola aj v Amerike. Išla tam na svadbu vnuka Leona, ktorý si zobrajal manželku z Tribša. Páčilo sa jej tam, ale veľmi jej chýbal domov, gazdovstvo a preto sa čoskoro vrátila. -Ja som bola zvyknutá na prácu - hovorí Rozália, - a v Amerike som len sedela doma. Všetci sa o mňa

starali a nechceli ani počuť o tom, aby som išla do roboty. A keď je človek raz zvyknutý robiť, t'ažko mu je bez práce.

Bol pre ňu krásny výlet, plný nových zájtkov, ale domov je domov. Tu sa každý cíti najlepšie.

Zívá, energická žena

Napriek všetkým neprajnostiam osudu je Rozália veľmi živou, energickou a usmievavou ženou. Zaujíma sa o všetko, čo sa okolo nej deje. Rada číta listy, knihy a časopisy. Po celý čas je vernou čitateľkou Života. Zdravie jej ešte slúži a aj vo svojom pokročilom veku nechodí k lekárom. Má len isté problémy so sluchom.

Opýtali sme sa jej, aký je recept na dlhý život ale sa len usmiala a povedala, že to bude asi robota po celý život. Nemala všaj čas o tom rozmyšľať. Podľa nej v minulosti ľudia nemali k dispozícii toľke technické vymoženosť ako dnes a boli oveľa zdravší.

Starobu jej spríjemňuje päť vnukov, sedemnásť pravnukov a jeden praprvnúčik Tomáško, ktorý je babičkínym miláčikom. Do budúcnosti prajeme babičke Rozálii veľa pevného zdravia a pohody v početnom rodinnom kruhu.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Storočnica Rozália Galušovej

prial dlho sa tešíť zo syna Valenta, a dcéry Márie, ktorí zomreli ešte v detskom veku. Boli to t'ažké chvíle pre Rozáliu a Valentu, ale ešte mali troje deti, pre ktoré museli žiť.

Postupne sa deti osamostatnili a začali vlastné rodiny. Syn Ján odišiel do USA, kde žije so svojou rodinou v štáte Pensylvánia. Druhý syn odišiel na Slovensko, kde sa oženil a býval v Spišskej Belej. Jeho šťastie bolo však krátke. Po jeden a polročnom manželstve zahynul pri autonehode. Dcéra Ľudmila ostala v rodnej obci a vydala sa za Jána Tomašoviča. Hospodársili spolu s rodičmi. Rozália spolu s manželom sa tešili vnúčatám a pomáhali mladým.

Tažký úder osudu

- Ked' sme sa už tešili, že naše deti sa poženili, prišla nečakaná manželova smrť v roku 1957. Robili sme prestavbu domu. V jame sme hasili vápno a prikryli ju doskami. Ked' sa chlapí išli na obedovať, Valent sa išiel pozriet' či sa vápno rozpustilo. Postavil sa na dosku, ktorá pod ním praskla a on spadol do horúceho vápna. V tom istom roku mi pri auto havárii zahynul aj syn František. Boli to t'ažké údery osudu, ktoré zanechali v mojom srdci žial' a bôl'.

U NÁS MNOHO NOVÉHO ...

Slováci na Orave žijú o.i. v dvoch obciach patriacich ku gmine Czarny Dunajec - v Podsklí a Pekelníku. Nedávno sme zavítali do poslednej z nich, aby sme sa dozvedeli o živote tunajších ľudí. Nezvykly názov obce sa po prvýkrát spomína v roku 1575 a zrejme pochádza od mena potoka Pekelník (zlostný, zlý, pekelný), ktorý sa kedysi pomerne často rozlieval a ničil všetko dookola. V jeho blízkosti bolo množstvo „zlých“ miest, močiarov, mlák a rašelinísk (borov), ktoré neraz dymili a pri pomínilí peklo. Medzi ľudmi sa o vzniku tunajších borov a názvu obce zachovala stará povest, podľa ktorej vraj kedysi černokňažníci chovali na Orave obrovského draka, ktorému ťahali z papule plamene a blesky. Keď vyrásistol, černokňažníci ho privolali k sebe, kam odletel v oblakoch dymu a výparov síry a z jeho hniezda vznikli na zemi rašeliniská. Obec Pekelník, ktorá má v chotári Brezy aj Pekelný vršok, sa ako samostatná osada, založená majiteľmi hradu Orava Thurzovcami, spomína v listinách z roku 1588.

V obci

Žije vyše 2240 občanov v 416, prevažne poschodových, murovaných domoch. Cez obec vedie kvalitná asfaltová cesta. V strede obce stojí moderné zdravotné stredisko, v ktorom je tiež pošta a obchod s potravinami ABC, nedaleko je budova požiarnej zbrojnice so spoločenskou sálou, v ktorej sa konajú o.i. schôdze, diskotéky, svadby a obecné zábavy a na druhej strane cesty je veľká základná škola a materská škôlka. Povyše sa nachádza kostol sv. Jakuba, v obci je 14 obchodíkov s rozličným tovarom. Richtárom a súčasne predsedom požiarneho zboru je Władysław Szuba, predsedom urbára Stanisław Kluska a predsedom MS SSP je krajan Ján Švientek.

Kostol sv. Jakuba z r. 1878

Cesty, chodníky, telefóny

Moje prvé kroky smerovali k najlepšie informovanej osobe v obci, ktorou je samozrejme richtár W. Szuba. Zastihol som počas organizovania prác na asfaltovaní parkoviska pri kostole sv. Jakuba.

- V poslednom období, - hovorí, - sa nám okrem parkoviska podarilo dokončiť o.i. výstavbu 4 ciest vedúcich k vzdialenejším hospodárstvam a asi 2 km úsek chodníka cez obec. Bola to náročná, ale potrebná investícia, ktorú sme rozložili na tri roky. Len v roku 2002 sme na tento cieľ vydali 187 tisíc zlôtých, kým na asfaltovanie 900 metrového úseku cesty cez obec smerom na Jablonku sme vydali ďalších 200 tisíc zlôtých. Teraz sa už chystáme na ďalšiu náročnú investíciu - výstavbu kanalizácie a vodovodov, s ktorou chceme začať v najbližšom období. Dokumentáciu už máme pripravenú a dúfame, že sa nájdú aj potrebné finančné prostriedky. Čo sa týka telefonizácie obce, ani s tým nemáme väčšie problémy, takže dnes už vyše 90% domácností má telefón.

Podnikateľom

sa darí pomerne dobre, teda s nezamestnanosťou nie sú väčšie problémy. V poslednom období tu založili o.i. niekoľko distribučných stredísk zemného plynu (Shell, Gaspol či Notip) a stolárskych dielní, sklenárstvo, fotoateliér, zámočnícku dielňu, autoservis a autolakovňu, veľkopredajňu stavebných materiálov, súkromnú autobusovú dopravu (4 autobusy) a veľkosklad stavebného materiálu a uhlia ZHU-PYLOS. Dobre prosperuje tiež veľká pekáreň a cukráreň Józefa Lenarta, založená v roku 1987. Ako som sa dozvedel od manželky podnikateľa Heleny, pred 15 rokmi mali len jedného zamestnanca, teraz už vyše 30.

- Náš automobilový park, - hovorí, - tvoria v súčasnosti o.i. tri dodávkové mercedesy, ktorými rozvážame chlieb a pečivo do predajní v obci, ale aj v širokom okolí, v tom do gmin Velká Lipnica a Jablonka, do Ratuľowa, Cichého, Ludžmierza a Krauszovej. Máme

Richtár Władysław Szuba

jeden obchod priamo pri pekárni a druhý veľký so samoobslužnou monitorovanou predajňou, ktorý sme otvorili v roku 2002 v strede obce. Od roku 1989 prenajímame obchodné prieskory v Czarnom Dunajci. Manžel Józef, vedúci firmy, je vyučený pekár a vedie aj firmové účtovníctvo.

Vo firme ZHU-PYLOS ma privítala mladá žena, majiteľka M. Žadlaková, ktorá mi o.i. povedala: - Našu firmu, ktorá ponúka rôzny stavebný materiál, cement, vápno, ale aj umelé hnojivá a uhlie, sme založili v roku 1996. K takému rozhodnutiu nás prinutila hlavne nerentabilnosť hospodárenia. Zobrali sme si teda pôžičku, kúpili sme multikáru, vidlicový vozík a neskôr nákladný automobil Renault, ktorým rozvážame stavebný materiál a uhlie. Najviac odoberateľov máme v obci, ale aj v Podsklí, Zálučznom a inde. Okrem manžela Stanisława jazdí aj ďalší vodič a pomáha nám tiež manželov otec Jan Žadlak.

Niekoľkí občania v obci sa orientujú na turistický ruch a poskytujú turistom ubytovanie, ale väčšina z nich pracuje na svojich neveľkých gazdovstvach (5-10 ha). Viacerí pracujú v Obuvníckom kombináte v Novom Targu buď na stavbách a opravách kostolov,

Moderné zdravotné stredisko

prípadne v zahraničí, o.i. v Rakúsku, Nemecku či Taliansku. Ženy prevažne vedú domácnosť. O zdravie vyše 2300 pacientov v Pekelníku sa stará lekár MUDr. M. Bulek, zubná lekárka M. Sebastianowiczová a zdravotné sestry J. Majerczaková, M. Czepielová, K. Lenartová a M. Okarmusová. Zvieratá ošetroju veterinár MVDr. Piotr Žmuda, ktorý dochádza aj do Podsklia.

Rašeliniská

Prírodomedci sa zhodujú v tom, že rašeliniská vznikli v postglaciálnom období, keď chladné ľadové podnebie vystriedala teplejšia klíma. Oravské bory majú charakter vrchovísk alebo prechodných rašelinísk a sú porastené kysomilným rastlinstvom. V pekelníkom chotári vlastní rašeliniská vyše 380 majiteľov. Jedným z najväčších vlastníkov (ok. 587 hektárov) je pekelníky urbár. Dlhé roky si však rašeliniská v Pekelníku málo všímali, aj keď ich využívali. Keď uhlie bolo drahé, každý si nakopal aspoň trochu nespracovanej rašeliny, ktorou kúrili vo svojich domoch. Tajomníkom a účtovníkom urbára je krajan Ján Švientek, ktorý nám o rašeliniskách o.i. povedal. - Na rašeliniskách rastie tiež kríčok, ktorý po oravsky voláme bagno. Odpudzuje mole, takže gazdiné ho dávajú do skriň so šatami. Iná rastlina, tzv. mastná tráva, je zasa mimoriadne dobrá na choroby tráviaceho traktu. Pre lepšiu chuť sa mieša s medom alebo cukrom.

Občania však najviac zbierali biely mach, ktorý od nich odkupovala istá varšavská firma a predávala ho ďalej do Nemecka ako vzácnu liečivú látku. Poznamenajme ešte, že pri Czarnom Dunajci funguje závod na taťbu rašeliny LAS, ktorý od roku 1993 prenajíma od miestneho urbára okolo 100 ha rašelinísk.

Požiarnici

- Tunajšia požiarnická jednotka, - hovorí veliteľ zboru Józef Buroň, - bola založená v júni 1930. Spočiatku sme mali len 8 členov a striekačku na ručný pohon. Kúpili ju v roku 1934 v Myšleniciach a dobre slúžila až do roku 1956. Prvým automobilom bol americký Dodge z roku 1966. Neskôr nám príbudiela motorová striekačka PO-3 (1970) a o päť rokov aj požiarnický automobil Star-25. V súčasnosti máme druhý cisternový automobil Jelcz 004 s prívesom, ktorý garážujeme v zbrojnici. Ja som veliteľom požiarnikov od roku 1964, kedy som funkciu prevzal po smrti môjho otca Stefana, ale členom zboru som od roku 1950. Novú požiarunu zbrojnici sme začali stavať v roku 1954. Výstavba trvala dlho, takže sme ju odovzdali do užívania až roku 1962. Tajomníkom požiarneho zboru, ktorý má vyše 40 členov, je Marek Szuba a pokladníkom Włodysław Czyż.

Požiarnici bojujú nielen s požiarmi, ale nezabúdajú ani na protipožiaru prevenciu. Kontrolujú komínky, elektrickú inštaláciu a pod.

Práve teraz overujú protipožiarne zariadenia v ZŠ, materskej škôlke a zdravotnom stredisku.

Slávny rodák

Orava dala Slovensku viaceru významných dejateľov. Jedným z nich je aj pekelníky rodák Ignác Kojda, rímskokatolícky kňaz, národný buditeľ a vlastivedný pracovník. Narodil sa 6. júna 1817 v rodine Ignáca Kojdu a jeho manželky Júlie, rodenej Maliszcovej. Po štúdiách na gymnáziu ho biskup ako vynikajúceho študenta poslal študovať teológiu do Jágru, kde bol vysvätený za kňaza (1897). Ako uvedomelý kňaz bol trňom v oku vtedajšej cirkevnej hierarchie a aj preto za 12 rokov ako kaplán vystriedal skoro všetky najchudobnejšie farnosti. Začal v Rabči, potom pôsobil v Podvlnku, Matejovciach, Vyšných Ružbachoch, Bobrovcu, Partizánskej Lúpči, Hybiach, Liptovskom sv. Kríži, Letanovciach a Markušovciach. I. Kojda bol záujemným zberateľom slovenských ľudových piesní, prísloví, porekadiel, zvykoslovia, povier a povestí z Oravy a Spiša. Venoval sa aj dialektológii. Publikoval materiály v nárečí, prispieval do Zborníka muzeálnej slovenskej spoločnosti, Katolíckych novín, Pútnika svätovojtešského. Na preklade Starého zákona spolupracoval s Andrejom Hlinkom. V rukopise zostalo okolo 100 jeho pôvodných kázni. Za národnú aktivitu bol uhorskými úradmi prenasledovaný ako burič a vlastizradca. Postavili ho dokonca pred súd, kde sa sám bránil. Nakoniec ho internovali do kláštora v Spišskom Podhradí. Po jeho smrti (10. októbra 1917 v Kolačkove) I. Kojdu charakterizovali Národné noviny takto: - *Rodozradu nenávidel, v nás mladých vkrusal prvé iskry rodolásky. V jeho slabom tele neobyčajne silný duch pôsobil. Vždy samostatný chodil svojou cestou, často na odpor; na nezdar narážal, ale priprášobiť sa, pretvarovať sa, do smrti nenaucil ...*

Krajania

Dlhoročným predsedom MS SSP v obci je od roku 1983 krajan Ján Švientek. Tento vzorný krajan a obetavý aktivista nášho Spolku a celého krajanského hnutia sa už ako 16-ročný stal jed-

Požiarna zbrojnice

ným z prvých členov MS v Pekelníku. Je tiež dopisovateľom, propagátorm a rozširovateľom Života medzi krajanmi. Za svoju aktivitu bol odmenený medailou Spolku Za zásluhy pre KSSČaS. V jeho dome sa nachádza krajančia klubovňa, kde sa ľudia schádzajú poradiť sa a porozprávať o hlavných problémoch, ktoré ich trápia. Jedným z nich je aj otázka vyučovania slovenčiny, ktorá sa v tunajšej ZŠ neučí už mnoho rokov.

- *Naši ľudia, - hovorí J. Švientek, - sú už takí. Mnohí z nich značne zanedbali národnú výchovu v rodinách, takže sa nemožno diviť súčasnemu stavu. Neraz mi hovoria, že deti sa majú radšej učiť anglický či nemecký jazyk, vedie nie je vylúčené, že v budúcnosti sa dostanú za prácou do Nemecka či Ameriky a po slovensky sa ako-tak dohovoria. Nechceme sa však s tým zmieriť a urobíme všetko, aby sa slovenský jazyk začal u nás vyučovať.*

Krajanom a všetkým Pekelníčanom držíme v ich predsavzatiach palce a prajeme im, aby sa ich obec aj ďalej rovňala. Novôr je tu už neúrekom, takže v začatom diele treba počačovať.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Bude sa v tunajšej ZŠ učiť slovenčina?

Farár K. Gunia odbavuje sv. omšu

Slávnostný nástup požiarnikov

Na sobotu 30. novembra 2002 budú hasiči z Harkabuza isto dlho spomínať. Akoby aj nie, v tento deň sa totiž konala posviacka požiarnej zbrojnice, automobilu a viacerí požiarnici dostali vyznamenia.

Z história zboru

Začiatky Dobrovoľného hasičského zboru v Harkabuze, ktorý založil obchodník Martin Bielak, siahajú do roku 1925. Prvým veliteľom požiarnikov sa stal jeho syn, taktiež Martin. V tom istom roku kúpili prvú ručnú striekačku, ktorú obsluhovali štyria hasiči. Spolu s ďalším náradím ju dlhé roky uskladňovali v dome veliteľa a potom v starej drevenej šope. Ten stav trval až do roku 1958, keď sa veliteľom požiarnikov stal František Harkabuz, ktorý túto funkciu plní dodnes. O päť rokov neskôr sa podarilo kúpiť dlho očakávanú motorovú striekačku M-400, ktorú obsluhoval mechanik Vendelín Kapuščák. Po čase do vybavenia jednotky pribudli aj vysokotlakové hadice, vodné delo a ochranné odevy. Vtedy začali rozmyšľať o stavbe novej zbrojnice, na ktorú im poskytli pozemok Marcin Bielak a Józef Žadlaková. Bolo však treba nemálo úsilia a času, aby sa podarilo postaviť drenenú zbrojnici, ktorá stojí dodnes. Hoci sa vybavenie jednotky postupne obohatilo o ďalší motorovú striekačku M-800 a požiarický automobil Žuk (1992), požiarnici neboli spokojní. Ich zbrojnice bola totiž malá a nevyhovovala ani potrebám občanov Harkabuza. Nebola v nej napríklad sála na schôdze či svadby a pod. Výbor zboru preto vyšiel s iniciatívou výstavby novej požiarnej zbrojnice, ktorá by zodpovedala súčasným požiadavkám. Postupne pripravili projekt, gminná rada a vojt Raby Wyżnej Edward Siarka schválili financovanie stavby, zhromaž-

SVIATOK HARKABUZSKÝCH POŽIARNIKOV

dili stavebný materiál. Práce na výstavbe zbrojnice sa začali v roku 2000. Vďaka nesmiernej obetavosti hasičov a občanov sa stavbu podarilo ukončiť za nečele dva roky. Vedenie zboru sa medzičasom staralo o kúpu nového požiarického automobilu a aj tento cieľ sa vďaka priznania vedenia Gminného úradu v Rabe Wyżnej podarilo uskutočniť v tom istom roku. Dostali nový cisternový požiarický automobil STEYER na 2000 litrov vody. Poznamenajme, že v zbrojnici je o.i. garáž na dva automobily, kotolňa, sociálne zariadenia, priestory na uskladnenie požiarického náradia, dielňa s technickým vybavením, kuchyňa a samozrejme veľká sála, kde sa budú konať schôdze, svadby, či obecné zábavy. Požiarna jednotka má 20 dospelých hasičov a 8-člennú mládežnícku skupinu, jej predsedom je Edward Bielak, tajomníkom Teofil Kondys (richtár) a vodičom a mechanikom je Wacław Bielak. Harkabuzskí požiarnici sú dobre vyškolení, čo dokazujú nielen počas požiarov a iných akcií, ale tiež na gminných požiarických pretekoch, kde dosahujú dobré výsledky. Hoci v minulom roku nemuseli zasahovať, pravidelne cvičili,

dbali o údržbu materiálu a zariadenia a plnili preventívnu službu.

Posviacka

Na posviacke sa zúčastnili požiarne zby z okolitých obcí - Bukoviny -Sídliska, Raby Wyżnej, Rokicín, Skawy, Bielany, Spytkowíc, Podvlka a Podsrnia. Slávnosť sa začala účasťou hasičov, hostí a občanov na svätej omši v kostolíku Panny Márie ustavičnej pomoci, ktorú celebroval podvlniansky farár Kazimierz Gunia. V kázní zdôraznil záslužnú prácu požiarnikov a pripomeral postavu patróna všetkých požiarnikov sv. Floriána. Po omši sa pred kostolíkom sformoval dlhý sprievod, ktorý prešiel za zvukov dychovky z Podvlnky pred budovu požiarnej zbrojnice. Výz-

Prestrihnutie pásky pred novou zbrojnicou

F. Harkabuz preberá kľúče od auta od vojta E. Siarku

namnú hasičskú udalosť oznamovali občanom rozsvietenými svetlami a hlasným trúbením požiarnej automobilu. Hoci počasie slávnosti príliš nepripravilo, mrholilo a bolo pomerne chladno, zúčastnili sa ho desiatky občanov a mnohí hostia, v tom vojt a predsedu Gminnej rady v Rabe Wyżnej Edward Siarka a Marian Wojdyła, predseda a tajomník Okresnej správy Dobrovoľných požiarnej zborov v Novom Targu Mieczysław Olcoń a Andrzej Wielkiewicz, veliteľ Okresnej správy Štátnej požiarnej zborov v Novom Targu Józef Galica, predseda a členovia Gminnej správy Dobrovoľných požiarnej zborov v Rabe Wyżnej Stanisław Świder, Edward Antolak a Robert Wodziak, richtár Harkabuza Teofil Kondys, vedenie a učitelia ZŠ, redaktor Života, zástupcovia médií a ďalší.

Nasledovalo vztýčenie štátnej vlajky a štátnej hymny, ktorú zahrála podvŕšianska dychovka. Potom už farár K. Gunia posvätil nový požiarický automobil Steyer a vojt E. Siarka odovzdal kľúče a dokumenty automobilu vodičovi Waclawovi Bielakovi, ktorý spolu s veliteľom har-

kabužských požiarníkov F. Harkabuzom nasadol do auta, naštartoval ho, rozsvietil svetlá a radostne zatrúbil. Pred posvätením budovy požiarnej zbrojnice prehovoril vojt E. Siarka, ktorý o.i. povedal, že na výstavbu zbrojnice venoval gminný úrad zo svojho rozpočtu 550 tisíc zlých. Ďalších 100 tisíc zlých predstavuje hodnota dreva a práce požiarníkov a občanov na výstavbe. Vyslovil vďaku všetkým, ktorí prišli k výstavbe a kúpe automobilu a potešíl aj požiarníkov z Podsrnia, ktorí na jar 2003 dostanú nový požiarický automobil. Nasledovalo slávnostné presvitnutie pásky a farár, sprevádzaný hostami posvätil interiéry zbrojnice. S krátkym prejavom vystúpil ešte M. Olcoń, ktorý najskôr ospravedlnil neprítomného predsedu Vojvodského veliteľstva dobrovoľných požiarnej zborov v Krakove Kazimierza Dzielskeho a zablahoželal harkabužským požiarníkom k novej zbrojnici i automobilu a vyzdvihol ich záslužnú prácu a neobyčajnú obetavosť.

Vyznamenania

Ďalším milým momentom slávnosti bol udelenie vyznamenaní a odznakov najaktívnejším a najzaslúžilejším harkabužským požiarníkom, ktoré im odozvadávali J. Galica, M. Olcoń a F. Harkabuz, čerstvý držiteľ bronzovej medaily Za zásluhy pre požiarictvo, udelenej Ministerstvom vnútra a administrácie PR,

Harkabužskí hasiči s novým automobilom

ktorú dostal 29. novembra 2002 v Krakove.

Zlatú medailu Za zásluhy pre požiarictvo dostali Wacław Bielak, Józef Śmiech a Roman Bielak, striebornú - vojt gminy Raba Wyżna Edward Siarka, Czesław Sączek, Józef Laciak, Krzysztof Harkabuz a Tadeusz Harkabuz a bronzovú - Marek Żądlak a Robert Rapacz. Odznak Vzorný požiarik dostali Krzysztof Sączek a Ryszard Żądlak.

Na záver prešli účastníci do požiarnej zbrojnice, kde sa konal slávnostný obed, ktorý pripravili mestne kuchárky. K dobrej nálade prítomných prispela svojou hrou dychovka z Podvŕšia. Večer sa v požiarnej zbrojnici konala Ondrejovská zábava, na ktorej do tanca prihľávala skupina A. Luberdu z Raby Wyżnej.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Odozvadanie medailí a odznakov

Nova zbrojnice

VO VESELOM VESELO

17.

novembra 2002 sa v slovenskej obci Oravské Veselé, ležiacej nedaleko Oravskej priehradu, uskutočnilo piaté stretnutie ludových hudieb, spevákov, inštrumentalistov a ludových rozprávačov nazvané *Vo Veselom veselo*, ktoré zorganizovalo Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne a Miestne kultúrne stredisko v Oravskom Veselom. Usporiadatelia pozvali na 5. ročník tohto podujatia aj našich malých krajanov: 9-ročného heligonkára a speváka Mirka Kvasnovského a 11-ročného speváčku Natáliu Milaniakovú (oba z Nedece) a 14-ročného ludovú rozprávačku Ivonu Vontorčíkovú z Malej Lipnice.

Medzi početnými divákmi boli o.i.: riaditeľka OOS v Dolnom Kubíne Olga Žabenská, vedúci MKS v Oravskom Veselom Albín Pisarčík, vedúca súboru Veselica z Nedece Žofia Bočačíková, redaktor Života a další. Počas slávnostného otvorenia podujatia, ktoré konferoval pracovník OOS v Dolnom Kubíne Miroslav Žabenský, prehovoril starosta obce Ing. Miroslav Majkút, ktorý srdiečne pozdravil účinkujúcich a divákov a zažalal im príjemný umelecký zážitok.

Na scéne

Ako prvý vystúpil 12-ročný heligonkár Roman Maslaňák z Oravského Veselého, jeden z členov domáceho detského folklórneho súboru Pilsko, ktorý zahrал skladby *Matusovská Za gurami*. Súbor v roku 2002 oslavil 30. výročie vzniku, má viac ako 70 členov a vo svojej činnosti sa zameriava najmä na spracovávanie pôvodného folklórneho materiálu z obce a okolia. Poznajú ho aj naši krajania, keďže v júni 2001 vystúpil na VIII. dňoch slovenskej kultúry v Jablonke. R. Maslaňáka na javisku vystriedal jeho o rok starší brat Peter, ktorý zahral o.i. ľudovú *A tam dolu na žece ...* a potom tretí zo súrodencov Maslaňákovcov Tomáš. V jeho podaní sme si vypočuli niekolko pre-

krásnych svadobných melódii. Na záver sa M. Žabenskému priznal, že k hraniu ich priviedol dedko, výborný spevák a heligonkár Jozef Maslaňák.

Po bratoch Maslaňákovcoch vystúpil jeden z najlepších heligonkárov na Slovensku Serafín Ganobčík, ktorý predviedol rad goralských melódii, o.i. *Ej, keby sa mi vrátil a Tyrolská polka* a potom spolu s bratmi Maslaňákovcami zahrál zmes oravských ľudových melódii, čo diváci odmenili búrlivým potleskom.

Heligonkárov vystriedal na scéne ľudový rozprávač Pavol Martáň z Oravského Bieleho Potoka, preoblečený za tetku Martáňku, ktorý zabával obecenstvo viacerými žartovnými príbehmi, medzičinným o tom, ako lekár napísal do diagnózy tetkinho manžela neobvyklú krvnú skupinu - RV. Kedže chuderka nevedela o čo ide, lekár jej skratku vysvetlil - riedená vínom ...

Po tetke Martáňke patrilo javisko 48-ročnému gajdošovi Ľubomírovi Páričkovi z Martina, ktorý na tomto neobvyklom ľudovom nástroji zahrál a zapieval niekolko melódii spod Polany. Neskor v druhom vstupe L. Párička zamenil gajdy za fujaru, na ktorej zahrával niekolko ľudových melódii, o.i. *Fujera, fujera ..., A pust' ma bačo ...* Potom porozprával prítomným o tom, ako sa dostał k hre na týchto nástrojoch. - *Ako 14-ročný, - povedal, - som bol s otcom v Detve, kde som sa po prvýkrát zoznámil s gajdami a fujrou. Neskôr som sa na týchto ľudových nástrojoch naučil hrať a teraz ich dokonca aj vyrábam.*

Po ňom sa predstavil 10-ročný spevák Peter Gočal z Oravského Veselého v sprevode heligónkára S. Ganobčíka, ktorý nielen pekne zaspieval, ale do konca zakrepčil kozáčika, takže jeho debut diváci

Naše úspešné duo N. Milaniaková a M. Kvasnovský z Nedece

odmenili búrlivým potleskom. Rovnako úspešné bolo i vystúpenie ďalšieho 11-ročného domáceho heligonkára Tomáša Kocúra a jeho rovesníčky Lenky Vjatrákovej. Jej veselú pesničku *Kie jo si zašpívom ...* si s ňou spievala celá sála.

Heligonkára Vinca Krkošku zo Žiliny, člena známeho folklórneho súboru Rozsutec, ktorý zahrával niekoľko terchovských melódii, netreba zlášť predstavovať, keďže jeho umenie je už od dávna všetkým známe, podobne ako Ludovej hudby Bielakovcov zo Sihelného, ktorá pripravila pásmo goralských melódii.

Ked' konferenciér M. Žabenský privítal na javisku prvých hostí zo zahraničia, čiže M. Kvasnovského a N. Milaniakovú z Nedece, v hľadisku nastal šum. Všetci boli totiž zvedaví, ako sa predstavia malí umelci z druhej strany hranice. Možno povedať, že naša dvojica svojou pesničkou o dievčine odmietajúcej nápadníka, až po jej prievolenie na svadbu, uchvátila všetkých prítomných. Divákom sa nesmierne páčila brillantná hra a zvučný hlas Mirka, ako aj spev Natálie, takže nie div, že ich diváci opäť vyvolali na javisku. Už vtedy mnohí nemali pochybnosti o výsledkoch diváckej ankety, ale o tom neskôr.

Program pokračoval ďalším krajanským akcentom. Sledovali sme vystúpenie talentovanej

Rodinná hudba Maslaňákovcov z Oravského Veselého

Malí Nedečania preberajú cenu diváka

Vystupuje I. Vontorčíková
z Malej Lipnice

ludovej rozprávky I. Vontorčíkovej z Malej Lipnice, ktorá porozprávala žartovný príbeh o dvoch lipnických švagroch Kudziovi a Plaščákovi, ktorí sa vybrali za prácou do Nemecka. Diváci vystúpenie Ivony odmenili dlhotrvajúcim potleskom.

Hovorené slovo vystredala na javisku hudba a spev, najskôr v podaní Podhráčskej ľudovej hudby zo Zuberca a potom najstaršieho účastníka podujatia, 78-ročného heligonkára a speváka Jozefa Maslaňáka z Oravského Veselého, s ktorým si zahral a zaspieval aj jeho syn Alojz a vnukovia Martin a Tomáš.

Nasledovalo vystúpenie 9-ročnej speváčky a harmonikárky Evky Ptačinovej z Rabče, ktorá sa predstavila blokom goralských melódii a spevom, o.i. Za gurami, za dolami, Jo by jedla a Sumi javur sumi. Divákov uchvátila nielen spevom, ale aj brillantnou hrou na harmonike, rozprávaním a výskaním.

Bohatý program zavŕšil druhý vstup tetky Martáňky, potom vystúpenie harmonikára Martina Čerňanského, Ľudovej hudby Rozsutec zo Žiliny a príslovečnú bodku nad „i“ dali malé tanecnice a speváčky z DFS Pilsko pásmom dievčenských spevov a tancov z Oravy.

Na záver členovia poroty vyhľásili výsledky diváckej ankety na najlepšieho účinkujúceho na podujatí, ktoré presvedčivo vyhrali Mirko Kvasnovský a Natália Milaniaková z Nedece (51 hlasov). Vítazi ankety, ako aj ostatní účinkujúci si potom za potlesku divákov prevzali z rúk konferenciéra a starostu obce M. Majkúta vecné odmeny, pamätné listy a sladkosti. Vedúci MKS A. Pisarcík ešte vyhodnotil najlepšie kresby a maľby žiakov miestnej ZŠ na tému podujatia Vo Veselom veselo a podakoval za finančnú podporu miestnym podnikateľom. Napokon sa so všetkými účinkujúcimi, hostami a divákmami rozlúčil M. Žabenský a pozval ich na budúci, 6. ročník podujatia.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Na Spiši je veľa pekných dedín, no Nová Belá je medzi nimi výnimočná svojou radovou zástavbou, ktorá jej zostala z dávnych čias. Vysoké domy obrátené priečelím k ulici tvoria dva dlhé súvislé rady obklopujúce potôčik tečúci stredom dediny.

Obec má asi 1200 obyvateľov, väčšinou rolníkov. Dnes však z polnohospodárstva ľažko vyžiť, preto sa mnohí poberajú do sveta za prácou. Najčastejšie do Nového

Targu, ale aj ďalej do zahraničia, pretože okolie poskytuje málo pracovných príležitostí. Podniky, ktoré fungovali ešte donedávna, dnes sú už len spomienkou.

Od minulého roka má Nová Belá nové pojmenovanie ulíc. Je ich 10. Cestou smerom ku

Krempachom je Hlavná ulica, hore obcou smerom k prelomu Bialky je Oblazová, paralelná s ňou je ulica sv. Kataríny. Ďalšie sa volajú: sv. Floriána, Stolárska, Športová, Tichá, Záhradná, Zelinová a Krivá. V súvislosti s tým si všetci občania museli vymeniť občianske preukazy a iné doklady, v ktorých je aktuálna adresa. Občianske sa menili zadarmo, ale zvyšné doklady si každý musel sám hradit. V Novej Belej sa vždy niečo robí. V minulom roku sa začala stavba garáží pre požiarnické autá. Zatiaľ sú to len základy, ale tento rok to určite bude pokračovať.

Plány do budúcnosti

Zašli sme za novobelianskym riaditeľom Jozefom Klukošovským, aby nám prezradil, aké plány má obec na tento rok. Prvoradou úlohou,

ako zdôraznil, je oprava strechy na Základnej škole, pretože pri väčších daždoch strecha preteká. - Už vlasti sme kúpili časť stavebného materiálu, ako plech na pokrývanie strechy a drevo. Finančné prostriedky zabezpečil Gminný úrad v Novom Targu. Pri škole je pripravený priestor na parko-

Predsedníčka MS v Novej Belej J. Majerčáková

VEĽKÉ ZMENY

visko, ktoré by sme chceli tiež dokončiť. Okrem toho chceme urobiť asfaltovú cestu na ulici Zelinovej, ktorá je dosť pokazená, keďže po nej chodia často nákladné autá. Každoročne dostávame z gminného rozpočtu isté peniaze, z ktorých hradíme účty za elektrické osvetlenie obce, robíme opravy polních ciest, čím sa zlepšuje prístup občanov k ich pozemkom. Na jar sa chystáme opraviť futbalové ihrisko. Na tento cieľ už máme peniaze. Ako vidíte, plány sú pekné, ale či sa všetko realizuje, bude vo veľkej miere závisieť od peňazí.

Väčšina okolitých obcí má už kanalizáciu. Nová Belá zatiaľ len čaká na rozhodnutie. Vojt

Gminy Nový Targ slúbil Belianom, že podnikne isté kroky v tomto smere. Ako sme sa dozvedeli, predložil už žiadost do programu SAPART o pridelenie finančných prostriedkov na tento cieľ, ale kedy sa to vyrieší, nikto nevie. Preto si Belania budú musieť ešte počkať.

Kde sú?

Problémom, ktorý trápi nielen Novú Belú sú odpadky, ich vyvá-

Hlavný oltár v belianskom kostole

žanie a uskladňovanie. Ešte donedávna fungovalo staré smetisko, na ktoré sa dovážalo smetí z celého okolia. Teraz je už zatvorené. Smetí z obce vyváža firma Empol. Vyváža sa ich však o jednu tretinu menej, ako v minulosti. Kde sú tie zvyšné? Keby sme sa išli pozrieť do nedalekého lesa, našli by ste odpoved. Ale ešte viac ohrozujú lesy tony smetí, ktoré vyhadzujú kožušníci zo susedných obcí. Je to problém, ktorý treba riešiť, lebo inak budeme obklopení kopcami odpadkov.

Renovácia hlavného oltára

Vo farskom kostole sv. Kataríny sa ukončila renovácia hlavného oltára, v tom i jeho pozlátenie. Je to rokokový drevený oltár z polovice 18. storočia, ktorý pozostáva z hlavnej časti a dvoch bočných kŕidel. V hlavnej časti sa nachádza obraz z 19. storočia a pod ním obraz patrónky kostola sv. Kataríny, ktorý predstavuje jej mučeníku smrť. Obraz dopĺňajú sochy dvoch svätcov, sv. Barbory a Apolónie, a z boku sú sochy sv. Petra a Pavla. Nadstavbu oltára zdobí rezbárska kompozícia sv. Trojica medzi anjelmi, oblakmi a zväzkami lúčov. Volákoval bol pozlátený celý oltár, a teraz sa mu opäť prinavrátila jeho pôvodná krása. Opálali sme sa belianskeho farára Kazimierza Koniorczyka, kto financoval túto prácu:

- Prostredky na tento ciel poskytol Malopolský vojvodský konzervátor pamäti hodnoty v Krakove Andrzej Gaczoł, ktorému dakujueme. Z tohto zdroja bola zabezpečená skoro celá renovácia. Chýbajúcu sumu sme zozbierali medzi farníkmi. Kedže sme požádzili hlavný oltár, museli sme renovovať aj kazateľnicu a obetný stôl. Opravu kazateľnice nám zabezpečil oso-

bitný sponzor. Dnes je už všetko pozlátené a môžeme to obdivovať.

Farár K. Koniorczyk nám tiež povedal, že v budúcnosti by bolo potrebné opraviť omietku a omaľovať kostol zvonka. Ďalšou vecou, o ktorej by bolo treba porozmýšľať, je osvetlenie kostola zvonka, aby sa pekne prezentoval. Dúfame, že sa to podarí uskutočniť.

Odnedávna majú Belania v kostole zamontovaný spätný projektor, ktorý sprisťupňuje texty piesní všetkým farníkom.

Ako využiť priestory klubovne?

MS SSP v Novej Belej patrí určite k najaktívnejším miestnym skupinám, aj keď jej činnosť sa rozvíja pomalšie, ako v minulosti. Doteraz na svoju činnosť využívala jednu prenajímanú miestnosť, ale prednedávnom získaala väčšie priestory pre krajanskú klubovňu. Išli sme preto za krajanmi z Novej Belej, aby sa s nami podeliли svojimi predstavami o zriadení týchto priestorov. Najskôr sme sa obrátili na predsedníčku Janu Majerčákovú:

Na začiatku treba povedať, že naša klubovňa si žiada nielen generálnu opravu, pretože je dosť zničená, ale predovšetkým modernizáciu. Nové priestory neboli mnoho rokov obývané a ani opravené, preto najskôr je potrebná oprava. Až potom by sme sa mohli pustiť do zariadenia jednotlivých miestností. Ja by som chcela, aby sme z jednej alebo dvoch miestností urobili zasadáku, ktorá by sa nám veľmi zišla. Zišla by sa aj osvetová izba spojená s čajovňou, kde by mohli prichádzať mladí ľudia, deti a mohli si prečítať knihy a časopisy. Okrem toho by bolo dobre kúpiť rôzne hry pre deti a pre mládež stolný tenis, to by určite prilákalo viacerých záujemcov. Myslím si, že za spolupráce všetkých krajanov by sme si mohli zorganizať aj pamätnú izbu našej dediny a zároveň aj MS SSP. Chcela by som, aby sa tam nachádzali pamiatky od najstarších čias až po súčasnosť, diplomy, dákované listiny atď. Bol by to istý druh sprostredkovania našej minulosti mladým generáciám, ktoré ju málo alebo takmer vôbec nepoznajú. Zišiel by sa tiež priestor, kde by mohli byť uložené kroje našho súboru. Nemôžu chýbať ani hygienické zariadenia.

Aké sú vaše plány do budúcnosti? - Myslím si, že v poslednom období mládež chodí len na diskotéky a nevie tančovať tradičné tance, takže dobre by bolo zorganizovať tanecný kurz. Záujemcov by bolo určite dosť. Okrem toho by som rada uro-

bila stretnutie krajanov všetkých generácií. Myslím tiež na organizovanie páračiek, ktoré boli v minulosti oblúbenou formou trávenia zimných večerov. Vedľa mladá generácia ani nevie, ako sa perie páralo.

Dúfame, že sa predsedníčke podarí splniť svoj plán. My jej držíme palce, a keď to vyjde, napišeme o tom.

S tou istou otázkou sme sa obrátili aj na krajanu Jána Kurnáta, ktorý mal na vec dosť presný názor. - Ja si myslím, - povedal, - že v prvom rade sa treba zamyslieť nad tým, čo by sme tam chceli mať, a až potom urobiť preštatby priestorov. Podľa mňa by sa tam mala nachádzať konferenčná sála s veľkou modernou scénou, priestory pre súbor, herné automaty, lebo to veľmi láka mladých ľudí. Zvyšné priestory by sa mohlo prenajat nejakému podnikatelia, napr. pre kaviareň. Peniaze z nájmu by sa využili aspoň na bežné opravy. Jednoducho, aby to bol priestor plne využitý v prospech krajanov.

Išli sme aj za Kristínom Kolodejovou zástupkyňou mladšej generácie. - Myslím si, - zdôraznila, - že treba urobiť opravu týchto priestorov a modernizovať vybavenie, aby klubovňa bola atraktívna pre mladých ľudí. Zišiel by sa priestor pre mládež, kde by sa mohli stretnávať, po rozprávať sa. Vedú nás v obci okrem kaviarne a diskotéky nemajú kam si ísť. Dobre by bolo kúpiť aspoň pár hier, cedečká s modernou slovenskou hudbou a pod. Zišla by sa aj veľká konferenčná sála, v ktorej by aj súbor mohol zavesiť diplomy, fotografie a vyznamenania. Teraz je všetko v skriňach. Potom určite jedna miestnosť pre súbor, aby mohol nacvičovať. To všetko si vyžiaduje veľa práce a peňazí, ale ináč to nepôjde.

Ako vidíme, predstavy o modernej klubovni sú rôzne, ale spája ich jeden cieľ. Každý chce, aby to bolo miesto dobre využité a prístupné pre všetkých nezávisle od veku. Držíme Belanom palce a želáme im, aby sa ich predstavy zmenili na skutočnosť. Samozrejme budme si vedomí toho, že sa to nestane hned. Na to treba viac času a peňazí. Verme, že sa im s klubovňou všetko podarí.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Základná škola v Novej Belej

ZAUJÍMA MLADÝCH ŽIVOT?

Všeobecne je známe, že dnešní mladí ľudia mälo čítajú. Svoj voľný čas trávia radšej pred televízorom, počítačom, v diskotéke alebo inde. Preto vznikajú mnohé projekty, ktorých cieľom je upútať pozornosť mladého čitateľa. So zaujímavým nápadom prišlo jedno polské kníhkupectvo, ktoré pripravilo vo svojich priestoroch lavice a stoly pre zákazníkov. Každý, kto má chut', si môže prečítať knihu alebo časopis priamo v predajni bez toho, aby si ju musel kupovať. Uzajnite, že je to dobrý nápad.

Naša krajská mládež je na tom ešte lepšie, má poruke Život, môže si teda sedieť pohodlne doma a nikto ju neruší. Chceli sme však zistieť, či naozaj číta časopis Život a aké sú jej dojmy po prečítaní. Preto sme si pripravili tri otázky a položili sme ich 38 mladým ľuďom z rôznych spisských obcí:

1. Zaujíma vás časopis Život?

Ak áno, prečo?

Ak nie, prečo?

2. Aké témy by vás zaujímali?

3. Akou formou by to malo byť realizované?

Predpokladali sme, že mnoho mladých ľudí berie sice do ruky Život, ale ho nečíta, len prelistuje buď popozerá fotografie, a až keď niečo upúta ich pozornosť, možno si to všimnú bližšie. Pozrime sa teda, ako na tom sme.

1. Zaujíma vás časopis Život?

Ak áno, prečo?

Vysvetlo, že väčšina respondentov číta Život alebo si ho aspoň prelistuje. Viacerí sa zaujímajú aj o krajské dianie. Mnohí nám napísali, že je to pre nich zdroj informácií o okolí, ale aj o vlastnej komuniti. Zdôvodnili, že Život čítajú o. i. preto, lebo:

- zaujali ich články a reportáže zo Spiša a Oravy,
- je to jediný časopis slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, ktorý informuje o kultúrnom a spoločenskom živote našej menšiny,

- cítia sa Slovákmí,
- je v ňom veľa zaujímavých fotografií z nášho okolia,
- sú v ňom dobré vtipy, horoskop,
- zaujímajú ich reportáže a fotografie z rôznych slávností,
- zaujímajú ich súťaže pre mládež, články z dejín nášho regiónu,
- Život prináša informácie a zaujímavosti zo života krajanov a spolu s nimi sa raduje aj smúti,
- často môžu v ňom nájsť seba, alebo kamárov,
- je graficky krajší ako v minulosti,
- je v ňom šport, zaujímavosti zo sveta hviezd.

Takýchto materiálov by malo byť v Živote viac, keďže by zaujali mládež.

Okrem toho mladí vysoko ohodnotili kalendár Života na rok 2003, ktorý podľa ich mienky je najkrajším zo všetkých doterajších kalendárov.

Ak vás Život nezaujíma, prečo?

Niektoří nám napísali, že nečítajú Život, pretože im v ňom chýbajú zaujímavé témy. Zdôvodňovali, že je to časopis hlavne pre starších. Vytýkali medziiným, že:

- poviedka na voľnú chvíľu by mohla byť zaujímavejšia podobne ako aj detská dvostránka,
- v časopise je málo rébusov, hlavolamov a informácií zo sveta vedy,
- v článkoch sa často opakujú výpovede s tými istými ľuďmi,
- na výhru v súťažach treba dlho čakať,
- málo je článkov venovaných mládeži.

2. Aké témy by vás zaujímali?

Každý mladý človek má iné záujmy, preto nie div, že aj tematické návrhy boli veľmi diferencované. Uvedieme aspoň tie najčastejšie. Mladí by v Živote chceli:

- viac poézie, vtipov, informácií zo Spiša, Oravy, povestí, legiend, slovenských ľudových rozprávok,

- viac športu, najmä volejbalu, basketbalu, futbalu,

- krížovky, osemšmerovky, viac fotografií, súťaží (nielen jedna, ako teraz).

Niektoří by chceli v časopise aj technické novinky z oblasti informatiky, materiály o prírode - rastliny, zvieratá, národné parky, chránené prírodné oblasti, atď. Ďalší by uvítali v časopise aj prílohy, ako malé kalendáriky, perá, cédečká, kazety, plagáty hudobníkov alebo aj slovenských miest, hradov, móda - súčasná a mládežnická, no a viac článkov týkajúcich sa života mládeže. Až sa nechce veriť, že podaktorov zaujímali aj témy týkajúce sa nákladných aut TIR, TRANSPORT, bud medzinárodných výstav v Hannoveri, Amsterdami či Poznani.

3. Akou formou by sa to malo realizovať?

V tejto otázke nám išlo najmä o názory našej mládeže na novinárske žánre využívané v našom časopise. Vysvetlo, že doterajšie žánre v Živote, ako napr. správa, reportáž, rozhovor, glosa či komentár mladým úplne vyhovujú. Priznávame samozrejme, že by nebolo od veci rozšíriť naše novinárske prejavov o také žánrové druhy, ako riport, poznámka, fejtón, črta, recenzia alebo besednica, ktoré by iste zatraktívnilo nás časopis.

Je potešitelné, že naša mládež sa zaujíma o krajské dianie a berie do ruky Život, aby ho aspoň prelistovala. Väčšina číta to, čo ich zaujíma. Zhodne tvrdia, že treba viac priestoru venovať mladým a ich záujmom. Cítia potrebu identifikovať sa s vlastným prostredím, zaujímajú sa o svoje okolie, v ktorom žijú. Na druhé stane je pravdou, že Život v dnešnej podobe je adresovaný v prvom rade starším krajanom, ktorí sú hlavnými odberateľmi nášho časopisu. Nemôžeme mu preto dať zábavný, humoristický či populárnovedecký charakter, aj keď na druhej strane niektoré návrhy sú zaujímavé a budeme sa ich snažiť podľa možnosti zaviesť v Živote.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO ZO SPIŠA

V poslednom období sa rozmnožila pliaga zlodejov, ktorí striehnu na svoje obeť o. i. pri nastupovaní do autobusov. Obetu zlodejov sa stala aj jedna Novobelanka, ktorú obrali o tristo zlotted. Dávajte pozor, aby sa to nestalo aj Vám.

* * *

27. novembra 2002 sa v Kultúrnom stredisku v Lopusznej uskutočnil XIII. ročník recitačnej súťaže poézie a prózy v regionálnych nárečiach. Organizátorom bolo Gminné kultúrne stredisko v Novom Targu. Súťaže sa zúčastnili aj žiaci z Novej Belej a Krempách. V mladšej skupine tretie miesto v poézii obsadili: Marta Pawlicová z Krempách, Natália Póltoraková z Novej Belej a ďalší, v próze: Tomáš Petrášek z Krempách. V staršej skupine v próze prvé miesto získala Dominika Vněková z Krempách, druhé miesto obsadi-

li: Jozef Lukáš a Matúš Waksmundzky z Krempách a Karolína Gogolová z Novej Belej, v príupe druhé miesto získala Margita Kovalčíková z Krempách. Výhercom blahoželáme.

* * *

Novobelania Dominik Bednarčík a Jozef Klukošovský sa postarali o opravu kaplnky Sv. Trojice (na snímke), ktorá sa nachádza za dedinou pri ceste do Nového Targu.

* * *

V januári sa významného životného jubilea - 90 rokov dožil Ján Karkoška (1.1.) z Nižných Lapš, 80. narodeniny oslávili Jozef Košut (24.1.) z Čiernej Hory a 70. narodeniny Valent Krištofek (15.1.) z Krempách. Našim jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme ešte veľa krásnych dní.

* * *

V novembri 2002 sa konali v Poľsku komunálne volby. V našom regióne boli za vojtov zvolení tí istí, teda v gmine Nový Targ Jan Smarduch, v gmine Nižné Lapše - Antoni Kapočka a v gmine Bukovina Tatrala - Józef Milan Modla.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

TETA JOHANA

Osobu, ktorú chceme dnes predstaviť našim čitateľom, poznajú všetci Chyžňania najmä ako dobrú krajanku a speváčku slovenských nábožných pesničiek. Spolu so svojím manželom Štefanom je dlhoročnou členkou nášho Spolku, nechýba na našich podujatiach, živo sa zaujíma o krajanské dianie na Orave a Spiši. Je ňou Johana FULOVÁ z Chyžného, ktorú sme požiadali, aby sa s našimi čitateľmi podelila svojimi spomienkami.

Mladost

Johana Fulová sa narodila 9. augusta 1941 v Chyžnom v slovenskej roľníckej rodine Ignáca a Márie (rod. Paščákovej) Sobčákovcov. Jej rodičia gazdovali na nevelkom hospodárstve a otec niekoľko rokov aj mlynárčil, keď prenajímal mlyn na hornom konci obce. Práce teda bolo dosť aj pre jeho sedem detí. Johana mala šest súrodencov: Margita (Paščáková), Ignác, Anton a Eugen s rodinami žijú v Chyžnom a Anna s rodinou býva vo Vratislavi. Nežije, žiaľ, Mária, ktorá tragicky zomrela ako 8-ročná. - *Bolo to krátko po 2. svetovej vojne*, - spomína Johana, - *ked' sa moja sestrička spolu s inými deťmi hrala pri lese. Nanešťastie chlapci našli nevybuchnutý granát, ktorý vhodili do ohňa a črepiny z neho ju smreťne zranili. Nepomohla ani operácia v nemocnici. Krátko po nej zomrela aj moja mama, takže sme zostali polosirotami.*

Johana, podobne ako jej súrodenči, bola od malička vychovávaná v silnom slovenskom národnom duchu, čo nepochybne ovplyvnilo aj jej neskoršie osudy. Detstvo a mladosť strávila v rodnej obci, kde v roku 1947 začala školskú dochádzku.

- *Prvé štyri triedy*, - spomína, - *sme absolvovali v slovenskej škole a ďalšie tri roky v poľskej. Zo svojich učiteľov si spomínam najmä na p. Vraniakovú a Michala Erdélyho zo Slovenska a na Štefánia Kasperčíkovú z Jablonky. V slovenskej škole sa učili aj moji súrodenči. Po škole som sa stretávala s kamarátkami, s ktorými sme sa hrali, páslí husi a kravy. Chodili sme tiež zbierať hríby, jahody a iné lesné plody, ktoré sme predávali na trhu v Jablonke a tak sme si privyrábali.*

Manželstvo a rodina

Po vychodení školy až do svadby zostala Johana na hospodárstve, kde pomáhala otcovi. Jej sestry sa medzitým vydali, bratia sa oženili a založili si svoje rodiny. So svojím budúcim manželom Štefanom Fulom, ktorý sa narodil 17. decembra 1929 v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Anny, rodenej Bielonej, Fulovcov v Chyžnom a je najmladší zo štyroch súrodencov, sa Johana poznala už oddávna.

- *Štefan býval nedaleko nás*, - pokračuje, - *takže sme sa často vídavali, chodievali sme na*

zábavy a nakoniec sme sa rozhodli zobrať. Hoci bol odo mňa starší o 12 rokov, neprekážalo mi to. Skromný sobáš sme mali 14. júna 1960 v kostole sv. Anny v Chyžnom. Po svadbe sme začali bývať v malom domčeku s jednou izbičkou, ktorý si predtým postavil môj manžel. Tam sa nám narodili dve deti: dcéra Mária a syn Štefan, ktorí dodnes bývajú s nami.

Johanina švagríná Mária (Šuňová) a švagor Jozef žijú v Čechách - Mária v Hrádku pri Prahe a Jozef v Ostrave. Nežije Štefanova ďalšia sestra Anna (Žolnová), ktorá bývala v Chyžnom. Mladí Fulovci sa po svadbe venovali práci na svojom hospodárstve a výchove detí. Johana štyri roky chodila sadiť stromčeky do Trstenej, aby si privyrobila. Jej manžel, ktorý je vyučený stolár, medzitým pracoval v Krakove na výstavbe Novej Huty, na ceste Zabornia-Chyžné, na výstavbe colnice v Chyžnom a sezónne aj v lesoch v koszalinskej oblasti. Niekoľko rokov robil tiež v Česko-slovensku na výstavbe Oravskej priehrady, na stavbách v Ostrave a Karvinej, kde bol už jeho brat Jozef, ktorý sa potom rozhadol zostať natrvalo v Čechách.

- *Základnú vojenskú službu*, - spomína, - *som si „odkŕutil“ v rokoch 1961-62 v Nyse. Po návrate do civilu som sa už venoval rodine a hospodárstvu, ktoré sme pred niekoľkými rokmi prepísali sčasti na syna Štefana a nášho vnuka Tomáša, syna Márie. V súčasnosti žijem z dôchodku, do ktorého som prešiel v roku 1994. Musím ešte poznamenať, že otec mi zomrel, ked' som mal len 9 mesiacov, kým mama, ktorá sa po druhýkrát vydala za Štefana Kadasza, zomrela v roku 1980.*

Štefan ešte dodal, že svoj starý dom si postupne prestaval, pochválil sa, že všetky dvere, okná a časť nábytku si urobil úplne sám, vedľa stolárom. Porozprával mi aj o rodine na Slovensku a v Čechách. V Nitre totiž bývajú niekoľkí manželkini bratranci. Paštiakovci, ktorí k nim chodievali na návštevu o.i. v čase odpustu na sv. Annu. Aj on spolu s manželkou bol už viackrát aj u svojej sestry Márie, dnes 81-ročnej, ktorá žije v Čechách. Mrzí ho však slabý kontakt sbratom Jozefom, ktorý ich prakticky od vojny ešte nebol navštíviť v Chyžnom.

Krajanská činnosť a slovenské piesne

Štefan Fula si zaspomína i na obdobie vzniku nášho Spolku v Chyžnom, ktorý krátko po skončení 2. svetovej vojny zakladali krajania Andrej Fula, neskorší predseda MS SSP v obci, otec biskupa Szkodoňa Ján Škodoň, dlhoročný podpredseda MS Anton Capiak a ďalší. Na niektoré stretnutia chodil spoločne aj on, ale keďže neskôr viac rokov pracoval mimo obec, jeho aktivita trochu ochabla. - *Nikdy som sa však neprestal zaujímať o krajanské dianie. Spolu*

Krajanka Johana Fulová

so svojou manželkou Johanou sme sa stali čitateľmi a propagátormi Života, ktorému sme verní dodnes, zaujímame sa o kultúrno-spoločenský život v obci a na Orave a v slovenskom duchu sme vychovávali aj naše deti.

Jeho manželka Johana sa tiež oddávna sa zúčastňovala na našich podujatiach, schôdzach, chodila do krajanskej klubovne. Ako roduverná Slovenka sa nesmierne potešila, keď sa jablonským krajanom podarilo vybavit slovenské sv. omše v kostole Premenia Pána. Hoci u nich v Chyžnom slovenské omše nie sú, bola jednou z prvých, ktorá v chyžianskom kostole začala spievať po slovensky, hoci u mnohých kňazov sa to nie vždy stretávalo s pochopením. Nevzdala sa však a svoje slovenské povedomie si udržiava dodnes. Ako sa však dostala k spievaniu slovenských pesničiek?

- *Doma*, - spomína, - *sme sa odjakživa modlili po slovensky, hoci sme sa rozprávali po oravsky. Krásne slovenské pesničky som sa v detsve naučila od starej babky, ktorú všetci u nás volali Kráľka. Viaceré z nich sa spievali iba u nás v Chyžnom a ja sa odvtedy snažím, aby nezanikli. Vďačím za to práve babke Kráľke, ktorá sa mi raz prisnila a požiadala, aby som v kostole predspevovala po slovensky.*

Tak sa aj stalo. Najhoršie bolo prvý raz. Ludia si však na prekrásne slovenské piesne postupne zvykli a onedlho, keď naznel jej hlas, všetci spievali za ňou. Vlastne ani nie všetci, mladí sa akosi okúňali, ale na svadbách alebo pri poháriku si spievajú aj oni. Teta Johana hovorí: - *Ked' sa v kostole spieva po slovensky, všetci sme spojení jednou myšľou. Bolo by dobre, keby tak zostało navždy, aj na našom odpuste a vo viačnom období. Najviacej viem totiž slovenských vianočných piesní, ale aj tie z pôstu alebo mariánske sú veľmi pekné. Spomínam si, že kedysi, keď som so svojimi rovesníkmi mala ísť na prvé sväté prijímanie, sme nevedeli po poľsky. Hoci sa to vtedajšiemu farárovi nevelmi páčilo, spovedali sme sa a spievali po slovensky. Teraz dúfam, že svoje pesničky a rozprávanie budem mať komu odovzdať.*

DOKONČENIE NA STR. 25

KRÁTKO Z ORAVY

Počas novembrových komunálnych volieb boli v regióne Oravy za vojtov zvolení: v gmine Velká Lipnica - Ing. Mariusz Murzyniak, v gmine Raba Wyżna - Ing. Edward Siarka a v gmine Czarny Dunajec - Kazimierz Dziedzki.

* * *

Andrej 2002 - pod takýmto názvom sa 30. novembra a 1. decembra 2002 konala na cestách Malopoľského vojvodstva, v tom na Orave rozsiahla policajná akcia. Policajti kontrolovali vodičov osobných a nákladných automobilov a zadržali 89 vodičov jazdiacich pod vplyvom alkoholu.

* * *

Na požiarnej zbrojnici v Podvliku (na snímke) je odnedávna nová strecha, na ktorú venoval urbársky spolok 6 tisíc zlých. V budove bolo tiež zevedené ústredné kúrenie, na ktoré finančne prispel Gminný úrad v Jablonke (2 tisíce Zl.) a požiarnik Grzegorz Kondys (radiátor). Montážne práce vykonali hasiči svojpomocne.

* * *

Vyše 120-ročná drevená chalúpka v Jablonke (na snímke), postavená okolo roku 1880, je jedným z mála dodnes obývaných obydlí.

* * *

Policajti zatkli členov bandy, ktorí vyše roka podvádzali Slovákov predávajúcich v Novom Targu, Jablonke a Zakopanom americké

doláre. Odhaduje sa, že zlodeji ich okradli o niekoľko stotisíc dolárov. Zasa na poľsko-slovenskom hraničnom priechode v Chyžnom zadržali colníci kamión s vlekom idúci z Bulharska do Kielc. Počas kontroly sa ukázalo, že sa v ňom nachádza 5,5 tisíc odevov tureckej výroby, napodobení výrobkov známych svetových značiek Adidas, Nike, Reebok a Boss, ktoré vodič neprihlásil do kontroly. Nelegálny tovar v hodnote niekoľko desiatok tisíc zlých colníci zhábalí.

* * *

Skupina občanov Veľkej Lipnice pod vedením vojta Ing. Mariusza Murzyniaka, predsedu gminného vedenia Dobrovoľných požiarnych zborov (OSP) Franciszkom Pindziakom a tromi zástavníkmi, sa koncom októbra zúčastnila na tradičnom odpuste v Námestove, ktoré je partnerským mestom Veľkej Lipnice.

* * *

V Malej Lipnici bola nedávno otvorená nová predajňa s rozličným tovarom (na snímke), ktorej majiteľkou je nevesta predsedníčky MS SSP Viktorie Smrečákovej Mária. Očakávame, že onedlho bude na obchode aj slovenský nápis.

* * *

20. novembra min. roka sa neznámi zlodeji vlámalí do gymnázia v Podvliku a Jablonke, odkiaľ ukradli 20 počítačov v hodnote takmer pätnásť tisíc zlých.

* * *

V silnej konkurenčii 13 požiarnických gminných družstiev, ktoré súčažili v Čzarnom Dunajci o titul majstra novotarského okresu, si dobre počínali hasiči z Jablonky, ktorí obsadili tretie miesto.

* * *

Prvý poštový úrad v Podvliku založila ma-

đarská rodina Divékyovcov (na snímke náhrobok rodiny) v roku 1882. Bol to úrad tretej triedy, čiže dvakrát denne sa z neho odosielali zásilky, poštu doručovali adresátom raz denne a toľkokrát vyprázdňovali poštovú schránu.

* * *

Užívatelia internetu môžu odnedávna na adrese www.orava.sk získať všetky potrebné informácie o okolo 30 oravských obciach a mestách na Slovensku.

* * *

Na návrh vedenia Euroregiónu Tatry bude koncom roku 2003 otvorené v Novom Targu nové Stredisko poľsko-slovenskej prihraničnej spolupráce, ktoré bude sídlíť v adaptovanej budove bývalého hotela Hertz.

* * *

Národná banka Slovenska plánuje v najbližšom čase stiahnuť z obehu 10- a 20-halierové mince, keďže náklady na ich výrobu sú značne vyššie ako ich nominálna hodnota.

* * *

Ako vyplýva z posledných štatistických údajov, na Slovensku sa najdlhšieho veku dožívajú Oravci z okresu Tvrdošín, muži prieamerne 71 a ženy 79 rokov. O voľačo horšie sú na tom Oravci z okresu Námestovo, kde sa muži dožívajú 67 a ženy 73 rokov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Príprava. Však musím byť krásna?

11.20 hod.: obrad krstu sa už začal

Čiňania zvyknú hovoriť, že keď sa rodí človek, akoby padol na zem dodatočný lúč slnka. Takýto dodatočný lúč padol na nás 26. februára 2002, keď sa naša dcéra Eva Agneša, jej manžel a my všetci dočkali príchodu na svet malého dievčatka. Bolo to presne o 17.15 hod., keď krikom privítala svet v katovickej nemocnici malá Dorota Jovita. Naša slovenská komunita v Poľsku sa týmto spôsobom zväčšila o jednu Slovenku. Je to logické, veď deti, ktoré sa rodia v slovenských rodinách, sú Slovenky a Slováci. Toto moje, a nielen moje, presvedčenie sa potvrdilo v deň všeobecného sčítania ľudu, keď z trojčennej (zatiaľ) rodiny našej staršej dcéry dve osoby (Eva Agneša a Dorota Jovita) deklarovali slovenskú národnosť. Je priro-

dzené, že za malú Slovenku to zatiaľ urobila jej mama.

19. júna 1999 sídelný spišský biskup ThDr. František Tondra udelił v Spišskej Kapitule sviatost' krstu môjmu vnukovi Petrovi Markovi. Veľká dôstojnosť krstu môjho vnuka načalo zapôsobila na nás všetkých, že sme už pred narodením vnučky uvažovali o jej pokrstení v sídle spišskej diecézy. O vybavenie formalít a predovšetkým o súhlas J. E. profesora F. Tondru ma dokonca požiadal môj záť, aj keď nie je Slovák. Aj ja som si prial vnučkin krst v krásnej starobylej katedrále z 12. stor. – hlavnom

kostole spišskej diecézy, do ktorej Katowice súčasťou bola v rokoch 1776-1925 a neskôr aj v rokoch 1939-1945 jurgovská farnosť. Tu kedysi študovali jurgovskí velikáni: Alojz Miškovič (1902-1967) a Jozef Vojtas (1906-1977). A. Miškovič tu pôsobil ako profesor učiteľského ústavu. Bolo to v časoch, keď spišským biskupom bol Ján Vojtaššák, ktorý sa príkladne starał o 18 farností pripojených v roku 1925 do krakovskej arcidiecézy. O krst v Spišskej Kapitule som sa usiloval aj preto, aby som nerobil rozdiel medzi vnúčatmi. V opačnom prípade by

KRST MALEJ SLOVENKY

Požehnanie pre rodičov a krstných rodičov

Úradný záznam v knihe pokrstených

Čo to vraví otec biskup?

Kravata krstného otca je naozaj pekná

sa mohlo predpokladať, že Peťka mám radšej ako Dorotku.

30. mája, na sviatok Božieho tela, som mal šťastie stretnúť otca biskupa a poprosiť ho o pokrstenie vnučky. Po krátkom listovaní v diári biskup F. Tondra, ktorý je zároveň predsedom Konferencie slovenského episkopátu, určil termín krstu: sobota, 10. augusta 2002 o 11. hod. Z Jurgova do Spišskej Kapituly je presne 93 kilometrov. Vyrazili sme teda štyrmi autami s istým časovým predstihom, aby sme do sídla Spišskej diecézy prišli načas.

V stanovenom čase sa začal obrad krstu, dokumentovaný nielen v knihe pokrstených farnosti Spišská Kapitula, ale aj fotografickými aparátmi a videokamerou. *Sacramentum bap-*

tismi má presne určený poriadok. Treba podotknúť, že naša vnučka nemohla – vzhľadom na svoj mladý vek (necelých šesť mesiacov) – vnímať obsah krstu. Na druhej strane ju však veľmi zaujímalo okolie. Preto siahala po obradovú kniku, ľahala kravatu krstného

otca a z času na čas niečo rozprávala v jazyku, ktorý nikto nepoznal.

Po obrade som si uvedomil, že sa kresťanský svet v tak krátkom čase obohatil o jednu malú katolíčku. Na

Kapitulu sme išli s pohankou a do Jurgova sme sa vrátili s kresťankou.

JOZEF ČONGVA (starý otec)

FOTO: LESZEK KORAL,
ANNA DYSZYŃSKÁ,
ALEXANDRA MISIEWICZOVÁ

Kulminačný bod obradu

Malá Slovenka v náručí otca biskupa

Obed v reštaurácii hotela Satel v Levoči

Vnedeľu ráno od brieždenia vtáčiky vyspevovali, čierne drozdy na hruške s hlavou vyvrátenou k oblohe si vyhvizdovali, akoby valach preberal na pŕšalke-dvojačke. Všetko sa radovalo. Každému bolo do spevu, počnúc cvrčkom a končiac rapotavou strakou...

A predsa v jarnom spevokole prírody niekomu sa vôbec nežiadalo spievať. Skôr mu bolo do zúfania. V to nedeľné ráno morila moje sedemnásťročné srdečce zlá predtucha. Susedoje Marke som sa pri mesiačiku priveličmi zahľadil do čiernych okáľov ako žúžol... Ona tiež liplala za mnou; dala mi znať, že už dávnejšie nie som pre ňu luft. Ale radte, mûdri ľudia, radte, ako dostať dvoch ľudí do páru, keď tretí pár nechce spojiť...

Markina mûdra mater, len čo je pravda, nikdy ma neobišla, aby neutrúsiala pekné slovko, ale vtedy jej ani vo sне nezišlo na myseľ, že by som raz ja, Bicanoje „handrárik“, mal byť jej zaťkom. Oj, nechovala ona svoju Marku za takú chudobnú šepletu, ako som bol ja v jej očiach.

V najsmutnejších myšlienkach som jastrabím zrakom zbadal, že Marka s matierou už vyšli z ich lazu do kostola. Marka kráčala skromne za matierou, vyfintená v našom krásnom detvianskom kroji. Kráčala si ako pávica. V ruke sa pohrávala s pátričkami, knižkou a s „pierkom“ upleteným z kvietkov milému za klobúčik. Viem, oj, dobre viem, že by mi ho rada darovala, ale, hm, čo keď jej mať...

Zahli poza kružiny a ja som im zatiaľ nadbehol, akoby náhodou, do cesty. Spôsobne susede zaželám dobré ráanko, ba sa aj pýtam, či sa dobre vyspala. Marke som ani slovka nepreriekol. Iba čo sme si úchytkom vymenili horúce pohľady, až ma od nich zima zmrvila...

Bohatšie gazdiné chudobných zaťkov nemali rady. Ale zakáž srdcu! To akoby si drozdovi zakázal na jar vyspevať. Oj, nemienil som sa ja len tak poľahky vzdáť Marky. Nepozorované som pohladkal Markinu ruku s pripraveným „pierkom“, keď ju stará nežičlivka mne na truc zavrátila domov, že vraj voľačo zabudla privrieť...

Marka s nevôľou, ale bez slovka odporu počúvala mater. Ja som sa potešil, že si ju odprevadím, vtom mi však susedinu prisadený hlas skrížil všetky plány:

- Matúško, aha, práve zvonia... Dvom sa nám veselšie pôjde, však?

- Aby ťa zimnica triasla ako osiku! - zavínšoval som jej v duchu za toľké „šťastie“. No vzápäť rovnako prisadeným hlasom prisvedčam:

- Oj, tetka, ráta sa mi, že môžeme spolu do chrámu božieho.

- Viem, Matúš, že by si radšej s mladšou ako so starigou, ale čo sa dá robiť? - podpiciovala ma.

Už-už som jej chcel odvrknúť čosi nie priam najlíchotivejšie, keď mi náhle padol zrak na čudnú vec pod jej pazuchou. Musel som si do jazyka zahryznúť, aby

ĽUDO ZELIENKA ZÁZRAK

som sa nerozrehúňal. Naopak, začal som vážne, úctivo:

- Tetka, iba čo žartujete... Dobre viete, že som si vás vždy vážil ako matku. Nieto súcejšej gazzinej pod Poľanou, ako ste vy... Marka je najkrajšou dievkou, nič vám nechýba, len do domu chlapa potrebujete!

- Ojojooj, Marka má ešte času na vydaj. Nezadrhnem ju s hocikým. Jej muž musí byť šuhaj, čo má aj tuto, aj tuto! - a nápadne si pľasla rukou po čele aj tam, kde sa peniaze nosia.

„Dobre, keď ty tak“, povedal som si zlostne, „ani ja nebudem fajnovší!“

- Tetka, nenahneváte sa, ak sa dačo opýtam?

- Radím ti, neskusuj! - odurila ma. - Vieš, že som prchká... Viem, o čo ide! - Svätosväte si myslela, že začnem jej Marku drankať, preto dodala: - Vieš, že zo svojho nepopustím, ale ak chceš, začni.

- Nuz, tetka, susedka naša dobrá, onô... z čoho dnes chcete v kostolíku spievať? - napál som jej trpežlivosť čudnou otázkou.

- A z čohože sa v kostole spieva? - vyvalilanechápavo okále. - Vedže nežartuj so starou ženou, lebo... - Nedopovedala. Nevdojak si rukou siakla pod pazuchu a zmeravela úlakom. Namiesto modlitebnej knižky trčal jej tam zo šatky poriadny kus údených rebierok.

Farbu v tvári zmenila, ako keď sa moriak paprčí. Aby zlosť, ako to býva, nevyliala na nevinného, šikovne som ju predisiel:

- Nehnevajte sa, tetka, ale hned, ako som zbadal údeninu pod vašou pazu-

chou, preletelo mi vyfakane hlavou: reku, pojedete s ňou do kostola a tam pred závistlivými ženami ju vyvalíte na lavicu... Do smrti sa nestrasiete posmechu.

- Ďakujem ti, Matúško môj, naozaj ti zo srdca ďakujem, že si ma upozornil, - zmäkla, že som neveril ani svojim očiam, ani ušiam. - Pánbohuchovaj len pri pomyšlení, čo by som si bola navorila! - A vzápäť ju od strachu takmer porazilo. Len po dobrej chvíli sa spomätala: - Hu, ale potom som, ja hlupaňa, nebudaj v náhlivosti fukla do hrnca s kapustou spevník!

- Íha, to je hriech! - zhíkol som.

- Veľký! ... Veličizný! Svätú knižku klochniť v kyslej kapuste?! Ak ma za to pánbožko nepotresce, to budem celý život na kolenách odmodlievať!

A už sa aj vracať domov ratovať modlitebnú knižku. Po niekoľkých krokoch sa zastavila a hlasom ako med. ma takmer prosila:

- Matúško môj, len ešte jedno fa úpenivo prosím. Niežeby si čo len slovka utrúsil pred niekym o údenine a modlitebnej knižke! Prepadla by som sa od hanby až pod samú čiernu zem. Slúbiš mi to?

- Slúbim, tetka! Budem mlčať ako hrob, ale... - zmyslel som si: niečo za niečo. Nadišiel môj túžobne očakávaný čas. - Ale aj vy slúbte, že nebudeste brojíť proti mne, ak s vašou Markou, onô... - náhle som nevedel, kam z konopí...

- Spoľahl si, Matúško. Možno práve tá údenina bol pre mňa znak z neba, aby som nebrojila proti tebe. Dôjdi, dôjdi k nám, kedy sa ti len zachce. Napokon si z dobrej rodiny. Nie si ani šmatlavý, ani slepý, ruky máš zdravé a mne si vždy dal účtu ako rodnej materi. Keď Marke príde čas, nuž čo budem zhutovať... Ak to tak pánboh chce, nech je jeho vôle! - urobila mi ukazovákom na čele krížik a už sa náhlivo štverala späť k lazu.

Ako sa o chvíľu Marke podarilo vykerovať pred vlastnou matkou, neuhádol som. Uznajte, mal som dôležitejšiu robotu naporúdzti. Tak som si ju vyobýmal, že jej kosti prašťali. A keď zvedela, čo sa stalo, vlepila mi taký pyštek, až som zjaca z medze vyplašil zo spánku...

Presvedčený som, že nebyť tej oštary s údenými rebierkami a s modlitebnou knižkou, čo sa varila v kapuste, Marke nie je dnes ženou Matúša Bicana...

A potom, že sa vo svete nerobia zázraky!

Každý človek má svoje záľuby. Jeden včelári, druhý chodí na ryby, tretí vo voľnej chvíli vrezáva fu-jarky alebo pŕšalky. Iný by si dal za poľovačku oko vyklať.

Aj môj starý otec boli náruživým poľovníkom. A to nie hocákym, ale „raubšicom“. Po dutých stromoch mali poskrývané lepšie kvery ako vojenský erár. Potom nečudo, že v našej rodine bolo diviny, či už od srsti alebo od pie-raťa.

Starý otec vedeli v lese o každom brlohu, o každom hniezde. Vedeli aj to, kedy a kde vy-chádzajú srnce do ďatelin, kedy tiahnu šnepy alebo tokajú hluháne. Mali radi horu a hora ich. Rozumeli si. Na vlastné oči som sa presvedčil, ako písaním privábili srnca až na doho-denie kameňom, alebo húkaním na trúbelu z brezovej kôry pobalamutili je-leňa pri ručaní.

No nikdy by neboli zastrelili zviera v zakázanom čase, ako to robievali raub-sici-pečienkári. Naopak! Sami zo dva razy postrelili solou surovca, čo bez ľu-tosti odkváril srnu s mladými.

To vedeli o nich horári i žandári, ba aj poľovníci z mesta. Preto sa neraz pred naším lazom zastavila poľovnícka brička a kočiš zháňal starého otca, že ho pán urodzený prosia, či by nešiel s nimi na poľovačku. Nešlo ani tak o starého otcovu pevnú ruku a istú muš-ku, ako skôr o to, aby ukázali pánom miesta, kde zver naisto vychodila. Ale roky idú a sú neľútostné. Po šestdesiatke už sily a hyblosť nedodajú. Aj starý otec už v sedemdesiatke začali vystávať zo slávnych poľovačiek. Nera-di chodievali aj preto, že chvastaví pánikovia, keď si v chate uhli, nielen zo seba, ale aj z dedinského človeka si furmy strúhalí. Všakovak ho na posmech obracali.

V ostatných rokoch najväčším posmeškárom bol okresný zverolekár. Vy-soký, skôr nafúkaný než tučný chlap; vyzeral akoby mal stále zachladenú vod-natielku. Nebolo poľovačky alebo po-striežky, aby si z niekoho neurobil pajáca. No ak jemu niekto na oplátku podobne zaminištroval, to ľažko zná-šal. Vybuchoval a všetkým pokazil zá-bavu. S každým zachádzal ako so

svojím sluhom, a toho mal za menej ako psa.

Raz v zime, keď išla do hôr skupina poľovníkov, znova uprosili aj nášho starého otca, aby sa unúvali s nimi.

Keď páni kázali zastať, že si v tres-kúcjom mraze zadrobčia, lebo ich aj v kapcoch oziabalo, zverolekár sa - mne nič-tebe nič - priletel k starému otcovi:

- Bican báči, priniesol som vám v papieriku klobásu z diviačiny. Zajedzte si a užite v zdraví. Je už trochu vysu-šená, ale! - a významne zažmurkal.

- panská je už uvarená; dám vám z nej. Zaslúžite si, keď vás vypodkali do tej-to osuhľoviny.

Keď sa poľovačka skončila, uzmení poľovníci sa vhrnuli do horárne ani po-vodeň. A hned sa pustili do kapustnice. Kým by do päť narátal, bola v nich. Práve dojedali klobásy s chrenom, keď si zverolekár spomenul na starého otca. Zavolal ich a spýtal sa:

- Tak čo, Bican báči, chutila klobása! ... Chutila?

- Oj, pán doktor, nech im nebo v deťoch vynahradí! Takú som už dávno nejedol ... štavnatá a chutná! ... - Perami mľas-kali, až im fúziská nadhodi-lo.

Poľovníci vedeli, ako to bolo so zverolekárovou „klobásou“. Rehúňali sa, až ich v bokoch klalo. A zverolekár sa priam vájal od smiechu.

- Počujteže, - vyjachtal po dobrej chvíli, - akože ste si ju zakrajovali? ... Alebo ste ju jedli len tak ... v kuse?

- Ani tak, ani tak. Staré zuby najrad-šej mäkšiu chovu. Varila sa mi vo vašej kapustnici ...

- Čoo?! - zmeravel zverolekár ... - Vy ste ju ...?

- Akože ináč! Surovú už neužujem...

Zverolekár zbledol ani stena. A začali blednúť aj ostatní ...

Len potom bolo, čo bolo ...

Pánikov vychytilo také napínanie, že im šlo vnútro roztrhať. Kým ich sililo, starý otec sa v kútku schuti smiali do fúzov ... Len keď boli poľovníci od sile-nia zelení ako ringloty, vytiahli odkialsi zverolekárov „dar“ a ukázali ho jágrom so slovami:

- Utíste sa, páni. Aj keď ma diabol navádzal, aby som vám vykonal ro-vnakú nehanebnosť, akú pán zverolekár mne, predsa mi to rozum a de-tvianska náatura nedovolili. Rád mám dobrý chlapský fígel, no odpusťte, spro-stosti neznášam. A viac sa už neus-távajte volať ma medzi seba.

Hrdo sa obrátili - a už ich nebolo...

ĽUDO ZELIENKA ČO STE SI UVARILI ...

- Ďakujem, pán doktor.

- Nedákuju, nech vám padne na osoh.

Starý otec klobásu vzali, aj znova podakovali, no doktorov úškrn im radil byť opatrnlý. Dar šuchli do kabánice a boli v strechu...

V horári sa s horárom poradili, kade urobiť hon. Potom sa honci rozišli po vysokej hore. Aj starý otec išli s nimi a tam opatrné nakukli do papiera, čo im to ten panský žičlivec podaroval.

Div ich neporazilo pri pohľade na panský „dar“.

V papieri nebola klobása, ale to, od čoho sa pes osloboobil pri kilometrovníku.

- Eh, paskudník panský, bodaj si sa premenil na stonohu a na každej nohe aby si mal najmenej tri pluzgiere! Oj, trafil si na pravého! Keď sa ty mne, starcovi, za moju ochotu a dobroru tak-to odvdačuješ, ani ja nebudem odchodejší.

Aký pánbohdaj, taký pánbohuslyš!

Vrátili sa k horárke, takto dobrej známej, a poprosili ju:

- Gazdiná, či by si mi v kapustnici pre pánov poľovníkov neuvarila moju domácu klobásu? Zuby už mám nanič, ľažko sa mi žuje surová.

- Komuže by som, ak nie vám, ujček náš. Nože si ju fuknite tamto pod po-krievku ... A viete čo, - dodáva horárka,

(Ľudo Zelenka -
Detvianska náatura,
Bratislava 1973)

POKRAČOVANIE Z Č. 12/2002

Teologická fakulta podávala summu vtedajších teologickej vedomostí v štvorročnom štúdiu. Normou bol sv. Tomáš Akvinský (*Summa theologiae*) a Suarez; prednášala sa dogmatika, morálka, Sv. písma, pastorálka, hebrejčina. Po reforme a poštátnení univerzity v roku 1769 zostalo na Teologickej fakulte sedem profesorov: dva pre dogmatiku, dva pre morálku a pastorálku, jeden pre biblistiku, jeden pre kontroverzistiku, jeden pre rečníctvo a cirkevné dejiny.

V teologickej disciplíne vyšlo v univerzitnej tlačiarni mnoho pôvodných titulov, ktorých autormi boli František Obročný, Gašpar Henter, Krištof Pajčič, Gabriel Erdödy, František Bolech, Vít Pichler, Ludovít Čapodi, Ján Filo. Na Teologickej fakulte študovali poslucháči z celého Uhorska a národnostné zloženie tu bolo najpestrejšie. (4)

Právnická fakulta sa otvorila na Trnavskej univerzite v roku 1667 rozhodnutím arcibiskupa Juraja Pohronca zo Selepcian a z testamencov jeho predchodcov, arcibiskupov Imricha Losyho a Juraja Lipaya. Slávnosť otvorenia bola znova v dome sv. Mikuláša za osobnej prítomnosti palatína a najvyšších predstaviteľov krajiny. Reč o užitočnosti a význame civilných zákonov prednesol profesor civilného práva Ján Adam Textor a v univerzitnom kostole povedal otváraciu reč profesor cirkevného práva Ferdinand Preyschaff. Okrem týchto dvoch prednášali dva profesori uhorské právo, jeden teóriu, druhý prax. Učilo sa aj všeobecné, medzinárodné právo. Kandidáti akademických stupňov vydávali pred skúškami svoje práce tlačou. Štúdium trvalo tri až štyri roky. Dôležitou skutočnosťou bolo, že Trnavská univerzita dostala právo i povinnosť vydávať zbierku uhorského aplikovaného práva *Corpus iuris Hungarici*. (5)

Lekárska fakulta vnikla po reforme a poštátnení Trnavskej univerzity intimátom cisárovnej Márie Terézie zo dňa 7. novembra 1769. Za jej prvého riaditeľa vymenovali mestského lekára v Trnave Jána Gilga z Gilgenburgu, rodáka zo Sliezska, absolventa viedenskej lekárskej fakulty. Lekárska fakulta Trnavskej univerzity začínala s piatimi katedrami (viedenská mala štyri): anatómiu prednášal Václav Trnka, chirurgiu a pôrodnictvo Jozef Jakub Plenck, fyziológiu a farmakológiu Adam I. Prandt, patológiu a interné lekárstvo Michal Šoretič, botaniku a chémiu

Jakub Winterl. Priemerný vek profesorov bol 31 rokov. Prednášalo sa päť dní v týždni, denne 6 hodín. Štúdium trvalo 5 rokov. Pri vzniku Lekárskej fakulty - keď ešte nemala vlastnú budovu - prednášky boli v kláštore trinitárov, v Adalbertinu a v hlavnej budove Trnavskej univerzity. Až roku 1772 sa nasťahovala lekárska fakulta do novopostavenej budovy. Na Lekárskej fakulte si nostrifikovalo diplom získaný v zahraničí 39 lekárov, 2 pôrodníci, 2 oční lekári, 127 chirurgov, 21 pôrodných asistentiek. Nie je známy počet lekárnikov, ktorí tu robili skúšky. Najväčším problémom lekárskej fakulty bolo, že nemala vlastnú kliniku (župná nemocnica sa začala stavať až roku 1824); v malom mestskom xedochiu povedla kostola sv. Heleny bolo 12 postelí pre prestárnutých meštanov, ktorí zostali na opatrotanie mestu a Lazater pri Starom cintoríne žil len z almužien. Profesori Lekárskej fakulty sa venovali výskumu a publikej činnosti. Václav Trnka vydal roku 1775 dielo o

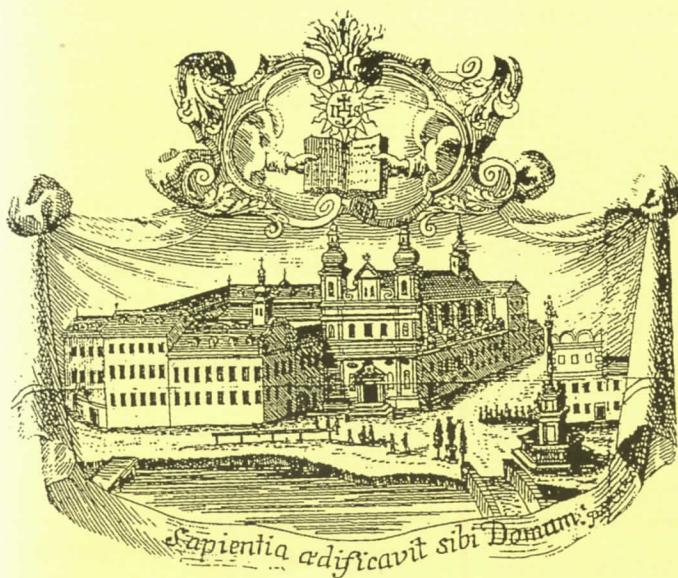
malárii, znalcami označené za najlepšie dielo súčasnej medicíny. Kniha profesora Jozefa J. Plencka *De morbis oculorum (O očných chorobách)* vyšla zkrátka aj v nemeckom, holandskom a v roku 1815 a v čínskom preklade v japonskom Kioto. Ešte pred rigoróznymi skúškami museli študenti medicíny svoje práce publikovať a medzi nimi boli aj niektoré pôvodné (Ž. Horvátský: *Flora Tyrnaviensis*, Trnava 1774). Absolventi Lekárskej fakulty vynikli ako skvelí župní i mestskí lekári a Jakub Reineggs bol v rokoch 1778-1781 osobným lekárom gruzínskeho kráľa Herakleita II. V rukopisnom oddelení Ákademie vied Gruzínskej republiky v Tbilisi opatrujú rukopisnú pozostalosť doktora Jakuba Reineggsa, absolventa Trnavskej univerzity. Už od svojho založenia mala Trnavská univerzita vlastnú a skvele vybavenú lekáreň, ktorá slúžila a potrebám mesta a na rozdiel od ostatných lekárni vydávala lieky zdarma. Vo veľkom spore s trnavskými lekárnikmi po roku 1748 sa mesto postavilo na jej stranu. Zachovala sa pozvánka Fr. Abraháma Junga, ktorou pozýval mestský magistrát do tejto lekárne na skúšky pred slavnymi lekármi svojej doby a na prípravu vzácnego a drahého lieku Theriaku. (6)

Inštitucionálna báza Trnavskej univerzity

Trnavská univerzita začínaťa pôsobiť v budove bývalého dominikánskeho kláštora sv. Jána Krstiteľa, ktorú prevzalo jezuitské kolégium roku 1615 zničenú požiarom a opustenú ako ruinu. Po najpotrebnejších opravách a prístavbe pre gymnázium začalo sa aj s výstavbou nádhernej baziliky, čo financoval Mikuláš Esterházi. Areál je dnes vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a svojou monumentalitou presahuje nielen trnavské, ale aj celoslovenské pomery. Na mieste baziliky stál dvojlodový gotický chrám, ktorý sa nijako nedal zachrániť a celý ho zbúrali. Na stavbu univerzitného kostola dodávali drevo z bavorských, tirolských a liptovských lesov, šindel z bytčianskeho panstva, kameň a dlaždice z oravských kameňolomov. Tehlu páliili anabaptisti v Dechticiach, lipové kláty na sochy hlavného oltára vozili na saniach v januári 1636 z lesov čachtického panstva. Architektom univerzitných budov bol Pietro Spazzzo, v druhej fáze Venerio Ceresola, posledné prestavby, resp. stavbu budovy Lekárskej fakulty viedol František A. Hildebrandt. Východnú stranu ulice tvoria štyri internáty pre poslucháčov (Adalbertinum, Convictus rubrorum, Marianum, Convictus nobilium), v Halenárskej ulici ešte Stephaneum (sirotinec). Biskup Pálffy dal vyzdobiť (okolo roku 1670) univerzitnú aulu, aby v nej mohli byť slávnosti, dišputy a promocie.

Zachoval sa nedatovaný protipožiarne plán a požiarne poriadok (z cca r. 1700), ktorý je dôkazom premyslenej protipožiarnej starostlivosti. Od rektora, ktorý mal na starotí archív, cez univerzitných profesorov až po poslucháčov, každý mal pridelené priestory a náradie. Tejto organizácií možno azda dôkávať, že za obrovských požiarov Trnavy v rokoch 1666 a 1683 univerzitné budovy zostali nedotknuté.

Trnavská univerzita mala vlastnú tlačiareň, ktorá za svojej existencie v Trnave vydala vyše 5000 titulov. Mohla tlačiť latinské, grécke, hebrejské,

Univerzitné budovy v Trnave roku 1742

nemecké, slovenské, maďarské, rumunské, chorvátske i francúzske texty. Pri likvidácii mala 17 druhov iniciálok, 86 druhov písma, 26 druhov švabachu, 4 grécke, 2 hebrejské a 2 súpravy nôt. Vytlačilo sa tu aj niekoľko kníh v azbuke. Pri odchode univerzity do Budína zostala polovica tlačiarne v Trnave, ale po 20 rokoch aj tú prestahovali.

Štyri veľké fóliové katalógy knižnice Trnavskej univerzity zachytili stav knižnice pred prestahovaním. Medzi viac než 15 000 vzäzkami bolo vyše 300 inkunábulí, navyše samostatné zbierky Kaprinayova a Prayova. Trnavská univerzita mala svoj vlastný bohatý archív, zbierky, kabinety, botanický záhradu, astronomické observatórium, ktoré projektoval Maximilián Hell. Univerzite patrila aj veľká záhrada Stella s anglickou úpravou a rekreačným zariadením; rozprestierala sa medzi dnešnou ulicou Kollárovou, Sladovníckou, Tamaškovičovou a Žarnovovou.

Na okraji dubového lesa medzi Ružindolom, Bohdanovcami a Parnou bola vila a farma Biely Kostol (Albanus), kam chodili profesori a študenti v dňoch voľna. Letné sídlo tam budoval Pietro Spazzo už roku 1636 a roku 1719 ho jezuiti radikálne prestavali ako kaštieľ. (7)

Študenti a mesto

Okolo tisíc univerzitných študentov v sedemtisícomom meste dalo každý školský rok o sebe vedieť. Sklon k výtržnostiam, známy zo všetkých európskych univerzitných miest, nedával trnavským magistrátnym pánom spávať. Od roku 1238, keď Belo IV. povýšil Trnavu na slobodné kráľovské mesto, magistrát bol hrdý na právo meča, - univerzity si však trestali svojich previnilcov samé. A tento fakt sa stal na celých takmer 150 rokoch jabolkom sváru. Študenti sa dopúšťali drobných krádeží rýb v rybníku za Hornou bránou, hrozna v mestských vinohradoch, ovocia v záhradách, piva v pivovare. Bez nich sa neobišli bitky v krčmách a na uliciach. Najväčšia bola zápletka roku 1726. Začala sa o druhej popoludni, keď študenti tasili kordy, aby oslobozili poddaného, ktorého viedli drábi do väzenia a do večera sa bilo celé mesto, hoci už nik nepoznal príčinu. Vyšetrovanie dekanu Filozofickej fakulty F. Roysa skončilo fiaskom, študenti sa nepriznali a úrady zostali bezradné. Ešte roku 1692 rektor Martin Sentiváni dokazoval mestu, že univerzita má právo trestať svojich poslucháčov jedine sama. Mesto sa odvolalo k cisárovi a so známym odôvodnením prosilo *per viscera Jesu Christi - pre rany Kristove*, aby niečo s poslucháčmi robil. Študenti mali sklon rovnaf sa kolegom v Paríži či Bologni, ale Trnava im tieto možnosti nedávala a obmedzovala im aj tie, ktoré mali. Zo zachovaných piesní, ktorými sa roku 1777 lúčili študenti s Trnavou, keď odchádzala univerzita do Budína, sála irónia a výsmech na adresu malicherného magistrátu, nemajúceho pre nich pochopenie a opakovaný refrén piesne *eris posthac, nisi fallor, oppidorum famula - staneš sa, Trnava, slúžkou mestečiek, keď mi odídeme* - je výrečný. (8)

Prof. PhDr. JOZEF ŠIMONČIČ, CSc

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

P o z n á m k y

4) HERRMANN, E.- ARTNER, E.: A hittudományi kar története 1635-1935. Budapest 1938. Prednáška, ktorú prednesol na konferencii „150 rokov Trnavskej univerzity v Trnave“ PhDr. Juraj Dolinský. PhD bude publikovať v zborníku Teologickej fakulty TU.

5) PRUSÁK, J.: Stodvadsať rokov činnosti Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. In: Studia Historica Tyrnaviensia I. (Ed. Jozef Šimončič). Trnava 2002, 49-55. ECKHART, F.: A jog - és államtudományi kar története 1667-1935.

6) KOPECKÝ, Š.: Lekárska fakulta Trnavskej univerzity 1769-1777. In: Studia Historica Tyrnaviensia I. (Ed. Jozef Šimončič). Trnava 2002, 37-47.

7) RADVÁNI, H.: Inštitucionálna báza Trnavskej univerzity 1635-1777. In: Studia Historica Tyrnaviensia I. (Ed. Jozef Šimončič), 71-81.

8) ŠIMONČIČ, J.: Trnavská univerzita (K 350. výročiu založenia). In: Domová pokladnica 1985. Bratislava 1984, 84-87.

NOVOZVOLENÝ OBVODNÝ VÝBOR SSP NA SPIŠI

František MLYNARČÍK - predseda, Čierna Hora
 Mária BRYJOVÁ - podpredsedníčka, Krempachy
 Jozef KRIŠÍK - podpredseda, Vyšné Lapše
 František PLEVA - podpredseda, Fridman
 Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ - tajomníčka, Krempachy
 Emil NEUPAUER - člen, Nedeca
 František FINDURA - člen, Nedeca-Zámok
 Jozefína HORNIČÁKOVÁ - členka, Falštín
 Ján VENIT - člen, Kacvín
 František KANIUCH - člen, Nižné Lapše
 Milan GRIGLÁK - člen, Vyšné Lapše
 Mária KAČMARČÍKOVÁ - členka, Tribš
 František ŠOLTÝS - člen, Lapšanka
 Jozef VOJTAŠ - člen, Jurgov
 Ján JURGOVIAN - člen, Repiska I
 Ján SOLUS - člen, Repiska II
 Andrej GÓRNIK - člen, Čierna Hora I
 Andrej SARNA - člen, Čierna Hora II
 Ján PETRÁŠEK - člen, Krempachy
 Jana MAJERČÁKOVÁ - členka, Nová Belá

OBVODNÁ REVÍZNA KOMISIA

Anna MAČIČÁKOVÁ - predsedníčka, Jurgov
 Anna BENDIKOVÁ - tajomníčka, Nová Belá
 Ján MARKOVIČ - člen, Fridman
 František BRODOVSKÝ - člen, Nová Belá
 Anton VNENČÁK - člen, Kacvín

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Monika PACIGOVÁ - Krempachy
 Ján KRIŠTOFEK - Krempachy
 Milan GRIGLAK - Vyšné Lapše
 Ján ŠEVČÍK - Nedeca
 Mária KLUKOŠOVSKÁ - Nová Belá
 Tatiana VOJCIECHOWSKÁ - Varšava
 Jakub MILON - Čierna Hora
 Vojtech HOVANECK - Jurgov
 František KOVALČÍK - Krempachy
 Jozef SULÍR - Kacvín
 Dominik BEDNARČÍK - Nová Belá
 Žofia BOGAČÍKOVÁ - Nedeca
 Mária ŠIŠKOVÁ - Repiska
 Marek ŠLUSARCZYK - Krakov
 Agáta KLUKOŠOVSKÁ - Nová Belá

TETA JOHANA

DOKONČENIE ZO STR. 18

Dnes je už Johana Fulová starou mamou a teší sa zo svojho 13-ročného vnúčika Tomáša, ktorý ju neraz prosí aby mu porozprávala, ako to bolo kedysi. Škoda, že nemá možnosť učiť sa slovenský jazyk v škole, ako kedysi jeho babička, ktorá však verí, že na slovenčinu nezabudne a spolu s ďalšími mladými Chyžanmi bude udržiavať slovenské tradície. Dúfame tiež, že slovenský jazyk sa opäť začne vyučovať aj v chyžianskej škole, vedúcu Slovensku to majú len na skok a reč svojich predkov nám treba udržiavať.

Johane Fulovej a jej manželovi Štefanovi želáme do ďalších rokov veľa zdravia a krásnych, slnečných dní v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

NOVOZVOLENÉ VÝBORY MS SSP NA SPIŠI

KACVÍN

VÝBOR MS

Ján VENIT - predseda, ul. sv. Anny 62
 Andrej SOJA - podpredseda, ul. Spišská 9
 Anton VNENČIAK - podpredseda, ul. sv. Anny 148
 Ján MOLITORIS - tajomník, ul. Jána Pavla II. 65
 Jozef ŠPERNOGA - pokladník, ul. sv. Anny 150
 Adrej RADECKÝ - člen, ul. Huba 3
 Anton KUCHTA - člen, ul. sv. Anny 196

REVÍZNA KOMISIA

Margita MOLITORISOVÁ - predsedníčka, ul. Jána Pavla II. 118
 Jozef SULÍR - člen, ul. Spišská 18
 Mária PIVOVARČÍKOVÁ - členka, ul. sv. Anny 129

DELEGTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Anton VNENČIAK, Helena ŠPERNOGOVÁ, ul. sv. Anny 208, Jozef SULÍR, Valéria PASTUŠKOVÁ, ul. Snežná 2, Štefan ŠPERNOGA, ul. Jána Pavla II. 107, Jozef VOJČÍK, ul. sv. Anny II. 106, Jozefína GALOVIČOVÁ, ul. Glinik 2, Anton KOZUB, ul. sv. Anny 162

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Ján VENIT, Ľudomír MOLITORIS, Krakov, ul. sv. Filipa 7/6, Alžbeta GÓROVÁ, ul. Glinik 3, Ján MOLITORIS

JURGOV

VÝBOR MS

Jozef VOJTAS - predseda, č.d. 54
 Marián ŠOLTÝS - podpredseda, č.d. 115
 Mária GOMBOŠOVÁ - tajomníčka, č.d. 78
 Anna MAČIČÁKOVÁ - pokladníčka, č. d. 26
 Vojtech CHOVANEC - člen, č.d. 121
 Emília RUSNÁKOVÁ - členka, č.d. 69

REVÍZNA KOMISIA

Vojtech ŠOLTÝS - predseda, č.d. 197
 Marián PLUČINSKÝ - tajomník, č.d. 89
 Ondrej GOMBOŠ - člen, č.d. 189

DELEGTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Anna MAČIČÁKOVÁ, Vojtech CHOVANEC, Marián ŠOLTÝS, Jozef VOJTAS, Andrej ŠOLTÝS

DELEGTÁTI NA XI. ZJAZD

Jozef VOJTAS, Anna MAČIČÁKOVÁ, Mária GLODAŠÍKOVÁ, č.d. 126, Mária GOMBOŠOVÁ

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Mária GOMBOŠOVÁ, Vojtech CHOVANEC, Anna MAČIČÁKOVÁ

NEDECA-ZÁMOK

VÝBOR MS

Augustín FINDURA - predseda, č.d. 14

Hubert BOGAČÍK - podpredseda, č.d. 30
 Júlia KEDŽUCHOVÁ - tajomníčka, č.d. 17
 Helena MILANIAKOVÁ - pokladníčka, č.d. 39

REVÍZNA KOMISIA

Žofia MILANIAKOVÁ - predsedníčka, č.d. 36
 Hubert PIANTEK - tajomník, č.d. 34
 František BOGAČÍK - člen, č.d. 35

DELEGTÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Augustín FINDURA, Júlia KEDŽUCHOVÁ

DELEGÁT NA XI. ZJAZD

Augustín FINDURA

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Júlia KEDŽUCHOVÁ

TRIBŠ

VÝBOR MS

Andrej VAKSMANSKÝ - predseda, ul. sv. Alžbety 70
 Valent VAKSMANSKÝ - podpredseda, ul. sv. Alžbety 70
 Mária KAČMARČÍKOVÁ - tajomníčka, ul. sv. Alžbety 204
 Jozef MATONIAK - pokladník, ul. sv. Alžbety 210
 František MODLA - člen, č.d. 23
 Jakub KAČMARČÍK - člen, ul. Zawodnia 7
 Michal KAČMARČÍK - člen, ul. Alžbety

REVÍZNA KOMISIA

Jozef PAVLICA - predseda, č.d. 131
 Margita MODLOVÁ - členka, č.d. 44
 Jakub PLUTA - člen

DELEGTÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Andrej VAKSMANSKÝ, Mária KAČMARČÍKOVÁ, Jozef MATONIAK, Andrej FINDURA, ul. sv. Alžbety 125

DELEGTÁTI NA XI. ZJAZD

Andrej VAKSMANSKÝ, Jozef MATONIAK, Mária KAČMARČÍKOVÁ, Jakub GRONKA, ul. sv. Alžbety 76

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Mária KAČMARČÍKOVÁ

ČIERNA HORA I - ZAHORA

VÝBOR MS

Andrej MILON - predseda, č.d. 46
 Andrej HORNIK - podpredseda, č.d. 100
 Helena MILONOVÁ - tajomníčka, č.d. 46
 Mária MILONOVÁ - pokladníčka, č.d. 85
 Mária MILONOVÁ - členka, č.d. 46

REVÍZNA KOMISIA

Anna HORNIKOVÁ - predsedníčka, č.d. 100
 František MLYNARČÍK - tajomník, č.d. 130
 Sebastián MILON - člen, č.d. 45

DELEGTÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Andrej MILON, Andrej HORNIK

DELEGTÁTI NA XI. ZJAZD

Andrej MILON, Mária MILONOVÁ, Andrej HORNIK

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Mária MILONOVÁ

NEDECA

VÝBOR MS

Emil NEUPAUER - predseda, ul. 3. Mája 220
 Vendelín KREMPASKÝ - podpredseda, ul. 3. Mája 40
 Ján ŠEVČÍK - tajomník, ul. 3. Mája 246
 Jozef TATKA - pokladník, ul. 3. Mája 241
 Jozef IVANČÁK - člen, ul. 3. Mája 317
 Anton KAŠICKÝ - člen, ul. 3. Mája 55
 Cyril MILANIAK - člen, ul. 3. Mája 29

REVÍZNA KOMISIA

Michal NEUPAUER - predseda
 Ján KAŠICKÝ - tajomník, ul. 3. Mája 40
 Žofia BOGAČÍKOVÁ - členka, ul. Záhradná 7

DELEGTÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František KUŽEL, ul. 3. Mája 120, Michal NEUPAUER, Ján ŠEVČÍK, ul. 3. Mája 246, Vendelín KREMPASKÝ, ul. 3. Mája 40, Valent STRONČEK, ul. 3. Mája 40

DELEGTÁTI NA XI. ZJAZD

Emil NEUPAUER, František KUŽEL, Marta STRONČEKOVÁ, ul. 3. Mája 97

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Marta STRONČEKOVÁ

NIŽNÉ LAPŠE

VÝBOR MS

František KANIUCH - predseda, ul. Nová 7
 Ján HATALA - podpredseda, ul. Nadvodná 6
 Jozef REPIŠČÁK - ul. Záhradná 2
 Štefan MAJERČÁK - ul. Jána Pavla II. 76
 Stanislav PIRCHALA - člen, ul. Jána Pavla II. 72
 Ján MADEJA - člen
 Mária KOVALČÍKOVÁ - členka, ul. Dlhá 102

REVÍZNA KOMISIA

Ján KARKOŠKA - predseda, ul. Jána Pavla II. 27
 Pavol BRIČKA - tajomník, ul. Jána Pavla II. 63
 Eduard HATALA - člen, ul. Jána Pavla II. 54

DELEGTÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František KANIUCH

DELEGTÁTI NA XI. ZJAZD

František KANIUCH

FRIDMAN**VÝBOR MS**

František PLEVA - predsedna, ul. Sobieskeho 60
 František ŠVEC - tajomník, ul. Zastodolná 16
 Ján MARKOVIČ - pokladník, ul. Zastodolná 24

REVÍZNA KOMISIA

Jozef DEVERA - predsedna, ul. Sobieskeho 60
 Jozef IGLAR - člen, ul. Sobieskeho 52

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František PLEVA, Ján MARKOVIČ, František ŠVEC

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

František PLEVA, František ŠVEC

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

Ján BRINČKA, ul. Równia 11

FALŠTÍN**VÝBOR MS**

Andrej KLIČÁK - predsedna, č. 54

Jozef HORNIČÁK - podpredsedna, č. 59

Jozef GELATA - tajomník, č. 43

František PIONTEK - pokladník, č. 97

Jozef ČAJKA - člen

DELEGÁT NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Andrej KLIMČÁK

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Andrej KLIMČÁK, František PIONTEK

REPISKÁ I - BRYJOV POTOK**VÝBOR MS**

Ján REPIŠČÁK - predsedna, č. 44

Ján JURGOVIAN - pokladník, č. 8

REVÍZNA KOMISIA

Jozef MAČIČÁK - predsedna, č. 12

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Ján REPIŠČÁK, Ján JURGOVIAN, Jakub MILAN, č. 39

DELEGÁTI NA XI. ZJAD

Ján REPIŠČÁK, Ján JURGOVIAN

LAPŠANKA**VÝBOR MS**

Mária HOLOVÁ - predsedníčka, č.d. 13

Jozef ŠOLTÝS - podpredsedna, č.d. 8

Mária ŠOLTÝSOVÁ - tajomníčka, č.d. 12

František ŠOLTÝS - pokladník, č.d. 10

Ludvík ŠOLTÝS - člen, č.d. 9a

Štefan ŠOLTÝS - člen, č.d. 5

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Božena HOLOVÁ, František ŠOLTÝS, Jozef ŠOLTÝS

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

František ŠOLTÝS

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Ludvík ŠOLTÝS, Mária ŠOLTÝSOVÁ

VEČER POÉZIE V CHYŽNOM

30. novembra 2002 sa v požiarnej zbrojnici v Chyžnom konala prehliadka básnickej tvorby chyžnianského rodáka Jana Czerwienia. Nežijúci už autor, od mladosti čiastočne ochrnutý, bol vynikajúcim akordeonistom, pracoval v družstve invalidov, potom v novinovom stánku a popri tom vela písal, hlavne v oravskom nárečí. Je autorom niekoľkých básnických zbierok venovaných hlavne Orave a jej ľuďom.

Podujatie na česť autora zorganizoval vojt gminy Jablonka v spolupráci s vedením Oravského strediska kultúry a športu v Jablonke, vedením ZŠ v Chyžnom a súborom Rombaň. Zúčastnili sa ho o.i. vojt gminy Jablonka Julian Stopka, riaditeľka ZŠ v Chyžnom Anna Kulawiaková, predsedna gminnej rady vo Veľkej Lipnici a básnik Emil Kowalczyk, vedúca gminnej knižnice v Jablonke Mária Latiaková a ďalší.

Počas dvojhodinového programu sa divákom predstavili žiaci ZŠ v Chyžnom, ktorí recitovali básne z tvorby J. Czerwienia. Po prednášoch nasledoval krátky príhovor E. Kowalczyka, venovaný spomienke na J. Czerwienia a vystúpenie detského folklórneho súboru Kumorat-

ki, v ktorom účinkujú deti z Podvylka a Malej Lipnice. Súbor vedú krajanky Viktorínia Smrečáková a Angela Vontorčíková, ktoré spolu so svojimi zverencami zatancovali a zaspievali niekoľko oravských a slovenských ľudových pesničiek. Na záver sa predstavila kapela a sólisti domáceho folklórneho súboru Rombaň, ktorých pásmo plné ľudových spevov a tanca ukončilo prí-

V Chyžnom vystúpil súbor Kumoratki z M. Lipnice a Podvylka

jemný večer poézie. S prítomnými sa za účinkujúcich rozlúčil G. Sternal, ktorý pozval všetkých na Ondrejskú zábavu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

*Spievajú A. Vontorčíková
a V. Smrečáková*

UŽ SME TAKMER V ÚNII

13. decembra 2002 o 19.00 hod. sa v Kodani úspešne skončili rokovania o vstupe 10 kandidujúcich krajín do Európskej únie (Poľsko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Cyprus, Estónsko, Lotyšsko, Litva a Malta), k čomu by malo dôjsť 1. mája 2004. Premiér PR Leszek Miller a členovia poľskej delegácie sa po desať a pol hodinových rokovaniach s predstaviteľmi EÚ dohodli o.i. na nasledujúcim:

- rýchlejšia výplata 1 miliardy eúr a ľahšie využitie týchto peňazí v poľskom rozpočte,

- dodatočné 108 miliónov eúr na posilnenie poľskej východnej hranice, - doplatky pre poľských rolníkov vo výške 50, 55 a 60 % toho, čo v súčasnosti dostávajú farmári v EÚ, pričom všetky doplatky nad 40 % sa do roku 2006 budú hradiať z poľského rozpočtu,

- zvýšenie veľkopredaja mlieka o 1,5 milióna ton v rámci limitu 8,9 mil.,

- udržanie 7-percentnej dane z pridanéj hodnoty (VAT) na stavebné služby a nové byty (nepodarilo sa dohodnúť nižšiu daň na poľnohospodárske stroje). (pk)

10. VÝROČIE SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI

1. januára 2003 oslávilo Slovensko štátne sviatok - 10. výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Práve pred desiatimi rokmi sa splnila odveká túžba Slovákov - mať svoj nezávislý štát, ktorého zrod ohlásili na Silvestra 1992 zvuky štátnej hymny *Nad Tatrou sa blýska*. Novoznáknutú republiku vítili na uliciach hlavného mesta SR - Bratislavu a iných slovenských miest a dedín tisíce nadšených občanov. Spolu s nimi sa tešili aj naši krajania žijúci na Orave a Spiši, ktorí radostne prežívali celý proces vedúci k novému štátoprávnemu usporiadaniu v ich starej vlasti.

Kým však k tomu došlo, uplynula veľmi dlhá doba. Slovenský národ však pretrval a nikdy nestratil nádej na svoju samostatnú republiku. Nová Slovenská republika nezabudla ani na svojich rodákov žijúcich v cudzine a vydala tak dlho očakávaný zákon o zahraničných Slovácoch, ktorý ich v značnej časti zravnoprávňuje s občanmi žijúcimi na území SR. Pri príležitosti 10. výročia vzniku Slovenskej republiky krajania vyslovujú svojej starej vlasti srdcne blahoželania a prajú jej požehnanie do ďalších rokov v zjednotenej Európe. (pk)

ROZLÚČKA VELVYSLANCA MARIÁNA SERVÁTKU

Na rozlúčkovom stretnutí s velvyslancom Mariánom Servátkom v starobylem Nepomucene v Ríme, ktorý pomáhal zriadať aj slovenskí biskupi, kňazi a veriaci, sa za Svätú stolicu zúčastnil prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu kardinál Zenon Grocholewski, Mons. Celestino Migliore, zástupca tajomníka Svätej stolice pre vzťahy so štátmi, Mons. Michael Banach zo Štátneho sekretariátu Svätej stolice, arcibiskup Dominik Hrušovský, biskup Pavol Maria Hnilica, dekan dipl. zboru pri Svätej stolici Prof. Giovanni Galassi, vyše tridsať velvyslancov pri Svätej stolici z krajín NATO, EÚ, ale aj z Latinskej Ameriky, Ázie a Afriky, veliteľ Pápežského zboru Švajčiarskej gardy plk. Dr. Theodor Mäder, početní krajania pôsobiaci pri Svätej stolici a v Ríme a slovenskí umelci.

Prítomní titulári blahoželali velvyslancovi SR pri Svätej stolici k prijatiu SR do NATO. (JL)

PRVÁ PRÁCA

Kedže nezamestnanosť medzi mladými rýchlo stúpa, bol vytvorený program pomoci absolventom pri hľadaní prvej práce. Je to celoštátny program adresovaný hlavne mladým ľuďom, ktorí sú nezamestnaní. Všetky úrady práce ponúkajú tzv. propagačné zamestnávanie na základe „absolventskej zmluvy“. Úrad práce sprostredkúva prvú prácu najmenej na obdo-

bie 12 mesiacov (niekedy aj na 18 mesiacov). V rámci programu úrad práce vráti zamestnateľovi vo vopred dohodnutej výške časť platu, odmeny a poistenia. Jednako príspevok úradu práce nesmie prevyšiť mesačnú podporu pre nezamestnaných. Viac informácií nájdete na internetovej stránke www.lpraca@mpis.gov.pl (ak)

POĎAKOVANIE

Vážený, pán tajomník, vážený pán šéfredaktor,

Dovoľte mi úprimne podakovať za Vašu ochotu prijať v sídle SSP zástupcov Miestneho odboru Matice slovenskej zo Závažnej Poruby a za veľkorysé pohostinstvo a inú pomoc počas nášho pobytu v Krakove.

Opäťovne si dovoľujeme pozvať Vás do našho MO a zaväzujeme sa Vám podobne rešanšovať bud' odvdačiť niečím, čo by zo Slovenska Vášmu Spolku prospelo (knihy, časopisy, pomoc študentom a pod.).

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 20. novembra 2002 zomrel v Jablonke vo veku 83 rokov krajan

IGNÁC PANÍK

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a predplatiteľom Života. Odšiel od nás dobrý krajan, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Jablonke

* * *

Dňa 5. decembra 2002 zomrel v Novej Belej vo veku 82 rokov krajan

FRANTIŠEK NEMEC

Zosnulý bol odbojárom II. svetovej vojny, dlhoročným čitateľom Života a členom nášho Spolku. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

S úctou k Vašej oddanej práci Slovákom v Poľsku.

Dr. SOŇA BARÁNIOVÁ
predsedníčka MO v Závažnej Porube

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto názvom názvom nadálej pokračuje. Tentoraz sa do nej opäťovne zapojil krajan Bronislav KNAPČÍK, ktorý venoval na potreby Miestnej skupiny Spolku v Sliezsku 1868 zlôtých. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. Św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A. III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

* * *

Dňa 20. augusta 2002 zomrel v Lapšanke vo veku 79 rokov krajan

DOMINIK POJEDINEC

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a horlivým čitateľom nášho krajského časopisu. Odišiel od nás dobrý krajan starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Lapšanke

* * *

Dňa 26. novembra 2002 zomrel v Jurgove vo veku 94 rokov krajan

JÁN VOJTAŠ

Zosnulý patril k najstarším občanom Jurgova, bol členom Spolku od jeho vzniku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a pradeň. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

Záhradkári

Je to pre záhradkárov pokojný mesiac, kedy sa môžu pripravovať na budúcu sezónu. Keďže nie je práce, kontrolujeme uskladnené plody v pivničiach či hrobiach, aby sme zistili, či náhodou nehnijú. Ak áno, treba nahniť plody odstrániť. Ak vädne kořenová zelenina, možno ju poliať roztokom 0,3-0,5 % manganistanu draselného, ktorý aspoň 2 dni predtým rozpustíme v nevelkom množstve vlažnej vody. Tak možno poliať aj vädnuče hľuzy georgín či mečíkov, a po obschnutí ich zasypať rašelinou buď pieskom a prikryť fóliou.. Uskladňovacie priestory treba pravidelne vetrat, aby sme udržali stálu teplotu 1-3 °C. Keď kontrolujeme ovocie, neberme ho pri prekladaní do holých rúk, pretože styk s teplými rukami ovociu škodí. Ak zistíme, že ovocie vädne, prikrývame ho fóliou. Pre záchovanie dostatočnej vlhkosti polievame dlážku vodou buď necháme na zemi navlhčenú handru.

Ovocinári

V zime sú časté veľké skoky teploty medzi dňom a nocou, čo ovocným stromom škodí. Preto ak sme to neurobili skôr, treba stromy postriekať vápenným mliekom. Strieka sa celé stromy, pričom treba dbať, aby vápenné mlieko dobre priliplo na kôru. V januári je vhodný čas na rezanie vrúbľov (kôstkoviny sa reže už v decembri). Po zviazaní do zväzkov treba ich uložiť do tmavej chladnej miestnosti buď do vhodne upravenej jamy v záhrade. Treba tiež sledovať tvorenie námrazy a inovate na stromoch. Ak je jej veľa, treba ju striasať. Za bezmrazého dňa možno teraz rezať korunu stromov, ktoré plánujeme na jar prevrúbľovať. Tak isto presvetlujeme husté koruny krov. Dôležitá je v tomto mesiaci ochrana stromov pred ohlodaním zajacmi. Robí sa to nátermi alebo obaľovaním kmeňov chráničmi z drôtu, slamy, papiera a pod.

Chovatelia

Tam, kde sú problémy so zaobstarávaním jednodňových mláďat, cho-

vatelia ich získavajú z vlastných násadových vajec. Keďže v januári sú dni krátke, plemennej hydine treba zabezpečiť 14-hodinový svetelný deň (napr. elektrickým svetlom), čo po pár týždňoch podnieti znášku násadových vajec. Hydine treba vtedy dávať plnohodnotnú výživu a zabezpečiť stálu teplotu. Ak je vonku teplejšie, môže hydina ísť na výbeh. Dobre je sliepkam pomastiť hrebene, aby neomrzli. Chovné priestory treba pravidelne čistiť, vetrat a v znáškových hniezdoch meniť stelivo. Vajcia zo znáškových hniezd treba v zime vyberať niekol'kokrát denne, aby nezamrzli a aby nosnice na nich zbytočne nesedeli. Násadové vajcia odkladáme stojato tupším koncom hore.

Včelári

V tomto mesiaci majitelia včelínov zvlášť dbajú o to, aby včelstvá nič nevyrušovalo. Preto musia zamedziť prístup k úlom domácej hydine, psom, mačkám, myšiam, d'atlom a pod. Pre včely je v zime nepríjemné aj priame pôsobenie vetra na úle. Preto sa treba starať o to, aby aby sa vetrom pohybujúce haluze búchaním, škrípaním alebo priamo otieraním sa o úle včely nevyrušovali. Zimovanie narúša aj časté chodenie okolo úľov, plenie a rúbanie dreva v ich blízkosti a časté odpočúvanie gumenou hadičkou. Keďže kontrola nevyhnutná, odpočúvať hadičkou, ako včely zimujú, stačí raz za mesiac.

Ak včelstvá zaveje sneh, odhádžeme ho. Keďže je sneh sypký, z letáčov ho neodstraňujeme. Keby sa však cez deň roztopil a v noci zamrznutý ľad letáčový otvor uzavrel, musíme ho pozorne a podľa možnosti čo najtichšie odstrániť. Do úľa musí totiž prúdiť vzduch. Kvalitu včelstva môžeme zistíť aj vytiahnutím z úľa (za teplého, slnečného dňa) podmetovej podložky, ktorá je akýmsi „zrkadlom“ včelstva. Na nej možno zistíť o.i.množstvo skonsumovaných zásob, silu včelstva, vlhkosť v úli, prípadnú stratu matky a pod. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o ďalšej rastline majúcej liečivé vlastnosti. Ide o NEVÄDZU POLNÚ (lat. *Centaurea cyanus* L., pol. chaber bławatek), ktorá patrí medzi buriny a rastie najmä medzi obilím, na piesočnatých pôdach a slnečných stráňach. Je vysoká 30-50 cm, má hranatú, rozkonárenú stonku a modré, fialové, ružové alebo biele kvety. Na liečebné účely sa zbierajú najmä kvety s kalichom a bez kalicha. Sušiť ich treba rýchlo na vzdušných zatienených miestach a v teplých miestnostiach alebo aj umelým teplom v tenkej vrstve do 35 stupňov C.

Nevädzu polná obsahuje najmä modré farbivá, ktoré sú bud glykozidickej povahy (cichoriín a knicín) alebo sekventérpenové laktóny a vzácné proazulený. Obsahuje tiež sliz, vosk, triesloviny a iné látky. Vzhľadom na svoje vlastnosti sa nevädzou používala najmä ako močopudný prostriedok a na obklady pri zápaloch očních spojoviek. Dalej ju predpisovali na upokojenie srdca, proti vysokému krvnému tlaku a ako prostriedok na čistenie krvi. Zase výtažok z nevädz spolu s pivom využívali proti bolestiam v močových cestách a pri žltáčke. Bola tiež stálou súčasťou inhalačných zmesí.

V Nemecku nevädzu aj dnes užívajú (v zápare) na podporenie látkovej premeny a ako močopudný liek a je súčasťou rôznych čajových zmesí, ktoré majú zmierňovať žalúdočné ťažkosti a zlepšiť trávenie. Zase zvonka ju užívajú na vlasovú pokožku, na umývanie rán i vredov a do liečivých kúpeľov.

Príprava záparu: pije sa 3 x denne 1 pohár (1,5-2 dl), ktorý sa pripravuje zarením 1 čajovej lyžičky suchých rozdrobených kvetov. (jš)

KRISTA BENDOVÁ

SNEHOVÝ HEKTOR

Lacko mal psa Bundáša. Lacko býval v domčeku, Bundáš na dvore v búde.

Jedného dňa napadlo plno snehu a bola zima.

- Bundáša treba prestahovať do izby - povedal Lacko.

- Vonku mu odmrznú labky.

- Nič mu neodmrzne - povedala mama. - Psisko je chlpaté, to má ako kožuch...

Podvečer pritiahol mráz a Lacko poviedal Bundášovi:

- Nech ma aj zbijú, vydržím, veďmám hrubé menčestrové nohavice. Ale ja ťa v tejto zime nenechám. Pod, schovám ťa pod posteľ!

- Nemôžem, som strážca, viem, čo sa patrí. Na dvore musí byť pes!

- Dobre - povedal Lacko. - Urobím náhradného psa, potom bude všetko v poriadku.

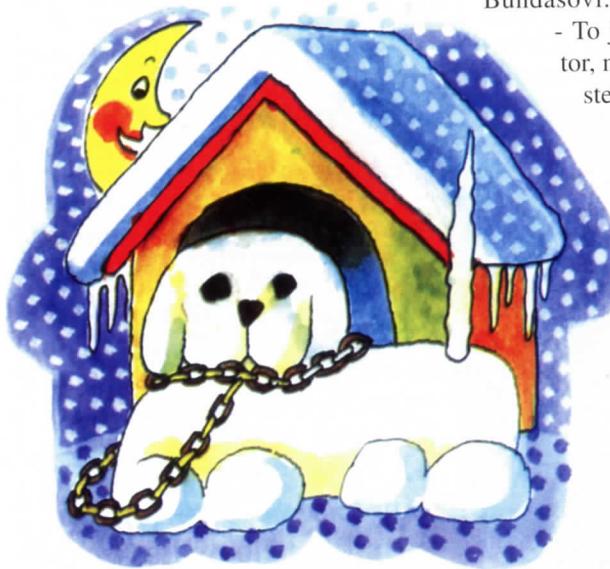
O chvíľu stáli pri búde štyri snehové nôžky, na nich snehové psie telo. Na prednej strane snehová hlava a na zadnej chvostík z cencúla. Oči a ľufák boli z uhíkov. Potom Lacko priviazał psieho snehuliaka na retiazku k búde a povedal Bundášovi:

- To je naozajstný snehový Hektor, nech stráži. A ty pod pod postel, ale blšky nechaj na dvore.

Bundáš sa od radosti vyskočil v snehu, striasol blšky a o chvíľu už sladko chrapkal pod Lackovou postieľkou.

A nikto v domčeku nevedel, že v tú noc strážil všetkých snehový pes.

(Z knihy: Mária Ďuríčková - Zlatý strom, Mladé letá, Bratislava 1984)

UŽ SI TY, ANIČKA

(Allegro assai)

Už si ty, A-nič-ka, ej, už si ty raz
na - ša, ej, už si ty raz na - ša.

1. Už si ty, Anička,
[:ej, už si ty raz naša. :]

2. Už sme zaplatili,
[: ej, od tvojho sobáša. :]

3. Od tvojho sobáša,
[: ej, tvrdý tolia dali. :]

JÁN ULIČIANSKÝ

ROZPRÁVKA O 1. JANUÁRI

Ked' sa posledný deň roka ozve veľké BUM a zátky šumienkového vína vystrelia ako raketky, tristo šesťdesiatpäť dní vyštartuje na bláznivé pretekky. Ide o to, kto bude v novom kalendári prvý.

Ktovie, prečo vždy vyhrá Prvý január? Že by š vindľoval? Alebo má v kalendári nejakú protekciu?

Nie, nie! Prvý január je jednoducho borec. Udržiava si kondíciu. Každé ráno cvičí a umýva sa v chladnej vode. Potom sa mu ľahko vyhráva!

Byť prvý je krásny pocit. Je to sviatok. S prvým januárom chce byť každý kamarát, každý mu posielá novoročné pozdravy, novoročné vinše: VELA ZDRAVIA V NOVOM ROKU! VELA ŠTASTIA! VELA LÁSKY!

Na druhý deň Prvý január zostúpi zo stupienka víťazov - a je po sláve.

Kdesi v kúte leží zátka, čo bola na okamih raketou, a myslí si: - Prvý a či posledný, každý z tristo šesťdesiatich piatich dní trvá rovnako dvadsať štyri hodín. S tým sa nedá nič robiť!

Potom nejaký malý špunt zdvihne tú zátku-raketu zo zeme a urobí si z nej cumeľ.

CMUK!

(Z knihy: Daniel Hevier - Rozprávky na celý rok, Mladé letá, Bratislava 1989)

MARTA BENČAŤOVÁ

RADA V NOVOM ROKU

Starý rok je dedko,
ktorý nám dal všetko.

Nový rok je mladý,
dá nám dobré rady,
že ten, kto chce dobre žiť,
musí aj sám dobrý byť.

ČO JE TO?

Pichliače má,
jež to nie je,
jablčka má,
jabloň nie je.
Na konároch svetielka,
vôkol samá iskierka,
čo je to?
(kečmorts yńčonai/V)

Neje a nepije,
bez farbičky maľuje.
Kto je to?
(zárm)

Visia, visia na stene,
čísla čierne, červené
od jednej až do tridsiatky,
povedia vám, či sú sviatky,
či je zima a či jar.
(rádnelak)

VESELO SO ŽIVOTOM

Jano s Ďurom spadli do hľbokej jamy. Jano horekuje:

- Čo budeme robiť, Ďuro?
- Ty si teda sprostý! - čuduje sa Ďuro.
- Tebe sa ešte aj v jame chce robiť?

* * *

- Ked' vyрастiem ožením sa s Monikou, - vysvetluje Miško mame.

- A už si sa jej opýtal? - spytuje sa mamička. - Na svadbu musia byť dvaja.

- To je super, - teší sa Miško, - tak to si vezmem aj Zuzku.

* * *

- Pozri sa, čierna sliepka.
- Asi jej zomrel kohút.

* * *

- Môj kanárik sa včera napil benzínu.

- A čo sa stalo?
- Začal lietať po izbe a potom spadol na zem.
- Zdochol?
- Nie, došiel mu benzín.

POĎ, JEŽIŠKO, TY SI NÁŠ

Poď, Ježiško, ty si náš, ty si náš,
pođe s nami na salaš, na salaš.

Kúpime ti krpčatá, krpčatá,
na tie tvoje labčatá, labčatá.

Budeme ti pískati, pískati,
po valašský hvízdati, hvízdati.

Na pištalke pi-pi-pi, pi-pi-pi,
a na gajdách tiidlí-dlí, tiidlí-dlí.

MAĽUJTE S NAMI

Sánkovačka je v plnom prúde. Ako vidíte je radosťou nielen pre Miška, ale veľmi sa zapáčila aj snehuliakovi. Opýtajte sa aj vášho snehuliaka či sa vie sánkovat! Vašou úlohou je predstavený obrázok čo najkrajšie vymaľovať. Najkrajšie mal'by odmeníme slovenskými knibami. Z posledných prác sme vyžrebovali dvoch výbercov. Sú to: Alina Zbelová z Chyžného a Dorota Kačmarčíková z Krempách.

MAJSTER PO TRIDSIAKTE

Zaradil sa do rodiny najväčších rakúskych zjazdárov, k takým slávam, akými boli kedysi Karl Schranz, Franz Klammer alebo Hermann Maier. V polovici decembra t.r. vyhral ďalší zjazd na ťažkej trati vo Val d'Isére, ktorým začal druhú desiatku zjazdových víťazstiev o Svetový pohár. Stephan EBERHARTER, lebo oňom je reč, vyhral v tejto sezóne už päť zjazdov (spolu vyhral už 22 pretekov) a je lídom v celkovej klasifikácii súťaže o Svetový pohár v alpskom lyžovaní. Pripomeňme si aspoň stručne jeho profil.

S. Eberharter mal byť veľkou hviezdom vlaňajších Zimných olympijských hier v Salt Lake City, najmä že mu ubudol najväčší súper, spomínaný S. Maier. Žiaľ, nevybojoval tam to, čo mu takmer všetci predpovedali. Vynahradil si to po olympiáde – vo Svetovom pohári. Najprv, už týždeň pred finálovými pretekmi, si zaistil víťazstvo v generálnej klasifikácii tejto súťaže a neskôr sa stal majiteľom aj dvoch malých Krištáľových pohárov za víťazstvá v zjazde a superobrovskom slalome.

Na ZOH do Salt Lake City išiel takmer ako stopercentný kandidát na tri zlaté medaily. Ovšem, vybojoval tri, ale len jednu zlatú. Začal bronzovou (len) medailou v zjazde, potom bola strieborná v superobrovskom slalome a až nakoniec, štyri dni pred zavŕšením hier, získal vytúžené zlato v obrovskom slalome. Jeho šance na víťazstvo v tejto disciplíne boli teoreticky najmenšie, vedľa jeho najsilnejšou zbraňou bol zjazd. Ale vytrval,

bojoval do konca a zvíťazil. Pre seba a pre Rakúsko, ktoré mu do konca dôverovalo.

S. Eberharter nie je už mladý, o tri mesiace zavŕší 34 rokov. Jeho olympijský úspech v obrovskom slalome ho postavil do čela tabuľky najstarších olympijských majstrov. Pred ním v tejto tabuľke viedol Francúz Jean-Luc Cretier, ktorý v r. 1998 na ZOH v Nagane vyhral zjazd, keď mal už takmer 32 rokov. Určite nebude ľahko iným lyžiarom zosadiť Stephana Eberhartera zo samého vrchu lištiny olympijských víťazov po tridsiatke.

Zatiaľ hrdina vlaňajšieho ročníka Svetového pohára v alpskom lyžovaní a vedúci pretekár (do polovice decembra) v tejto sezóne nič nehovorí o zavŕšení športovej kariéry. Čažko sa predsa rozhodnúť pre odchod, najmä v situácii človeka, ktorý je na vrchole slávy a získava rad za radom ceny a odmeny. No a v situácii, keď takmer na každom kroku počuje, ako ho porovnávajú so slávnym v minulosti rakúskym zjazdárom Franzom Klammerom alebo s jeho predchodom, spomínaným Hermannom Maierom. S Klammerom preto, že S. Eberharter vyhral počas vlaňajšej sezóny šesť pretekov v zjazde, čím vyrovnal Klammerov rekord. Naproti tomu s Maierom preto, že obaja vyhrali Svetový pohár v podobnom impozantnom štýle – s obrovskou bodovou prevahou. Rozdiel je len v tom, že Maier vybojoval celkovo štyri Krištáľové poháre (jeden veľký a tri malé), kým Eberharter dovie-

Stephan Eberharter

zol do rodného Tirolska o jeden pohár menej.

O tom, kto je lepší, nemôžu rozhodnúť v bezprostrednom súboji na pretekárskej trati. A iste ani nerozhodnú, lebo k takému stretnutiu na najvyššej úrovni asi nedôjde. Totiž jeden (Maier) sa ešte stále celkom nevyliečil po ťažkej motocyklovej nehode v roku 2001, kým druhý, S. Eberharter, má plné právo dospieť k záveru, že svoj cieľ už dosiahol a po skončení tohorečnej sezóny zavŕší aktívnu športovú činnosť. Čažko povedať, ako dopadne v súťažení o Svetový pohár v tomto roku, keďže v polovici decembra sa zranil, čo ho z pretekania vyradí aspoň na niekoľko týždňov. Nuž čože, uvidíme.

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

THE POLICE

Pripomienime si dnes túto znamenitú britskú skupinu, ktorá súce už nepôsobí, ale si zachovala trvalé miesto v dejinách svetovej hudby. Pôsobila len niekoľko rokov a v tom čase vydala len päť albumov. Rozpadla sa v ovzduší vzájomných námitok a sporov. Svoju činnosť zastavili pred 17 rokmi. Avšak dodnes ich platne (o.i. *Synchronicity*) a pesničky (napr. *Roxanne*, *Every Breath You Take* a pod.) sú nadáľ na listinach najväčších svetových hitov a skupinu The Police sa považuje za jednu z najvýznamnejších formácií v dejinách rockovej hudby.

Boli traja – Stewart Copeland, Sting (Gordon Sumner) a Andy Summers. Zaújmala ich podobná hudba, boli nadaní

a mali množstvo nápadov. Rozhodli sa skúsiť šfastie ako skupina. Hrali v londýnskych kluboch, reklamovali žuvačku a zdokonaľovali svoje schopnosti. Po roku nahrali prvú platňu (1978), na ktorej bola aj slávna *Roxanne*. Uznali ich za najnádejnejšiu britskú skupinu. Potom vydávali ďalšie platne s ďalšími hitmi, chodili na turné, získávali ceny a dosahovali čoraz väčšie úspechy. Avšak vzťahy medzi nimi neboli najlepšie. Každému sa zdalo, že ho skupina obmedzuje. Keď v r. 1983 vydali album *Synchronicity* so superhitom *Every Breath You Take*, vybrali sa na turné, po ktorom... už nemali chuť sa stretávať. Keď o dva roky neskôr nahral Sting svoju

prvú sólistickú platňu, stalo sa zrejmé, že skupina The Police prestala existovať. Potom už každý začal pracovať na vlastný účet. Odvtedy sa už sice viackrát klebetilo, že sa majú opäť zísť, ale aspoň zatiaľ k tomu iste nedôjde. (jš)

Dnes sa sústredíme len na popis chlapčenského pulóvra s nórskym vzorom.

Veľkosť: č. 110 – 115 (na 4-5 rokov),

Materiál a spotreba: 100 g bielej, 70 g fialovej a 30 g žltej tenkej pletacej priadze, ihlice č. 3,

Vzory: I. pružný: 1 hl., 1 obr.; II. džersejový: líce hl., rub obr.; III. nórsky: pletieme podľa kreslenej predlohy;

Vzorník: 10 x 10 cm = 28 očiek a 36 riadkov.

Postup práce: pred pletením je dobre urobiť si strih v skutočnej veľkosti, ktorý zodpovedá našim mieram. Ak je potrebné, upravíme si prepočet očiek.

Zadný diel začíname pliest' na ihliciach č. 3 fialovou priadzou na 110 očiek. Pletieme vzorom I do výšky 6 cm, ďalej pokračujeme rovno vzorom č. II podľa kreslenej predlohy. Farebné pásiky striedame pravidelne po 15 r. bielou s nórskym vzorom v strede, 2 r. žltou a 4 r. fialovou priadzou. V celkovej výške 44 cm úplet rozdelíme na dve časti a každú časť dopletieme samostatne. Na výstrih uzatvoríme 1 x 15, 1 x 3, 3 x 1 očko, dopletieme do požadovanej výšky 46 cm a očká na pleciach uzatvoríme. Druhú stranu dopletieme zrkadľovo.

Predný diel pletieme ako zadný až do výšky 36 cm, tu úplet rozdelíme na dve časti a každú časť dopletieme samostatne. Na výstrih uzatvoríme 1 x 6, 2 x 3, 3 x 2 a 3 x 1 očko, dopletieme do požadovanej výšky 46 cm a očká na pleciach uzatvoríme. Druhú stranu dopletieme zrkadľovo.

Rukáv: Začíname fialovou priadzou na 40 očiek. Vzorom I upletieme patent do výšky 4 cm, úplet rozšírime o 12 očiek (na 52 očiek) a pokračujeme vzorom II. Farebné pásiky striedame po 4 r. fialovou, 8 r. bielou, 2 r. žltou, 6 r. fialovou, 2 r. žltou priadzou (vzor medzi hviezdíčkami opakujeme 5x). Na rozšírenie rukáva v každom 4. r. na obidvoch stranách priberieime 1 očko a v celkovej výške 32 cm očká uzatvoríme.

Lem: Na ihlice č. 3 fialovou priadzou nahodíme 100 očiek a vzorom II pletieme 3,5 cm a ešte 2 r. žltou priadzou. Očká voľne uzavrieime.

Dokončenie: Plecia zošíjeme, okolo výstrihu pristehujeme a prišijeme žltým okrajom lem a do vopred vyznačených prieramkov všijeme rukávy. Švíky na bokoch a na rukávoch zošíjeme.

(Dorka č. 4/98)

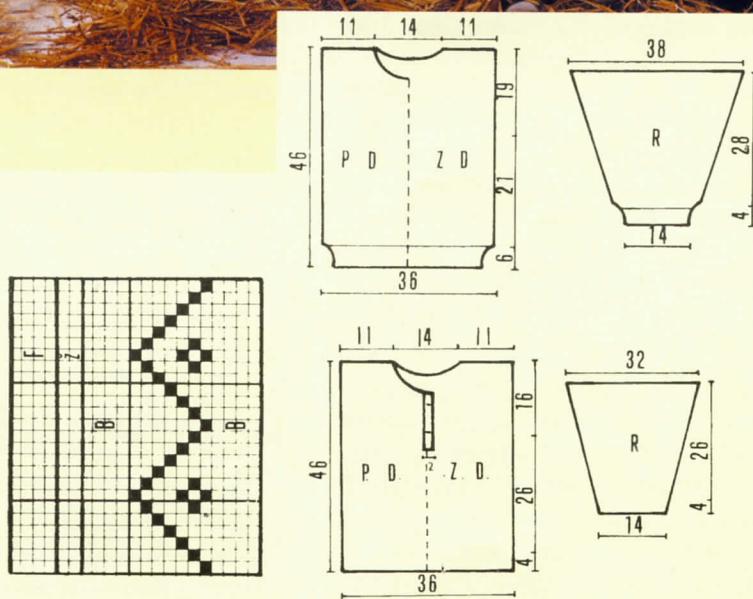
Použité skratky:

hl. = hladko;

obr. = obrátene;

r. = riadok

DETSKÉ PULÓVRIKY

ČO NA OBED?

BAVORSKÉ ZÁVITKY

600 g roštenky, 100 g šunky, 2 vajcia, 100 g cibule, 100 g zemiakov, 50 g kyslých uhoriek, 100 g masti, 30-40 g hladkej múky, mleté čierne korenie, sol.

Roštenky na okrajoch narežeme, natenko vyklepeme, osolíme a okoreníme. Na polovici masti oprážime polovicu pokrájané cibule, pridáme šunku, olúpané zemiaky a uhorky, všetko pokrájané nadrobno, trochu osolíme, okoreníme a nakoniec premiešame s vajcami. Zmes navŕšime na roštenky, zvinieme a previažeme niťou bud'upevníme špáradlami. Na zvyšnej masti oprážime ďalšiu časť cibule, vložíme pripravené závitky, zo všetkých strán ich opečieme, podleme vývarom z kosti alebo vriacou vodou a prikryté dodusíme do mäkká. Vyberieme ich, šfavu vydusíme na tuk, zaprášíme múkou, oprážime, znova podlejeme a dobre pavaríme. Potom ju precedíme na závitky a ešte trocha pavaríme. Podávame s ryžou bud' rezancami.

SEKANÉ BIFTEKY

500-600 g zadného hovädzieho mäsa, 20 g cibule, 60 g masla, 10 g hladkej múky, 20 g masla na záprážku, sol, mleté čierne korenie.

Mäso zomelieme, osolíme, okoreníme, pridáme postrúhanú cibuľu, premiešame a rukou namočenou v studenej vode formujeme bifteky veľké ako dlaň, ktoré prudko oprážime z oboch strán na rozpálenej masti alebo masle. Oprážené trocha zalejeme polievkou a necháme prejsť varom. Potom pridáme maslovú záprážku opráženú do zlata a ešte trochu pavaríme. Ak je omáčka veľmi hustá, rozriedime ju polievkou z kostí a trochu pavaríme. Podávame so zemiakovou kašou, ktorú posypeme pokrájanou opráženou cibuľou.

SRVÁTKOVÁ POLIEVKА

1 l srvátky, pol lyžice rasce, 1 lyžička cukru, 1,25 dl kyslej smotany, 2 vajcia, 2 lyžice hladkej múky, varené zemiaky, pažitka, sol.

Srvátku prevaríme s rascou a cukrom. V kyslej smotane dobre rozha-

barkujeme vajcia spolu s hladkou múkou a za stáleho miešania ju zavádzíme do vriacej svátky. Polievku tesne pred podávaním osolíme, posypejme posekanou pažitkou a vložíme do nej osobitne uvarené zemiaky.

ŠALÁTY

FALOŠNÝ HOMÁROVÝ ŠALÁT

200 g majonézy, 350 g postrúhanej mrkví, 200 g postrúhaného surového zeleru, niekoľko lyžíc smotany, mlieka bud' vody, sol, mleté čierne korenie, citrónová šťava.

Do hustej majonézy zamiešame postrúhanú surovú mrkvú a postrúhaný surový zeler. Veľmi hustý šalát zriedime niekoľkými lyžicami smotany, mlieka bud' studenej vody. Nakoniec podľa chutí osolíme, okoreníme a pokvapkáme citrónovou šťavou.

MÚČNIKY

JUDÁŠE S MEDOM

140 g masla, 60 g práškového cukru, 3 žltky, vanilínový cukor, citrónová kôra, sol, 30 g droždia, 50 práškového cukru, 50 g hrubej múky a 1 dl vlažného mlieka na prípravu kvásku, 450 g hrubej múky, 1,5 dl mlieka, 30 g masla na vymästenie plechu, žltok a med na potretie, vanilínový cukor na posypanie.

Maslo vymiešame do peny, pridáme práškový a vanilínový cukor, žltky, trocha soli a postrúhanú citrónovú kôru. Všetko dobre vymiešame. Potom prilejeme kvások, pripravený z droždia, múky, cukru a mlieka, pridáme ostatnú múku a s mliekom vypracujeme mäkké, lesklé cesto, ktoré necháme na teplom mieste vyschnúť. Vykynuté rozvalkáme na hrúbku 2 cm, okruholu formičkou povykrájujeme judáše, zúbkovaným kolieskom spravíme na povrchu mriežky, uložíme ich na plech vymästený maslom a znova necháme vyschnúť. Pred pečením ich potrieme rozšľahaným žltkom a v horúcej rúre upečieme do červena. Vychladnuté judáše potrieme medom a posypeme vanilínovým cukrom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Aby koreňová zelenina nezvädla, dávame ju do piesku.
- Máso pred dusením opečieme na masti, aby zostało štavnaté. (jš)

ZATRUCIA U KRÓW

Niekteré zjadane przez krowy pasze mogą zawierać składniki szkodliwe dla organizmu zwierzęcia i wywołujące zatrucia. Schorzenia takie powstają przeważnie wskutek zjedzenia trujących roślin. Zatrucie może się objawić natychmiast po zjedzeniu paszy lub dopiero po kilku dniach. Zatruciu może ulec jedna sztuka albo wszystkie krowy w zagrodzie.

Zatrucie lubinem. Lubin należy zasadniczo do dobrych roślin pastewnych, ale musi być odpowiednio przygotowany. W tym celu moczy się go przez dwie doby, zmieniając wodę co 4-5 godzin. Przy zatruciu lubinem chore zwierzę traci apetyt, staje się osowiale, z trudem utrzymuje się na nogach, oddech ma przyśpieszony, błony śluzowe oczu żółkną. Występuje biegunka lub zaparcie. Silne zatrucie może spowodować śmierć już po dwóch dniach. W leczeniu naturalnie wyłącza się lubin a do picia podaje się wodę z octem. Skarmianie lubinu należy rozpoczęć od małych dawek w celu sprawdzenia, czy nie wywoła choroby. Nie podaje się lubinu w większej ilości niż 1/8 całej porcji przeznaczonej na dobę, to znaczy około 1 kilograma przy jednoczesnym podawaniu okopowych. Lubin przemarznięty lub długo leżący na deszczu traci swoje właściwości trujące.

Zatrucie pleśnią. Rozróżniamy pleśń czarną, białą lub zieloną. Wszystkie są trujące. Pasza porażona pleśnią łatwo gnię. Spleśniała pasza pokryta jest z zewnątrz nalotem o barwie zależnej od rodzaju pleśni. Zatrute zwierzę w kilka dni a nawet w kilka godzin po zjedzeniu spleśnieiałej karmy staje się niespokojne. Pojawia się biegunka, wydalany kał zmieszany jest z krwią. Mocz oddawany jest często, ale w małych ilościach. Choremu zwierzęciu należy zmienić paszę, do wyzdrowienia podawać kleik z sieniennego lnianego oraz poidła z mąki owsianej i otrąb pszennych. Należy zwracać uwagę, aby nie skarmiać paszy gnijącej ani pokrytej pleśnią. Jeśli brak innej paszy, spleśniałą należy dobrze wysuszyć na słońcu i dokładnie przewietrzyć lub przetrząsnąć.

Zatrucie głownią. Grzybek ten pa- sożytuje na kłosach zbóż i zjadany jest przez bydło wraz ze słoną. Przebieg zatrucia zależny jest od stanu błony śluzowej żołądka, od odporności zwierzęcia oraz od ilości spożytych wraz z paszą grzybków. Objawy choroby to: chwiejny chód, drgawki mięśni, obrzęk powiek, łzawienie, wyciek z nosa i pochwy. U krów cielnych następuje poronienie. Postępowanie i zapobieganie jest takie same jak przy zatruciu pleśnią.

Zatrucie rdzą. Grzybek ten także rośnie na zbożu oraz na trawie i roślinach strączkowych. Nazywa się rdzą, gdyż w zarażonych przez niego miejscach tworzą się plamki rdzawej barwy. Przy zatruciu krowie wycieka z pyska gęsta ślina, występuje silna biegunka, przy czym kał ma domieszkę krwi (jest barwy ciemnoczerwonej). Chore zwierzę jest niespokojne i osłabione. Chodząc chwieje się. Cielne krowy mogą ronić. Postępowanie jest takie same jak przy zatruciu pleśnią. Jednak leczenie należy powierzyć lekarzowi.

ZATRZYMANIE MLEKA

Występuje przeważnie u krów płochliwych, nerwowych lub wtedy, gdy dojenie sprawia ból. Mleko zostaje zatrzymane w jednej ćwiartce lub w całym wymieniu. Postępowanie uzależnione jest od przyczyny zatrzymania mleka. Przede wszystkim nie należy takiej krowy bić, ani krzyczeć na nią i wogóle hałasować w oborze, zwłaszcz w czasie dojenia. Krowy takie muszą być dojone zawsze o tej samej godzinie. Przed dojeniem masuje się wymię, zaczynając od tyłu i przechodząc stopniowo do przodu. Masuje się prawidłowo od góry do dołu. Doić należy dokładnie tak, ażeby nie sprawiać krowie bólu, najlepiej przez piąstkowanie. Osmykiwanie i kciukowanie sprawiają zwierzęciu wiele bólu. Po skończeniu dojenia trzeba jeszcze raz wymasować podstawę wymienia, aby móc zdobić resztę mleka.

Mlekotok to schorzenie polegające na stałym wyciekaniu mleka kroplami wskutek nedomagania mięśnia zamkającego ujście strzyka. Całkowite wyleczenie schorzenia jest niemożliwe. Można na taki strzyk zakładać opaskę gumową niezbyt silnie uciskającą, bo w przeciwnym wypadku może nastąpić obumarcie tkanek. Można też zmniejszyć otwór operacyjnie. (js)

PRAWNIK

PODZIAŁ MAJĄTKU

W przypadku rozwodu wszystkie przedmioty, nawet nieruchomości, których właścicielami było ktoś z małżonków, stanowią majątek odrębny każdego z nich. Natomiast wszystko to, co razem zakupili po ślubie, jest ich majątkiem dorobkowym, czyli majątkiem wspólnym. Przyjmuje się, że każde z małżonków jest właścicielem połowy tego majątku. Taka zasada obowiązuje wtedy, gdy małżonkowie nie zawarli przed ślubem (lub po) umowy majątkowej, czyli tzw. intercyzy.

Jeśli więc małżonkowie nie zawarli intercyzy, a po ślubie nabyli np. mieszkanie, meble, samochód czy komputer, to wszystkie te przedmioty wchodzą w skład ich majątku dorobkowego. Te przedmioty są wspólne, niezależnie od tego, które z małżonków więcej zarabia i łoży większą kwotę na utrzymanie rodziny, a także, kto je kupił. Wspólny dorobek małżonków to także pobrane wynagrodzenie za pracę. Dlatego rzeczy kupione po ślubie za pensję jednego czy drugiego z małżonków stanowią majątek wspólny. Rzeczy, które miał lub otrzymał jeden z małżonków przed ślubem, są wyłącznie jego i nie musi się nimi dzielić. Po rozwozie zazwyczaj majątek dorobkowy zostaje podzielony na połowę.

PRACA RENCISTY

Zmiany w przepisach dotyczące zatrudnienia rencistów są wciąż przesuwane, więc na razie mogą oni dorabiać. Jednak wysokość ich zarobków ma wpływ na zmniejszenie lub zawieszenie pobieranego renty. Dlatego też o podjęciu pracy i wysokości zarobku należy powiadomić ZUS. Chodzi tu o przychody z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, zlecenia, z tytułu umowy o świadczeniu usług a nawet z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. O tym, że ktoś dorabia do renty, musi zawiadomić ZUS poprzez złożenie oświadczenia na druku ZUS Rw-73. Jest on zatytułowany „Oświadczenie emeryta-rencisty o zamia-

rze osiągania przychodu”. Oświadczenie to składa się w ZUS-ie razem z zawiadomieniem o podjęciu pracy zarobkowej. Natomiast do końca lutego każdego roku powinno się zawiadomić ZUS o łącznej kwocie przychodu, jaki został osiągnięty w ubiegłym roku kalendarzowym. Po wypełnieniu takiego oświadczenia pracodawca rencisty powinien je potwierdzić. Jeśli w oświadczeniu rencista poda, że zamierza osiągnąć przychód, który nie będzie powodował zawieszenia ani zmniejszenia renty, ale potem zmieni zdanie (np. stwierdzi, że woli zarabiać więcej, nawet jeśli renta zostanie zmniejszona), to musi o swoim nowym zamiarze powiadomić ZUS.

NA DWÓCH ETATARACH

Podejmując pracę na dodatkowy etat mamy możliwość zmniejszenia możliwości podatku dochodowego przez odjęcie od uzyskanych przychodów, podlegających opodatkowaniu, wyższych kosztów uzyskania. Zryczałtowane koszty uzyskania przychodów ze stosunku pracy wynosiły w ubiegłym roku dla osób pracujących na jednym etacie 96,12 zł miesięcznie, przy czym maksymalny pułap roczny wynosił 1155,12 zł. Pracując na dodatkowym etacie można zwiększyć ten limit do 1732,72 zł.

Pracując poza stałym miejscem zamieszkania i nie otrzymując dodatku za rozłąkę można uwzględnić wyższe koszty uzyskania przychodu w wys. 120,33 zł (limit miesięczny) i 1443,90 zł (limit roczny). Pracując zaś na dodatkowym etacie, to nasz roczny koszt uzyskania przychodu wzrasta do 2165,90 zł. Gdy poniesione wydatki na dojazdy do pracy będą wyższe od kosztów zryczałtowanych, to w rocznym zeznaniu będziemy mogli odliczyć je w pełnej wysokości. Trzeba je jednak udokumentować imiennymi biletami okresowymi.

WARTO WIEDZIEĆ...

- Gdy mieszkamy w domu wielorodzinnym i chcemy zabezpieczyć swoje okna kratami na zewnątrz budynku, to muszą one odpowiadać pewnym wymogom i być odpowiedni przygotowane. Np. tak, by nie umożliwiałe wspinania się po nich do pomieszczeń na wyższych piętrach. (js)

HVIEZDY O NÁS

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

 Keď sa budeš vyhýbať transakciám a priateľom, čo ti spôsobia škodu, nebudeš nariekať na prázdnu kapsu. Máš šancu na postup v práci, čo je dôležité pre tvoju finančnú situáciu. Jej zlepšenie bude zásluhou teba a tvojej polovičky.

RYBY

(19.2.-20.3.)

 Zatiaľ šlo všetko hladko, ale teraz sa objavia drobné prekážky, ktoré môžu načas zastaviť to, na čom ti veľmi záležalo. Môže dôjsť k sporom s nadriadenými, ale bud' kľudný, koncom mesiaca sa všetko ujasní a napätie uvoľní.

BARAN

(21.3.-20.4.)

 Najdôležitejšie je teraz tvoje zdravie. Musíš dbať o kondíciu a nebrať na ľahkú váhu ani výstražné znamenia. V práci si všimaj všetky podrobnosti. Keď nič nezanedbáš, dosiahneš dobré výsledky – prestížne a finančné.

BÝK

(21.4.-20.5.)

 Pozor na rodinné konflikty, ktoré ničomu neprospejú. Naopak, môžu oslabiť trvalosť vášho zväzku. Nesklamúťa priatelia, ktorí sú ti naklonení. Počúvaj ich rady, keďže vyplývajú zo srdca a životných skúseností.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

 Bude to obdobie zmien v osobnom živote, môžeš zmeniť bydlisko aj byt. Aj tvoje deti zažijú veľa nového. V práci konaj diplomaticky. Domá budeš potrebovať veľa trpezlivosti a znášanlivosti, keďže nervy tvojho partnera nie sú v najlepšom stave.

RAK

(22.6.-22.7.)

 Bude mať finančné ťažkosti, spôsobené tvojimi defmi. Snaž sa nedopustiť k napätiu ani doma, ani v práci. Zachovaj chladnú krv a všetko pôjde podľa tvojho želania. Ak plánuješ cestu do zahraničia, je na to vhodné obdobie.

LEV

(23.7.-23.8.)

Ani ty, ani tvoji blízki sa nebudú sťaňovať na nedostatok peňazí. Vzťahy s rodinou a okolím sú dobré. V práci sa nevyhneš zbytočným konfliktom so spolupracovníkmi. Hrozí ti citová konplikácia, ak city berieš vážne.

PANNA

(24.8.-23.9.)

Tento mesiac je dobrým začiatkom roka. Pocítis príliv energie a zlepšenie hmotnej situácie, ba budeš mať čas pre priateľov a kolegov. Máš možnosť upevniť si autoritu. Nadriadení sa budú snažiť ti prekážať. Bud' nezlomný, ale taktný a vyhráš.

VÁHY

(24.9.-23.10.)

Odkiaľ sa berie tvoja apatia? Nevydarili sa Vianoce? Netráp sa, prejde to. Vyriešiš niekoľko dôležitých záležitostí, najmä pre teba, čo ti zlepší náladu. Snaž sa neprenášať napätie z práce domov. Tam máš predovšetkým odpočívať.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Budeš musieť riešiť naraz veľa úloh, ale výsledky sa dostavia veľmi rýchlo. Bude sa ti lepšie žilo, získaš úctu a autoritu. Máš aj vyhliadky na dodatačný zárobok. Len pozor, aby si to neprehnal, aj tvoje sily sa môžu vyčerpaať. Potrebuješ aspoň krátku dovolenkú.

STRELEC

(23.11.-21.12.)

Mesiac uplynne v teplom ovzduší, v znamení nových priateľstiev, citov, srdečnosti a dôvery tvojich blízkych. Horšie je financiami – ži s ceruzkou v ruke. Uznanie predstavených nebude, žiaľ, sprevádztať očakávaná finančná odmena.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

Stoj pevne na zemi a nesnívaj, lebo pád by mohol byť veľmi ťažký. Tvoje finančie sa zhoršia, aj keď ti v najhoršom pomôže rodina. V budúcnosti sa tvoja situácia v zamestnaní značne zlepší, čo pomôže vyriešiť finančné ťažkosti. Deti ti urobia veľkú radost. (jš)

NÁŠ TEST

Ste poverčiví?

1. Keby ste mali príležitosť, dali by ste si kartárke veštíť?

a/ Len zo psiny – 5; b/ Nemysiel som o tom – 2; c/ Áno – 10; d/ Nie – 1; e/ Asi by som neodolal – 9; f/ Asi by som odmietol – 4; g/ S napäťom by som očakával výsledok – 4.

2. Uprednostňujete čítanie horoskopu pred udalosťami v športe?

a/ Spravidla nie – 5; b/ Dám prednosť športu – 2; c/ Áno – 10; d/ Len ked'a su nudím – 4; e/ Občas – 9; f/ Nie – 1; g/ Horoskop ma zaujíma – 8.

3. Čo vám spravidla napadne pri čísle 13?

a/ Nič zvláštne – 5; b/ Je ako iné číslo – 2; c/ Je nešťastné – 10; d/ Všimnenie si ho skôr ako iné – 6; e/ Trinástkam sa vyhýbam – 9; f/ Trinásť nie je menej šťastné – 1; g/ Trinásteho som opatrnejší – 8.

4. Ako by ste sa zachovali, keby ste našli podkovu?

a/ Šiel by som ďalej – 5; b/ Nevšimol by som si ju – 2; c/ Potešila by ma – 10; d/ Nijako 1; e/ Poplul by som ju a prehodil cez hlavu – 9; f/ Usmial by som sa – 4; g/ Stúpla by mi nádej na šťastie – 8.

5. Veríte, že stretnutí kominára znamená šťastie?

a/ Znamená to, že ešte vsetci nepomreli – 5; b/ Nespolieham sa na to – 2; c/ Verím – 10; d/ Overil by som si, či nie je nalíčený – 4; e/ Poteší ma to – 9; f/ Neverím – 1; g/ Tajne, a čo, ked... – 8.

HODNOTENIE

5-15 bodov: Medzi poverčivých vôbec nepatríte. To však neznamená, že veríte len tomu, čo vidíte.

16-24 bodov: Vaša poverčivosť je príliš povrchná, preto ani neočakávate na pôsobenie povely.

25-40 bodov: K poverčivosti nemáte ďaleko. Niekoľko pripúšťate vplyv osudu, ale k fatalizmu máte ďaleko.

41-50 bodov: Poverčivosť je pre vás príznačná, nebráňate sa jej a ani ju pred okolím neskryvate. (jš)

MENO VEŠTÍ

RADOSLAV – meno dosť zriedkavé. Pochádza z početnejšej rodiny a medzi súrodencami je mladší alebo prostredný. Najčastejšie je blondín s modrými, šedými alebo zelenkavými očami. Je priemerne vysoký alebo vysoký, povahove vážny, rozhodný a trocha tvrdohlavý.

Ponáša sa viac na otca ako na matku, ktorej je miláčikom, podobne ako sestier, ak ich má. Nedáva si ubližiť, vtedy vždy reaguje rozhodne. Voči slabším a ukriveným je starostlivý, vie zaobchádzať s malými deťmi, ktoré ho zbožňujú. Neznáša pätolizačov, udavačov a falošných ľudí. Sám hovorí ľuďom pravdu do očí a dodržiava dané slovo. Ak sa raz rozhodne, vytrvale ide do cieľa.

Radoslav je priemerne nadaný a priemerne sa aj učí. Má väčší sklon k prírodným ako humanistickým vedám. Najradšej

má konkrétné práce: na gazdovstve, pri majstrovánii buď ako mechanik. Zaujíma sa o šport a hudbu, rád číta detektívky a pozera v TV dobrodružné filmy. Zaujíma sa o motorizmus a modernú techniku. Je veľmi oddaný rodine, cení si rodinné tradície a zvyky. Napriek priemerným schopnostiam bez väčších ťažkostí končí základnú i strednú odbornú školu a pracuje obyčajne úmerne so svojimi záujmami (mechanik, remeselník, vodič, účtovník, skladník, predavač, čašník). Žení sa obvykle s dobrou, šlachetnou, peknou a módrou ženou, s ktorou máva dve deti: synov alebo syna a dcéru. K svojim povinnostiam má vážny a zodpovedný prístup. Je praktický, vecný, neznáša prázdne reči. Na každom mieste je dobrým a váženým pracovníkom, ktorého si nadriadení vážia. Radoslav by si mal dávať pozor na zdravie, dodržiavať diétu, vystríhať sa fajčenia a alkoholu, keďže má vrozený sklon k žalúdočným onemocneniam. (js)

SPAGHETTI SNACK BAR

Bez slov

Pýtali sa raz slávneho maliara Picasso, aký má názor na módu nohavíc, takú oblúbenú medzi ženami. Deväťdesiatročný maliar reagoval takto:

- Ženy by mali nosiť iba sukne alebo nič.

- Pán vedúci, mám taký malý plat, že ma každá odmieta, takže sa nikdy nebudem môcť oženiť.

- Viem, ale raz mi budete za to vďačný.

Riaditeľ k sekretárke:

- To, že píšete cez pracovný čas lúbstné listy, by som vám ešte prepáčil. Nedávajte mi ich však podpisovať!

- Ocko, odkiaľ sa berú malé sloníky?
- Aby si vedel, chlapec môj...
- Len mi nehovor, že ich nosia bociania, lebo tie by ich nezdvihli!

- Váš jazyk hovorí jedno a oči celkom iné
- Je to možné: oči mám po otcovi a jazyk po matke.

- Či sa už konečne naučíš počúvať hlas svojho rozumu? – kričí žena.

- Sotva, - odpovedá muž, - keď ty ho neprestajne prekrikuješ!

Vo vlaku:

- Kam cestujete?
- Do Zakopaného.
- A čo tam budete robiť?
- Vystupovať.

- Učiteľ sa pytia žiaka:

- Čo je k nám bližšie, Mesiac alebo Antarktída?

- Mesiac je bližšie.
- Podľa čoho tak usudzuješ?
- Lebo mesiac odtiaľto vidíme a Antarktídu nie.

Sedia dvaja pri pive a jeden hovorí:

- Keď šéf neodvolá, čo včera povedal, odídem zo zamestnania.

- A čo povedal?
- Že ma vyhodí.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Facka – ťažká urážka.
- Falošné peniaze – niekto ta veľmi sklame.
- Farby, čierna – smútok; červená – hádka; zelená – zdravie.
- Fazuľa – neodôvodnené výčitky.
- Figový lístok – niekomu niečo dodatočne odpustiš.
- Flaša s vodou – nuda; s vínom alebo s vodkou – veselosť; s rumom – neštastie, nehoda.
- Flauta – tvoje očakávania sa, žiaľ, nespĺnia.
- Fúkanie do ohňa – požiar; do ruky – niekoho obdaruješ; do plechového nástroja – priateľstvo.
- Fotograf – získaš úctu medzi priateľmi a známymi.
- Fotografia – čaká ta nejaké stretnutie.
- Fenikel – v najblížšom čase musíš prejavovať skromnosť.
- Gitara – čoskoro dostaneš darček.
- Gombíky – dobrý zárobok.
- Had, veľký – niekto ta podvedie; malý – roztržka; prišliapnutý – máš falošných priateľov; uštipnutie hada – ohováranie; s niekoľkými hlavami – budeš vystavený na pokúšenie; zabitý – zneškodniť svojho nepriateľa; chytený – strata peňazí.
- Hádanka, trozlúštená – dostaneš dôležitú správu; nerozlúštená – čaká ta vážne rozhodnutie. (js)

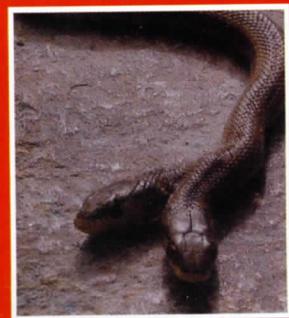
MEDAILA PRE SHERLOCKA. Jedným z najslávnejších detektívov všetkých čias bol nesporné Sherlock Holmes. Hoci v skutočnosti nikdy neexistoval, keďže si ho vymyslel anglický spisovateľ Arthur Conan Doyle, nedávno bol dokonca zaradený do vzácnnej spoločnosti členov slávneho britského Kráľovského združenia chemikov. - Takto poctou sú sice vyznamenávaní laureáti Nobelovej ceny, - zdôvodnil toto nezvyklé rozhodnutie komisia generálny tajomník združenia kráľovských chemikov David Giachardi, - ale Holmes ako prvý vniesol do práce detektíva vedecké metódy. Sherlock so svojou neodmysliteľnou fajkou, károvanou pelerínu na pleciach, polovníckou šiltovkou na hlave a oblúbou hry na husliach, bol najmä poriadnym policajtom, ktorý v mene dobra stíhal zlých ľudí, využívajúc pri tom všetky výsledky vtedajšej vedy, ako aj svoju odvahu a krištáľovo čistý proces logického myšlenia. Sochu Sherlocka Holmesa (na snímke), nachádzajúcu sa pred jeho domom na Baker Street 211b v Londýne, ozdobil počas osláv 100. výročia vydania poslednej knihy A. C. Doyla *Pes baskervílský* špeciálnou striebornou medailou verný priateľ nesmrtelného detektíva, doktor John Watson

75 SVIEČOK NA TORTE GINY LOLBRIGIDY. Kdekoľvek sa objaví, pritahuje pohľady všetkých. Presne tak, ako v období svojej filmovej kariéry. Hoci už skoro 30 rokov sa známa talianska herečka Gina Lollobrigida (na snímke) neobjavuje na filmovom plátnе, stále miluje veľké podujatia. Zakaždým stojí vo svetle reflektorov, pózuje pred objektívmi fotoaparátov a kamier. Pri pohľade na ňu sa priam nechce veriť, že slávna Gina prednedávnom ukončila už 75 rokov. Ako herečku ju v roku 1947 objavil režisér Mario Costa a potom už jej cesta viedla do Hollywoodu, kde zahrala v desiatkach filmov, vystupovala o.i. po boku Burtona Lancastera, Yula Brynnera a iných filmových hviezd. V roku 1949 sa vydala za lekára juhoslovanského pôvodu Mirco Skofica a jej jediný syn Milko sa narodil v roku 1957. Po rozvode flirtovala s viacerými slavnymi mužmi, o.i. s hercom Tonym Curtisom, lekárom - kardiologom Christianom Barnardom, ktorý

ako prvý na svete vykonal operáciu srdca, gréckym multimilionárom Aristotelom Onassisom a i. V súčasnosti sa Gina venuje hlavne profesionálnej fotografii a odpočinku medzi svojimi zvieratami a vzácnymi antickými premetmi. Zbožňuje tiež chvíle, kedy ju navštievuje syn Milko s jej vnukom, 8-ročným Dimitrom. - Moja teta Chelidonia sa dožila 113 rokov, - smeje sa Gina. - Nebudem od nej horšia...

DVOJHLAVÝ HAD. Robotníci budujúci jeden z nových hotelov v španielskej Mallorce počas stavebných prac najprv doslova onemeli od strachu. Neskôr ich však premohla zvedavosť a chytili dvojhlavého hada (na snímke), ktorý sa plazil nedaleko staveniska. Ako neskôr vysvitlo, had patrí do celade *Macroprotodon Cucullatus*, dorastá do dĺžky 70 cm a jeho jed naštatie nie je nebezpečný pre človeka.

ZAKÁZANÉ BUBLINKY. Školské úrady v Los Angeles sa rozhodli vydáť zákaz predaja v školách sýtených osviežujúcich nápojov. Toto prekvapujúce rozhodnutie má vraj pomôcť v boji s čoraz častejšou obezitou americkej mládeže. Sýtené nápoje majú zmiznúť z pultov v školských obchodiskoch od januára 2004. Bublinky majú byť nahradené o.i. nesýtenou minerálnou vodou, mliekom, ovocnými šťavami a regeneračnými nápojmi. O podobnom zákaze už premýšľajú aj školské úrady v iných častiach USA.

Z QUINESSOVEJ KNIHY REKORDOV. - Najbohatšími dvojicami v USA sú 15-ročné seriálové sestry Mary-Kato a Ashley Olsenové (na snímke), ktoré naprieč svojmu mladému veku už majú štatút hviezd prvej veľkosti. Ich majetok sa každý rok zväčšuje o približne miliardu dolárov.

- Najdlhšie vlasy v ušiach má bývajúci v Indii Tyagi. Ako vysvitlo po komisijnom meraní, jeho „vlasy“ merajú 10,2 cm. (pk)

NEBUDE DRUHÝ OSAMA. V nemeckom meste Kolín hrozil prednedávnom verejný škandál. Mladí manželia tureckého pôvodu sa totiž rozhodli dať svojmu novonarodenému synkovi meno Osama Ben Ládin. - Ako môže niekoho niečo také vôbec napadnúť, - rozčúľovali sa viacerí nemeckí novinári. Rozhodné „nie“ povedal manželom aj vedúci matričného úradu v Kolíne, keďže v súhlase s nemeckým právom rodičia nemôžu dať svojim potomkom mená narušujúce ich čest. V Kolíne teda nebude menovec svetového teroristu.

Mirko Kvasnovský z Nedece s mamou

Tancuje FS Jánošík zo Svitu v Krempachoch

Z NAŠICH KULTÚRNYCH PODUJATÍ

Foto: P. Kollárik a Kajot

Jurgovská kapela

Novobel'ania na parkete

Na slávnu Bohu a pomoc Pudom je požiarnické heslo. To majú na zreteli aj harkabuzskí hasiči (zber z kostola). Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE poleca do nabycia następujące publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 .. 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 .. 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 .. 10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga,
Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994 ..... 8,00 zł
Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 ..... 10,00 zł
J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 ..... 10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka,
Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998 ..... 11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998 ..... 12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła wybór poezji*,
Kraków 1998 ..... 13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999 .. 20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,
II polsko-słowackie spotkania poetów ..... 10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002,
w przekładach Bohdana Urbankowskiego ..... 15,00 zł
Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 ..... 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl
nr konta: Bank PKO S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100